

**ARAPÇA YAZMA BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE EDEBİ
TASVİRLERİN KULLANIMI**

Zeliha Çilek

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MART, 2021

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Zeliha

Soyadı : ÇİLEK

Bölümü : Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı/ Arap Dili Eğitimi Bilim Dalı

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Arapça Yazma Becerilerinin Geliştirilmesinde Edebi Tasvirlerin Kullanımı

İngilizce Adı: Using Literary Descriptions in The Development of Arabic Writing Skills

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Zeliha ÇİLEK

İmza:

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Zeliha ÇİLEK tarafından hazırlanan “Arapça Yazma Becerilerinin Geliştirilmesinde Edebi Tasvirlerin Kullanımı” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. İbrahim Ethem POLAT

Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Celal Turgut KOÇ

Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Yasin Murat DEMİR

Arapça Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 26.02.2021

Bu tezin Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Arap Dili Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

Enstitü Müdürü

ARAPÇA YAZMA BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE EDEBİ TASVİRLERİN KULLANIMI

(Yüksek Lisans Tezi)

Zeliha Çilek

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mart 2021

ÖZ

Dört temel dil becerilerinden biri olan yazma becerisi, kişinin duygu ve düşüncelerini belli bir birikimle yazıya aktarmasıdır. Ancak yazma işi sadece herhangi bir konuda bilgi vermekle sınırlı değildir, aynı zamanda karşı tarafta estetik bir zevk uyandırma amacı da vardır. Kişide bu estetik zevki uyandırma amacıyla yazılan metinler, içeriğinde birçok edebi sanat barındırmaktadır. Bu sanatlardan biri ise roman, öykü ve şiir gibi türlerde sık rastlanan tasvir sanatıdır. Tasvir; anlatılanın (kişi, nesne, mekân vb.) karşı tarafın zihninde canlandırmasına fırsat veren bir anlatım türüdür. Yazma becerisi ve yazılı anlatım gibi derslerde genellikle öğrenciler hayal kurmaktan uzak, sade ve basit cümleler yazmakta olup yaratıcılığı öne çıkaran tasvir anlatımlarına yer vermemektedirler. Bu araştırmanın amacı, romanlarda yer alan tasvir öğelerini, tasvirlerin özelliklerini, yapılarını incelemek ve Arapça öğretiminde yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkinlik tasarımları hazırlamaktır. Bu bağlamda önde gelen Arap yazarlarından Necîb Mahfûz'un 'Asru'l-Hubb (Aşk Zamanı) ve Bahâ Tâhir'in Vâhatu'l-Gurûb (Sürgünde Günbatımı) adlı romanları tasvir açısından incelenmiştir. Romanlardan elde edilen tasvir öğeleri ışığında yazma becerileri öğretiminde kullanılabilirliğine dair öneriler ve tasvir temelli yazma etkinlikleri tasarımı sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Arap Edebiyatı, Yazma Becerisi, Yaratıcılık, Tasvir, Betimleme.

Sayfa Adedi: 132

Danışman: Doç. Dr. İbrahim Ethem POLAT

USING LITERARY DESCRIPTIONS IN THE DEVELOPMENT OF ARABIC WRITING SKILLS

(Master's Thesis)

Zeliha Çilek

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

March 2021

ABSTRACT

Writing skill, which is one of the four basic language skills, is to transfer one's emotions and thoughts to the article with a certain accumulation. However, writing is not only limited to providing information on any subject, but also has the aim of creating an aesthetic pleasure on the opposite side. The texts written in order to awaken this aesthetic taste in the person contain many literary arts. One of these arts is the depiction art frequently encountered in genres such as novels, stories and poetry. Description; It is a type of expression that allows the narration (person, object, space, etc.) to be played in the mind of the other party. In lessons such as writing skills and written expression, students often write simple and simple sentences that are far from imagining and do not include depiction expressions that emphasize creativity. The purpose of this research is to examine the depiction elements in novels, the features and structures of depictions, and to prepare activity designs for the development of writing skills in Arabic teaching. In this context, the novels of 'Asru'l-Hubb (Time of Love) and Bahâ Tâhir's Vâhatu'l-Gurûb (Sunset in Exile) by Necîb Mahfûz, one of the leading Arab writers, were examined in terms of depiction. In the light of the depiction items obtained from the novels, suggestions on the usability of teaching writing skills and design of depiction based writing activities are presented.

Keywords: Arabic Literature, Writing Skills, Creativity, Description, Depiction.

Page Number: 132

Supervisor:Assoc. Prof. Dr. İbrahim Ethem POLAT

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	iii
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu.....	2
1.2.Araştırmanın Amacı	3
1.3.Araştırmanın Önemi	4
1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.5.Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.6.Tanımlar.....	5
1.7.İlgili Araştırmalar	6
BÖLÜM 2.....	9
YÖNTEM.....	9
2.1. Araştırma Modeli	9
2.2. Evren ve Örneklem	9
2.3. Verilerin Toplanması	9
BÖLÜM 3.....	11
YAZMA VE YAZMA İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	11
3.1. Yazma Nedir?	11
3.2. Yazma Eğitimi ve Önemi.....	16

3.3.Arapça Eğitim Programlarında Yazma Becerisi	19
3.4.Yazma Öğretiminde Kullanılabilecek Yöntem ve Teknikler	21
3.4.1.Kontrollü Yazma	21
3.4.2.Güdümlü Yazma.....	22
3.4.3.Serbest Yazma.....	23
3.4.4.Yaratıcı Yazma	24
3.4.5.Kümeleme/Salkım Oluşturma (Cluster) Tekniği.....	24
3.5.Sınıf İçin Yazma Etkinliklerinin Aşamaları	25
3.5.1. Yazma Öncesi.....	26
3.5.2. Yazma Anı/Sırası	26
3.5.3. Yazma Sonrası	27
BÖLÜM 4.....	29
TASVİR.....	29
4.1.Tasvirin Tanımı	29
4.2.Tasvirin Tarihçesi	34
4.3.Tasvir Yöntemleri	37
4.4.Tasvirin Görevleri (İşlevleri).....	38
4.5.Arap Edebiyatında Tasvir.....	40
4.6.Tasvirin Çeşitleri	46
4.6.1.Nesnel Tasvir	46
4.6.2.Öznel Tasvir	46
4.6.3.Sistematik Tasvir	47
4.6.4.Seçici Tasvir	47
4.7.Tasvirin Sınıflandırılması.....	47
4.7.1.Mekân (Yer) Tasviri.....	48
4.7.2.Zaman Tasviri.....	50
4.7.3.Cisimlerin (Cansız Eşya) Tasviri.....	51
4.7.4.Portre (Kişi Tasviri)	52
4.7.4.1.Fiziki Portre.....	53
4.7.4.2.Ruhî Portre	55
4.7.5.Hayvan Tasviri.....	55
4.7.6.Tablo (Tabiat, Manzara) Tasviri	56
BÖLÜM 5.....	57

ARAP EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE TASVİRLERİN SINIFLANDIRILMASI.....	57
5.1.Necîb Mahfûz'un Aşk Zamanı ('Asru'l-Hubb) Adlı Romanda Yer Alan Tasvirlerin Sınıflandırılması.....	57
5.2.Bâhâ Tâhir'in Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gurûb) Adlı Romanında Yer Alan Tasvirlerin Sınıflandırılması.....	77
BÖLÜM 6.....	105
YAZMA BECERİSİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ETKİNLİKLER	105
Etkinlik 1: Hangi Kediye İstersin?	106
Etkinlik 2: Hırsızın Tarif Et	107
Etkinlik 3: Kaybolan Çanta	109
Etkinlik 4: Farklı Bir Karakter	110
Etkinlik 5: Manzarayı Anlat	111
Etkinlik 6: Çocukluğundaki Mahalle	112
Etkinlik 7: Sevdiğin Bir Sanatçı Hakkında	113
Etkinlik 8: Şiirdeki Adamın Ruh Hali	114
Etkinlik 9: Yağmurlu Hava.....	116
Etkinlik 10: Gizemli Sesler	117
Etkinlik 11: Nasıl Bir Ev?.....	118
Etkinlik 12: 20 Yıl Sonraki Sana Mektup.....	119
Etkinlik 13: Öykü Yazalım.....	120
BÖLÜM 7.....	123
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	123
KAYNAKLAR.....	127

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İletişim Ağı.....	11
Şekil 2. Dil Öğretiminde Öğrenme Alanları ve Temel Dil Becerileri.....	12
Şekil 3. Yazı Türleri.	14
Şekil 4. Yazmanın Unsurları	15
Şekil 5. Planlı Yazma Sürecinin Aşamaları	16
Şekil 6. Kümeleme/Salkım Oluşturma Tekniği	25
Şekil 7. Aşk Zamanı (‘Asru’l-Hubb) ve Sürgünde Günbatımı (Vâhatu’l-Gurûb) Romanlarında Yer Alan Tasvir Türlerinin Dağılımı	124

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Dil, temeli seslere dayanan bu seslerin bir toplumda belli kurallar içerisinde ortak anlamlar bulmasıyla duygu, düşünce ve isteklerin başkalarına aktarılması için kullanılan bir anlaşma aracıdır (Aksan, 2003, s.55). Dil bir iletişim aracıdır ve insanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasında gereksinim duyduğu en önemli araçlardan birisidir. Onunla çevremizi tanır, bilgi edinir, kendimizi onunla geliştirir, kendi toplumumuzla ve başka toplumlardan insanlarla iletişimi onun aracılığı ile sağlarız.

Bir çocuk anadilini edinirken önce duyarak, sonra konuşarak daha sonra da eğitim yoluyla okuma ve yazmayı öğrenerek edinir. Öğrenilen dil becerilerinden ilki dinlemedir. Yabancı dil öğretiminde de anadil ediniminde olduğu gibi dil becerilerinin gelişmesinde bu sıranın takip edilmesi görüşü yaygındır. Fakat bu görüşün yaygın olmasına rağmen yabancı dil öğretiminde bu sıralamanın kullanılması pek de mümkün olmamaktadır (Özcan, 2007, s.23).

Vardar (1982), dört dil becerisinden biri olan yazma becerisini sözlü iletişim aracı olan dilin, yazı denilen görsel ve tek boyutlu bir dizgeye aktarılma eylemi olarak tanımlamaktadır. Kavramlar için oluşturulan ses imgeleri, onları karşılamak için oluşturulmuş olan işaretler dizgesi ile yazıya geçirilir (s.59).

Aktaş ve Gündüz (2009), yazmanın amacını duygu, düşünce ve fikirlerin gözlem ve bilgi birikimi yoluyla doğru ve etkili bir şekilde yansıtılması olarak belirtmektedir. Bu yansıtma işi sadece bilgi vermekle sınırlı olmayıp aynı zamanda okurun zevk almasını sağlamaya yönelik çok yönlü ve karmaşık bir etkinliktir (s.165).

Yazma eylemi, duygu ve düşünceleri belli kural çerçevesinde bir anlatım işidir. Anlatım biçimlerinden biri olan tasvir (betimleme) ise herhangi bir şeyin görünüşünü, kokusunu, tadını, hareketini, karakterini, hissettiklerini ifade etmek ve canlandırmaktır (Abdullah Tansel, 1983, s.218). Tasvir yoluyla çevremizde gördüğümüz her şey anlatılabilir ve böylece ifade edilen şey okuyucunun zihninde canlanır. Tasvir herhangi bir şeyin anlatımında kullanılabildiği gibi hikâye, roman, şiir vb. edebi türlerin anlatımında da kullanılabilir. Eğer tasvir iyi bir şekilde kullanılırsa kişi göremediği ve bilmediği yerler ve olaylar hakkında ayrıntılı bir bilgiye sahip olabilir.

Tasvirin Arap Edebiyatı'nda ki yeri önemlidir ve Arap Edebiyatı'nın her döneminde tasvire yer verilmiştir. Özellikle Cahiliye Döneminde önde gelen şairler, yaşamları boyunca çevrelerinde gördüklerini, izlenimlerini, hissettiklerini ve yaşadıklarını etrafındakilerden ilhamlar alarak şiirleriyle tabloştırmışlardır. Bu açıdan düşünüldüğünde tasvir cahiliye şiirinde önemli bir yer işgal etmektedir ve cahiliye dönemi Arap edebiyatında özel bir yeri bulunan ve en önemli edebi türü sayılan şiirin konuları arasında tasvirin diğer konulara nazaran bir ayrıcalığının olduğunu söylemek mümkündür (Yanık, 2010).

Cahiliye Döneminde tasvir yoğun bir şekilde kullanıldığı gibi bazı değişikliklere uğrayarak Arap Edebiyatı'nın her döneminde kullanılmış olup günümüz edebiyatına kadar gelmiştir. Araplar içerisinde bulundukları gerek coğrafi konum gerek iklim şartlarından etkilenerek yazdıkları edebi türlerde tasvire yoğun bir şekilde yer vermiştir. Çöl, iklim, sıcak, deve ve ayrılık gibi konuları daha yaratıcı ve okuyucu da ilgi uyandıracak şekilde yazmak için tasviri etkili bir şekilde kullanmışlardır. Böylelikle tasvirin kullanılmasıyla karşıdaki kişinin görmese de gözünde canlandırabileceği olay, olgu ve kavramları içeren etkili edebi türler ortaya konulmuştur.

Bu çalışmayla birlikte öğrencilerin yazma becerilerinin daha etkin ve canlı olmasına katkı sağlayacak olan tasvirin kullanımının kazandırılması hedeflenmektedir.

1.1.Problem Durumu

Dört temel dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma birbiriyle sıkı bir ilişki halindedir. Fakat yazma becerisi gelişimi uzun süreç isteyen ve derslerde öğretimi genelde sona bırakılan bir dil becerisidir. Oysaki bir yabancı dil ediniminde o dili etkili bir şekilde kullanmak için bütün becerilerin edinilmesi gerekir. Yazma becerisinde amaç sadece fikir

ve duyguları kâğıda dökmek değil okuyucuda da bir etki yaratmaktır. Etkili bir anlatım türü olan tasvir, kullanılan sıfatlar ve söz sanatlarıyla birlikte yaratıcı kompozisyonlar ortaya konulmasını sağlamaktadır. Öğrencilerin yazdıkları kompozisyonlar ise genelde yaratıcılıktan uzak olup tasvir ifadeleri içermeyen bir şekildedir. Buradan hareketle bu çalışmanın problem durumunu “Yabancı dil olarak Arapça öğretiminde edebi ürünlerde yer alan tasvir metinleri genelde temel dil becerilerini, özelde de yazma becerilerini geliştirme amacıyla nasıl kullanılabilir?” sorusu oluşturmaktadır. Çalışmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

-Yazma becerileri derslerinde öğrencilere tasvirler nasıl öğretilir?

-Öğrencilerin yazma becerilerinde yazdıkları kompozisyonlarda tasvir kullanımı nasıl kazandırılabilir?

Bu bilgiler ışığında baktığımızda, söz konusu olan tasvir (betimleme) becerisi, öğrencilere kazandırılarak onların yazılı anlatım derslerinde daha etkin, yaratıcı kompozisyon yazmaları sağlanabilir. Üniversitede Arap Dili ve Edebiyatı, Arapça Mütercim-Tercümanlık ve Arapça Öğretmenliği anabilim dallarında Arap Edebiyatı dersleri bulunmakta ve edebi türler incelenmektedir. Ancak bu edebi türlerde geçen tasvir cümleleri öğrencilere etkili bir şekilde öğretilerek yazma becerisi derslerinde kullanımı sağlanmamaktadır.

Öğrenciler, yazılı anlatım derslerinde yazdıkları kompozisyonlarda, alışlagelmiş, basit kelimeler içeren cümleler yazmaktadırlar. Yazma becerisi derslerinde genellikle yapı ve kalıp öğretimine önem verilmektedir. Hâlbuki tasvir becerisinin öğrencilere kazandırılmasıyla, öğrencilerin yazma becerisi üst seviyeye taşınarak onların okuyucunun gözünde bir resim gibi canlanan yazılar yazması mümkün kılınabilir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bilindiği üzere insanoğlu hayata gözünü açtığından itibaren içinde bulunduğu toplumun dilini, kültürünü öğrenmek ve yaşadığı toplumla beraber hayatını sürdürebilmek için iletişim halinde olmak zorundadır. Bu iletişim durumu kendi toplumu içinde bireyler arasında olduğu gibi günümüz şartlarıyla toplumlararası da zorunlu hale gelmektedir.

Kurumlar veya toplumlararası yapılan resmi yazışmalar, mektuplar, telgraf veya bilgisayar ortamında elektronik olarak yapılan iletişimler yazılı iletişim olarak

sayılmaktadır. Yazılı iletişim için dilin temel becerileri arasında olan okuma ve yazma becerilerinin iyi bir şekilde kullanılması gerekmektedir.

İşin aslına bakarsak, bir dili öğrenmek için o dilin iletişimsel becerisini kazanarak o dilde iletişim kurmak gerekir. İletişimsel beceriyi elde etmek içinse o dildeki konuşma-yazma gibi yaratıcı becerileri ve dinleme-okuma gibi edilgen becerileri sağlamak gerekir.

Yazma becerisinin daha etkin ve yaratıcı bir şekilde kullanımı ise yazılan yazıda anlatılmak istenilenin, okuyucunun zihninde tam anlamıyla canlandırabilmesine bağlıdır. Bunun içinde kişinin yazılı anlatım yaparken sıfatlara ve tasvir becerisine yer vermesi daha etkili bir yazı elde etmesini sağlar.

Arap Edebiyatı'nda da edebi ürünlerde daha etkili metinler ortaya koymak için tasvir cümlelerine ve sıfatlara çok yer verilmiştir. Arap Edebiyatı'nın her döneminde şairler, yazarlar yazdıkları edebi metinlerinde anlatmak istediklerini tasvir kullanımıyla daha yaratıcı ve insan zihninde gözler önüne sererek anlatmıştır.

Bu çalışmayla birlikte Arap Edebiyatı'nda ki edebi ürünlerde geçen tasvir cümleleri incelenerek, bu tasvir becerisinin öğrencilere kazandırılıp Arapça yazma becerisi derslerinde daha etkili bir şekilde yazılar, kompozisyonlar yazmaları ve onların hayal güçlerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

1.3.Araştırmanın Önemi

İletişim kavramı en geniş tanımıyla insanların anlatmak istediklerini, bir haberi ya da bir niyetini dil mekanizmasından faydalanarak bir zihinden başka bir zihne veya bir merkezden başka bir merkeze ulaştırması eylemidir. Bu eylemle birlikte kişi, kendi duygu ve düşüncelerini aktarırken bir yandan da karşı tarafın duygu ve düşüncelerini öğrenme fırsatı elde etmiş olur.

Bu araştırmamızda yukarıdaki unsurlardan söz ederek, yazılı anlatımda kullanılan klasik cümle yapıları yerine tasvir becerisinin geliştirilerek öğrencilerin daha etkin ve yaratıcı kompozisyonlar yazmaları ve böylece yabancı dil öğretiminde temel dil becerilerinden biri sayılan yazma becerisinin geliştirilmesi üzerinde durulacaktır.

Türkiye'de Arapça öğretilirken genellikle klasik yöntemler kullanılmaktadır. Bunlar, öğrenme sürecini etkileyerek kalıcı izli öğrenmelere engel olmaktadır. Özellikle yazma becerisi derslerinde öğrencilere klasik, basit cümle yapıları ve kalıp öğretimi üzerinde

durulmaktadır. Bu araştırmanın önemi, Arapçanın yabancı dil olarak öğretiminde yazma becerileri derslerinin, Arap Edebiyatı'ndaki edebi ürünler kullanılarak, edebi ürünlerde geçen tasvir cümlelerin öğrencilere öğretilip, öğrencilerin tasvir becerisinin geliştirilip daha çok sıfatlara yer verdiği ve kişi okuduğunda zihninde canlandırabileceği bir şekilde yazılar yazabildiği etkin bir yazma becerisi sağlamaktır.

Bu çalışmada ele alınan Arapça Yazma Becerileri Öğretiminde Tasvirin Kullanımı konusu Arapça öğretmenlerinin yazma becerisi ile ilgili çalışmalarına ışık tutacaktır.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma tasvir çeşitliliği açısından zengin olan Necip Mahfûz'un Aşk Zamanı ('Asru'l-Hubb) adlı romanı ve Bahâ Tâhir'in Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gurûb) adlı romanı ile sınırlandırılmıştır.

1.5.Araştırmanın Varsayımları

Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda ders alan öğrencilerin Arap Edebiyatı edebi ürünlerinde geçen tasvir cümlelerinden haberdar oldukları varsayılmaktadır.

Seçilen örneklemin, evreni temsil edebilecek nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

Veri toplama aracının, araştırmanın amacını gerçekleştirmeyi sağlayacak yeterli ve geçerli bilgileri sağlayacak nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

1.6.Tanımlar

Yabancı Dil: Ana dil dışında öğrenilmesi/ öğretilmesi hedeflenen dildir.

Yazma Becerisi: İletişim aracı olan dili, bazı sembollerle yazı denilen görsel bir dizgeye aktarma eylemidir.

Tasvir: Herhangi bir şeyi söz ve yazı ile göz önünde canlanacak şekilde yapılan bir anlatım türüdür.

Yöntem: Yapılan herhangi bir işte amaca ulaşmak üzere izlenen düzenli, dizgesel yoldur.

Etkinlik: Seçilen herhangi bir yöntemin uygulamaya konulma biçimidir.

1.7.İlgili Araştırmalar

Literatür taraması yapıldığında Arap Dili Eğitimi alanında yazma becerilerinin geliştirilmesinde tasvir kullanımına dair herhangi bir çalışma bulunmadığı tespit edilmiştir. Birbirinden bağımsız olarak yapılan yazma becerisi ve tasvir konusuyla ilgili çalışmalar şu şekildedir:

Cüneyt Eren ve M. Vecih Uzunoğlu, (2006), Çağdaş Arap hikâyeciliğinde betimleme örnekleri konulu araştırmada tasvir hakkında genel bir bilgi verildikten sonra Çağdaş Arap ediplerinin hikâye ve romanlarında kullandıkları tasvire ait bazı örnekler sunulmuş. Bunlardan büyüklük-küçüklük, uzunluk-kısalık, şişmanlık-zayıflık ve biçim ile nitelemenin yanında, karakter ve davranışın yanında; renk, ses, hareket, his, ruhi durum, iç güdü ile korku ve gölgeye dair betimleme örnekleri verilmiştir.

İsmail Soyyiğit (2006), Baki'nin kasidelerinde edebi tasvirler konulu yüksek lisans tezinde amaç Klasik Osmanlı Şiirinin XVI. yüzyıl temsilcilerinden Baki'nin kasidelerindeki edebi tasvirleri bulmak ve incelemektir. Baki'nin tabiat, gökyüzü, savaş alanları ya da günlük hayat hakkında önümüze koyduğu tablolar hem o zamanın doğal çevresini gözümüzün önünde canlandırmakta hem de o zamana ait olan gelenek ve inanışlara ışık tutmaktadır. Baki'nin divanında 27 kaside yer almaktadır. Araştırma bu kasidelerde tasvir içeren beyitleri inceleme tabii tutmaktadır. Şairin varlıkları benzetme gayesiyle ilişkilendirirken kullandığı malzemenin ve hayal gücünün zenginliğini ortaya koymaktadır.

Murat Özcan (2007), Arapça yazma becerileri öğretiminde iletişimsel yaklaşım konulu yüksek lisans tezinde geçtiğimiz yirmi yıl içerisinde dil öğretiminde büyük bir çığır açan iletişimsel yaklaşımın Arapça öğretiminde uygulanması ele alınmış, modern dilbilimin verileri ışığında bu yaklaşım, yabancı dil öğretimindeki temel dört beceriden biri olan yazma becerilerine uyarlanmıştır ve iletişimsel yöntemle Arapça yazma becerisi öğretiminde uygulanması için geliştirilen etkinliklere yer verilmiştir.

Derya Çelikoğlu (2007), Orta öğretim ikinci sınıfta tasvir öğretiminde görsel malzeme kullanımının yaratıcılığa etkisi konulu yüksek lisans tezinde orta öğretim kurumlarında kompozisyon derslerinde anlatım türü olarak kullanılan tasvirin, ülkemizde geleneksel yöntemle yapılan öğretimi incelenmiş. Bu mevcut tasvir öğretimi ile buna alternatif olabilecek görsel malzeme ile destekli bir tasvir öğretimi karşılaştırılmış. Görsel malzeme kullanımının tasvir öğretiminde yaratıcılığa etkisi üzerinde durulmuş. Bunun için geleneksel yöntemle tasvir öğretiminin yapıldığı kontrol grubu ve bir fotoğraf seçilerek

bunun ışığında tasvir öğretiminin yapıldığı deney grubu oluşturulmuş. İki gruba da ön test-son test uygulanmış. Araştırma bulgularında bu iki grubun ön test sonucundaki puanlarında paralellik varken deney grubunun son test sonucundaki aldığı puanlarda anlamlı bir artış izlenmiş. Bu sonuç ise tasvir öğretimi için kullanılan yöntemler ile yaratıcı yazma becerisi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ve tasvir becerisi için görsel malzeme kullanımının yazılı anlatım becerisini geliştirebileceğini göstermektedir.

Funda Uzdu (2008), Betimleyici metinlerin dilsel özellikleri ve bu tür metinler yoluyla sözcük öğretimi adlı yüksek lisans tezinde amaç, betimleyici metinleri dilsel özellikleriyle beraber ayrıntılı bir şekilde incelemek ve böylece yabancılar için Türkçe öğretiminde sözcük öğretimi alanında malzeme hazırlamaktır. Bunun için çalışmada betimleme ve betimlemenin içerdiği özellikleri kapsamlı bir şekilde ele alınmış ve betimleyici metinlerdeki dilsel yapılar incelenmiş. Betimleyici metinlerde daha çok niteleme sıfatları, yer belirten sözcükler, ad tümceleri, eksilteli cümle ve ikilemeler gibi dilsel yapılar olduğu sonucuna varılmış. Çalışmada yabancı dil öğretimi için metin seçimi ve kullanımı konuları ve uygulamaların belirli bir yaklaşım içerisinde olması için iletişimsel yaklaşım genel hatlarıyla sunulmuş. Elde edilen dilsel yapılardan sözcük öğretimine uygun görülenlere yönelik yabancı dil öğretiminde metin kullanımı ölçütleri ve iletişimsel yaklaşımda kullanılan teknikler göz önünde bulundurularak malzemeler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Ayşen Kılıç Gündoğdu (2009), Mai ve Siyah romanında tasvirler ve yüklendiği fonksiyonlar konulu yüksek lisans tezinin amacı Türk Edebiyatı için Batıyı örnek alarak yazılmış ilk roman olan Mai ve Siyah romanındaki her türlü tasvirin, realist akımın ilkelerine uygun bir şekilde yazıldığını kanıtlamaktadır. Buna paralel olarak tasvir konusu, tasvirin çeşitleri ve Türk Edebiyatı'nda tasvirin gelişimi konuları ele alınmıştır. Ayrıca Halis Ziya Uşaklıgil'in bu romanında bulunan tasvir çeşitleri, romanda yer aldığı fonksiyonlarına göre ince ayrıntılı olarak incelenmiş ve tasvirin bu romana katkısı değerlendirilmiştir.

Selda Gürel (2013), Servet-i Fünûn romancılarının romanlarında tasvir konulu araştırmada tasvir kavramından hareketle, Servet-i Fünûn döneminde yer alan Hâlid Ziya, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit, Safveti Ziya gibi romancıların eserlerindeki tasvir kullanımları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu dönemdeki romanlarda tasvirinde tahkiye kadar etkili ve önemli bir unsur olduğunu ortaya koymak amacıyla, eserler incelenerek değerlendirmeler

yapılmış. Bu eserlerde yer alan tasvirler, benzerlik ve farklılık açısından dikkate alınarak ortaya konulmuştur.

Kürşat Şamil Şahin (2015), Gazavât-nâmelerde edebî savaş tasvirleri konulu araştırmada Osmanlı Devleti'nde 15 ve 16. yüzyıldaki savaşları konu alan edebiyatımızdaki Türkçe olarak yazılmış gazavât-nâmeleri incelemiştir. Bu çalışmanın amacı Gazavât-nâme türünün genel bir çerçevesini çizmek, eserlerde bulunan teşbih, mecaz ve hayal unsurlarını tespit edip inceleyerek elde edilen sonuçlardan hareketle genellemelere ulaşmaktır. Bu eserler, Türk dili, edebiyatı ve tarihi açısından önemli bilgiler içermektedir ve bu çalışmada bu eserlerin edebî yönleri gözler önüne serilme amacıyla çalışılmıştır.

Ayşe Hümeysra Rızvanoğlu (2016), Üniversiteler için Arapça yaratıcı yazma: Öğretim programı ve atölye tasarımları konulu çalışmasında Arapça eğitimi veren üniversitelerde Arapça yazma becerisi dersi müfredatını ve öğretimi ile ilgili eğitim veren öğretim elemanlarıyla görüşerek Arapça yazma becerileri öğretimine dair eksikleri belirlemiştir. Elde ettiği veriler sonucunda üniversitelerde kullanılabilecek bir Arapça yaratıcı yazma öğretim programı tasarlamıştır.

Abdulmuttalip Işıdan (2019), Yabancılar Arapça öğretiminde kısa hikâyenin yeri konulu araştırmada İmam Hatip Liseleri dokuzuncu sınıf öğrencileri için "Kısa Hikayelerle Arapça Öğretim Programı" hazırlanmıştır. Hazırlanan program Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu Ankara İmam Hatip Lisesi dokuzuncu sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulanan programın Arapça öğretim sürecinde etkili olup olmadığını ortaya koymak amacıyla gerçek deneme modellerinden öntest ve sontest kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. Bunun yanı sıra uygulama yapılan öğrencilerin görüşlerini almak amacıyla öğrencilere anket uygulanmıştır. Çalışma sonunda "Kısa Hikayelerle Arapça Öğretim Programının" öğrencilerin Arapça dil becerilerinde anlamlı bir fark oluşturduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. İncelenen kaynaklar doğrultusunda bir tasvir sınıflandırılması yapılmış ve Arap Edebiyatı'nda tasvirin kullanıldığı edebi türlerden örnek tasvir cümlelerine bakılarak bu sınıflandırmaya göre incelenmiştir. Ayrıca yazma becerisi için kullanılan yöntemler ve Arapça yazma becerisi irdelenmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda tasvirin kullanımına yönelik Arapça yazma becerisi derslerinde uygulanabilecek örnek etkinlikler geliştirilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Arap Edebiyatı'ndaki roman, öykü, şiir vb. edebi türler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise Necip Mahfûz'un Aşk Zamanı ('Asru'l-Hubb) adlı romanı ve Bahâ Tâhir'in Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gurûb) adlı romanı oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, literatür taramasıyla elde edilmiştir. Literatür taramasında Türkçe ve Arapça, ilgili yerli ve yabancı kaynaklardan yararlanılmıştır. Özellikle Arapça edebî türlerin çalışmamızla ilgili tasvir bölümleri irdelenmiştir. Bu yerli ve yabancı kaynaklara kütüphanelerde gerekli incelemeler yapılarak ulaşılmıştır. Ayrıca Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezinde konu ile ilgili tezler taranarak gerekli yerler not edilmiştir. Çevrimiçi taramalarda yapılarak çeşitli sitelerden yararlanılmıştır.

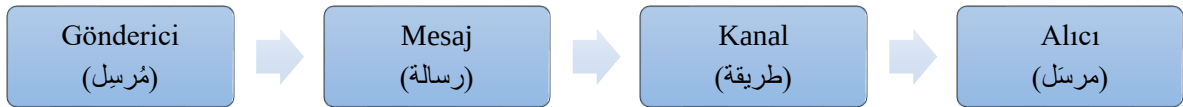
BÖLÜM 3

YAZMA VE YAZMA İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

3.1. Yazma Nedir?

Her canlının kendi arasında sağladığı bilgi alışveriş biçimi vardır. Bitkiler ve hayvanlar da birbirlerine biz her ne kadar anlamasak da mesajlar göndermektedirler. Bütün canlılar arasında sağlanan bu bilgi alışverişine *bildirim* denir. Dil ise en gelişmiş bildirim biçimidir (Yakıcı, Doğan, Yelok & Yücel, 2012, s.2).

Dil ile insanlar kendi aralarında oluşturdukları ortak ses ve anlamlarla beraber bir bildirim ağı içerisinde duygu ve düşüncelerini aktararak birbirleriyle etkileşim halinde olurlar. Bu etkileşimin yani iletişimin gerçekleşmesi için öncelikle bir gönderici ve alıcının olması gerekir. Bunların arasında gidip gelen bir bildiri veya mesaj vardır. Bu mesajın aktarılması içinde bir kanal veya aktarılma yolu gerekmektedir. Bu şekilde bir bilgi alışverişisi gerçekleşmiş olur.

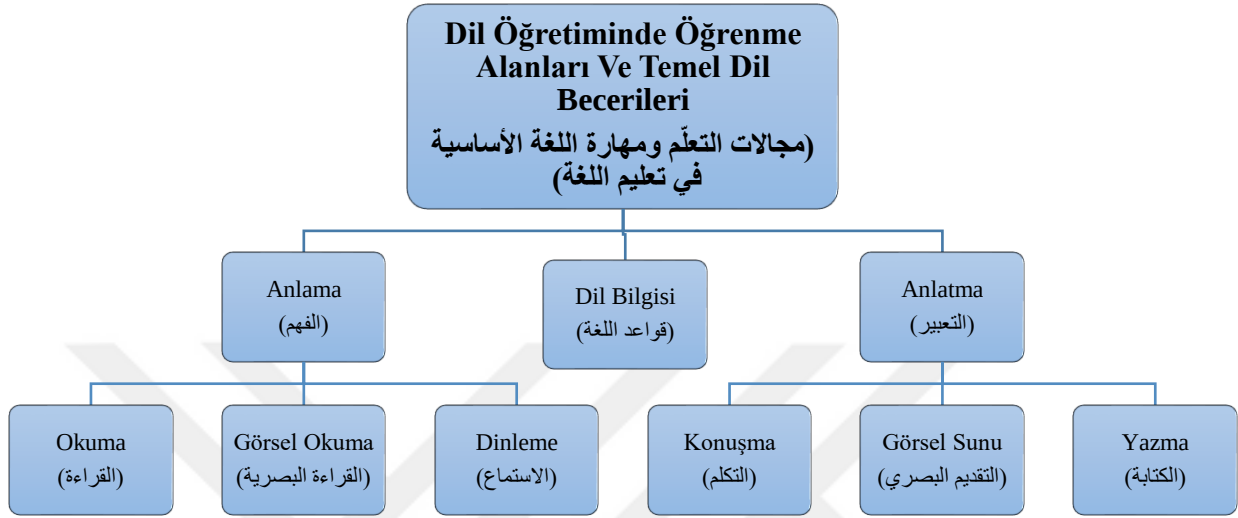

Şekil 1. İletişim Ağı

Dil dört temel beceriden oluşur; dinleme, konuşma, okuma, yazma. Bir çocukta ilk olarak anadilini bu sıra dâhilinde edinir. Anadili, bir insanın belli bir yaşa gelene kadar doğup büyüdüğü aile veya toplum içerisinde farkında olmadan edindiği dildir. Bir dilin iletişim aracı olarak kullanılması için bu dört temel beceriye etkin bir şekilde hâkim olmak gerekir.

Bir dilin üç temel öğrenme alanı vardır: Anlama, anlatma ve bu iki alanın etkililiğine katkı veren, yazım-noktalama, ses ve cümle bilgisi gibi konu, kavram ve kuralları barındıran dil

bilgisi alanıdır. Anlama, dinleme ve okuma becerisiyle gerçekleşirken; anlatma, konuşma ve yazma becerisiyle gerçekleşmektedir. Göçer (2019), dil öğretiminde öğrenme alanları ve temel dil becerilerini aşağıdaki şekil ile göstermektedir (s.24):

Şekil 2. Dil Öğretiminde Öğrenme Alanları ve Temel Dil Becerileri. “Yazma Eğitimi” Göçer, A., 2019, Ankara, Pegem Akademi.

İnsan hayatı gereği sürekli bir iletişim içerisinde. Yani sürekli bir dil etkinliğinde yer alır. Birilerini dinlerken, bir kitap okurken, arkadaşlarıyla konuşurken veya bir yazma işi yaparken dile maruz kalır ve bundan soyutlanamaz. Yakıcı ve diğerleri (2012), şöyle söylemektedir: “Özellikle günümüzde yazı ile çevrelenen hayatımız, dil etkinliğinin dışında kalmak gibi bir tercihi imkânsızlaştırmıştır. Dil, günümüzde yazıyla hızlı bir biçimde akmaktadır (s.47).”

İnsan düşünen bir varlıktır ve düşüncelerini, duygularını başkalarıyla paylaşma ihtiyacı duyar. Bu paylaşımı konuşarak ya da yazarak gerçekleştirir. Karasevda (2010), yazma ile ilgili “Konuşulanların çeşitli sembollerle (harflerle) ifade edilmesidir.” tanımını söylemiştir (s.32). Yazma işi konuşmaya göre daha fazla düşünme ve dikkat isteyen bir uğraştır. Kişi, konuşurken fikirlerini çok düşünmeden bazen gelişigüzel aktarabilir. Fakat yazmada bir sorumluluk baş gösterir; dili güçlü bir şekilde kullanma becerisi ve belli bir birikime gereksinim vardır.

Emir (1986)’e göre yazı; duygu, düşünce ve amaçlarımızın harf adı verilen işaretlerle kâğıda ve benzeri maddeler üzerine geçirilmiş biçimidir (s.48). Yazmak, kelimeleri bir

araya getirerek cümleler oluşturmak ve bu cümleler arasında bağlantı kurarak onları bir düzen içerisine sokmak ve böylece his, duygu ve düşünceleri özgürleştirmektir (Ulyân, 2000, s.136-137). Özdemir (1991) de yazmanın düzenle olan ilişkisine binaen, konuyu seçme ve sınırlandırma, bir amaca bağlama, söylenecekleri belirleme, belirlenen düşünceleri bir plana bağlama, planı yazıya dönüştürme gibi birbirine bağlı bir dizi düşünsel etkinlikten oluştuğunu söylemektedir (s.121).

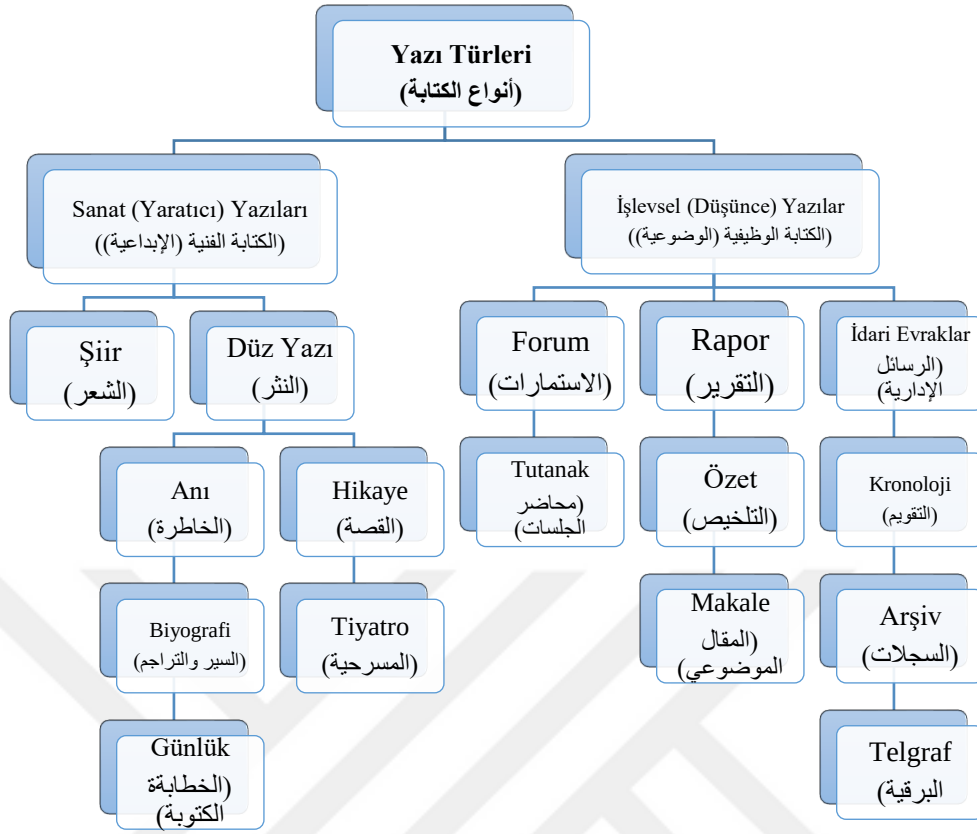
Yazmak kavramını düşündüğümüzde aslında sadece peş peşe gelen kelimeler ve cümleler kastetmiyoruz, yazmak duygu ve düşüncelerin sistemli bir şekilde mantık çerçevesinde ifade edilme işidir. Başka bir ifadeyle yazmak, sanatı kelimelerle gerçekleştirmektir (Emir, 1986, s.53). Nasıl bir ressam renklerle, bir şarkıcı notalarla, bir heykeltıraş taş, beton, alçı, ağaçla sanatını gerçekleştiriyorsa yazar da düşüncelerini, duygularını kelimelerle yazıya dökerek sanatını gerçekleştirir.

Yazılı anlatım; her türlü olay, düşünce, durum ve duyguları, dili en güzel şekilde kullanarak belli bir plan dâhilinde başkalarına ve yarınlar ulaştırmaya ve böylece kalıcılığını sağlamaya imkân veren bir araçtır (Aktaş & Gündüz, 2009). Yazılı anlatımdaki başarı için sadece neyi anlattığımıza değil, nasıl anlattığımıza da bakılır. Anlatılan konunun işlenişi ve ele alınış şekli, anlatımın etkisi açısından büyük önem taşır (Karadağ, 2003, s.81).

Yazma işlemi bazı zihinsel süreçler sonucunda meydana gelir. Bu süreçler önce kişinin zihninde duygusal, düşünsel veya dışarıdan gelen bir durum karşısında verilen tepki ile gerçekleşir. Önce bir fikrin zihinde oluşması daha sonra kişinin bu fikri yazıya dökme isteği ve nihayetinde fikirler arası ilişkilendirme ile düşüncelerin düzenlenmesi sonucu yazıya aktarılır.

Yazma ile ilgili yukarıdaki tanımlara baktığımızda genel olarak bir plan içerisinde fikir ve duyguların yazı denilen sembollerle aktarma işi olduğuna değinilmektedir. Yazmanın en önemli özelliklerinden birisi ise kalıcılığı sağlamasıdır.

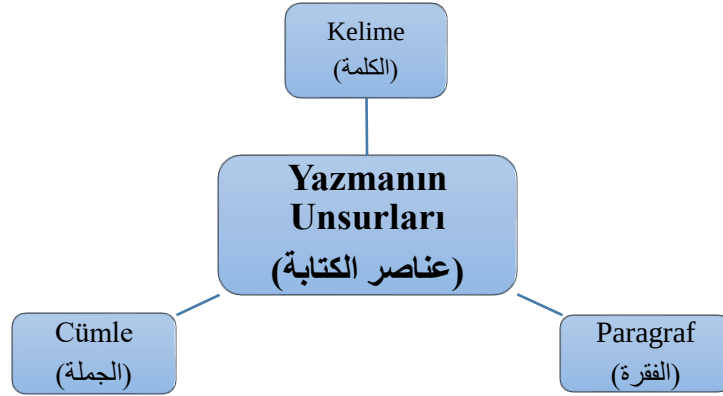
Yazının kendi amaç ve kullanıldığı alanlara göre bazı türleri vardır ve el-Şihri (2011), bunu iki türe ayırmıştır: İşlevsel (düşünce) yazılar ve sanat (yaratıcı) yazıları. Bunları da alt kategorilere ayırarak aşağıdaki şekilde ele almıştır (s.126).

Şekil 3. Yazı Türleri. “Mehârât fi’t-tedrîbi’l-lugavî” el-Şihri, N.Y., 2011, Suudi Arabistan-Cidde: Câmiatu’l-Meliki Abdu’l-Azîz.

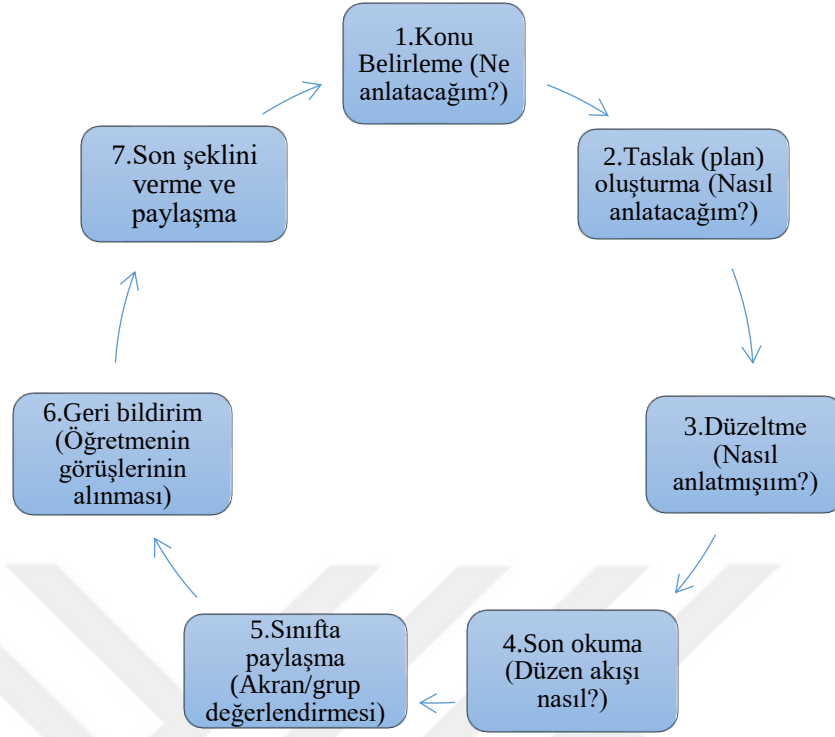
Yazı yazarken hangi amaçla yazacağımız, örneğin bu bir edebi türde yazı mı yoksa daha objektif olan işlevsel türde bir yazı mı olacağını belirlemeliyiz ki ona göre bir üslup seçmeliyiz ve planlama yapmalıyız. Bir makale yazarken kullanacağımız dil üslubu, hikâye yazarken kullanacağımız dil üslubuna benzemeyecektir. Bunun içinde yazının kendi içerisinde türleri vardır. İşlevsel türdeki yazılar makale, rapor, arşiv, bilimsel araştırmalar gibi genel olarak objektif, herkes tarafından aynı şekilde kabul gören yazılardır. Fakat şiir, hikâye, roman, tiyatro daha öznel olan ve içerisinde bir sanat anlayışı içeren yazı türleridir.

Yukarıda yazı ile ilgili bir tanımda kelimeleri bir araya getirerek cümleler oluşturmak ve bu cümleler arasında da bağlantı kurmak olarak bahsedildi. Bunlar aslında bir yazıyı oluşturan unsurlardır. Önce kelimeler bir araya gelerek cümleler oluşturulur, daha sonra cümleler birleşerek paragraf oluşturulur. Paragrafların birleşmesiyle yazılı bir metin ortaya çıkar. Buradan hareketle diyebiliriz ki yazının unsurları; kelime, cümle ve paragraftır (el-Şihri, 2011, s.123).

Şekil 4. Yazmanın Unsurları. “Mehârât fi’t-tedribi’l-lugavî” el-Şihri, N.Y., 2011, Suudi Arabistan-Cidde: Câmiatu’l-Meliki Abdu’l-Azîz.

Yazmayı oluşturan diğer önemli faktörler ise konu ve temadır. Yazma işinin başarılı olması için öncelikle bir yazma konusunun belirlenmesi ve seçilen konuyla ilgili bir sınırlandırmanın yapılması gerekir. Örneğin; bir öğretmen öğrencilere Türkiye ile ilgili bir kompozisyon yazmalarını söylediğinde bu sıkıntı yaratabilir. Çünkü öğrenci Türkiye’nin coğrafi özelliklerini mi, bölgelerini mi yoksa Türkiye’ye karşı olan sevgisini mi anlatacak? Bunu bilmediği için kafasında karışıklık olabilir ve kompozisyonun bir giriş, gelişme, sonuç bölümü elde edilemeyebilir. Bunun dışında yukarıda yazmanın türlerinde bahsettiğimiz gibi yazı yazarken bir amacın belirlenmesi ve bu amaca göre de bir üslubun seçilmesi gerekir. Ve bunların hepsinden önce bu işlemlerin belli bir düzen içerisinde yapılabilmesi için bir plan oluşturulmalıdır. Göçer (2019) aşağıdaki tabloda bir yazı yazarken hangi adımların izlenmesi gerektiğini planlı yazma süreci ile aşamalı bir şekilde ele almıştır (s.112):

Şekil 5. Planlı Yazma Sürecinin Aşamaları. “Yazma Eğitimi” Göçer, A., 2019, Ankara, Pegem Akademi.

Yazı işi düşüncelerin gelişigüzel sıralandığı bir etkinlik değildir, bir plan dâhilinde yapılmalıdır ve bu, kişiye düşüncelerini bir sıraya koymada kolaylık sağlayabilir. Böylece kişi kararsızlıktan kurtulur ve zihnini düzenli bir işleyişe sokmuş olur. Ayrıca konuyla alakasız olan bilgilerin yazılması önlenmiş olur.

Yazı yazarken kullanılabilecek anlatım biçimleri vardır. Bunlar; açıklayıcı anlatım, öyküleyici anlatım, betimleyici anlatım, tartışmacı anlatım. Bir yazı yazarken bir amaç doğrultusunda yazılır ve buna göre bir anlatım biçimi seçilir. Bir yazılı metin, bazen tek bir anlatım biçimine göre yazılırken bazen de birkaç anlatım biçimi içerebilir.

Yazma becerisi zaman içerisinde gelişen, belli bir birikim gerektiren ve uğraş isteyen bir süreçtir. Bu bağlamda süreç içerisinde yazmanın inceliklerine hâkim olmak, yazma ile ilgili kavram, unsur ve öğeleri iyi bilmek gerekir.

3.2. Yazma Eğitimi ve Önemi

Yukarıda yazmanın genel olarak tanımları, türleri, unsurları ve planlama süreci yer almaktadır ve denilmektedir ki yazma yaşadıklarımızı, gördüklerimizi, hissettiklerimizi ve düşüncelerimizi yazı ile anlatarak kalıcı hale getirme işidir. Bu yüzden yazılı anlatım

becerisi, okullarda eğitimin her kademesinde üstünde önemle durulması gereken bir çalışma alanıdır.

Yazı insanın keşfettiği en büyük ve icat ettiği en iyi şeydir. İnsanlık, tarihe asıl olarak yazıyı icat etmeleriyle başlamıştır. Kùltürlerini ve değeriini yazı sayesinde diğeri nesillere aktarabilme şansına sahip olmuşlardır (el-Şihri, 2011, s.117-118). İletişim araçlarından biri olan yazma; fikir, duygu ve düşüncelerin aynı zamanda olayların ve durumların aktarılmasını sağlayarak kalıcılığı sağlaması açısından önem arz etmektedir (Riadi, 2019, s.56). Yazının olmadığı zamanlarda ki kùltür, değeri ve eserler genel olarak kaybolmaya mahkûm olmuş, günümüze ulaşamamıştır. Yazı sayesinde kalıcılık sağlanmış, geçmiş günümüzde de yer almıştır.

Yazma öğretiminin tarihçesine baktığımızda Baymur’a göre 17. Yüzyıl eğitimcilerinden Radke ve Comenius, ilk dil öğretiminde çocukların amaç ve isteklerini yazılı olarak ifade etmelerini istemişlerdir. Yine aynı yüzyılda Franke, çocukların akıllarından yazmalarını ve ezberlediklerini yazı haline koymalarını istemiştir. Yazı öğretiminde esaslı reform Rudolf Hildebrand ile başlar (Göçer, 2019, s.52).

Yaylı (2015) ise “Dil Öğretimi” adlı kitapta yer alan “Yazma Becerisinin Öğretimi” başlıklı bölümde, ikinci dilde yazma becerisinin tarihsel sürecini ve kullanılan yaklaşımları ele almıştır. Tarihsel süreç içerisinde yazma öğretiminde sırasıyla önce ürüne vurgu yapan *yapısalcı yaklaşım*, sonra *bilişsel yaklaşım* ve daha sonra sosyopolitik bağlamlara vurgu yapan *sosyokùltürel yaklaşımın* kullanıldığına değinmiştir. Tarih süreci içerisinde yazma eğitime önem verilerek, farklı yöntem ve tekniklerle yazma becerisinin geliştirilmesi için çaba gösterilmiştir.

Yazının bir iletişim aracı haline gelerek insanlar arasında kullanılmaya başlanmasından sonra, sözlü anlatımla beraber yazılı anlatım da ortaya çıkmıştır. Yazılı anlatım, bugün hayatımızın her alanında önemli bir yere sahiptir ve bu yüzden eğitim sürecinde de göz önünde bulundurulması ve dikkate alınması gereken bir konudur (Karadağ, 2003, s.79). Yazma, dört temel dil becerisinin son halkasında yer almaktadır. Bu yüzden geliştirilmesi sona kalmaktadır ve öğretilmesi için de ayrıca dikkat ve özen gerektiren bir beceridir.

Sözlü anlatım çok önemlidir fakat bu tek başına yeterli değildir, sözlerin yaşam içerisinde hayat bulabilmesi için yazılı anlatıma ihtiyaç vardır. Özdemir (2002) insan hayatında yazının işlevlerine şu şekilde değinmiştir (s.14-15):

- Yazı, insanlar arası ilişkilerde ve iletişimde hem bağlayıcı hem de güvenlik sağlayıcı işlevler üstlenir.
- İnsan, yazı ile kendi kendisiyle iletişimde bulunabilmesine olanak sağlar.
- Yazı, insanın belleğinin yükünü hafifletmiş, düşünsel enerjisini başka işlere yöneltebilmesini sağlamıştır.

Güneş (2013) ise yazmanın öğrenciler açısından öğrenme, düşünme, anlama, iletişim kurma gibi birçok becerinin gelişmesine katkı sağladığını söyleyerek bu katkıları şöyle özetlemektedir (s.160):

- Yazma, zihinsel süreçlerin harekete geçirilmesini, düşüncelerin düzenlenmesini, cümlelere aktarılmasını ve böylece iletişim kurulmasını kolaylaştırmaktadır.
- Yazma düşüncelerin kâğıda dökülmesini ve böylece yeniden inceleme, düzenleme imkânı sağlamaktadır.
- Yazma ile düşünme gelişir ve çok yönlü bir boyut kazanır.
- Yazma birçok duyguya dokunmayı getirmektedir. Duyu organıyla alınan anlamlar öğrenciyi etkilemekte ve öğrenci duygularını yazarak ifade etmektedir.
- Öğrenciler gördüklerini, duyduklarını ve okuduklarını yazdıklarında bu onların daha iyi anlamalarını sağlamaktadır.

Öğrencilerin yazma ve yaratma gücünü geliştirmek için onların duygu ve düşüncelerini yazılarında yansıtmaları sağlanmalıdır. Bu yüzden onların yaşantılarını rahatça ve çekinmeden kullanabilecekleri bir sınıf ortamının oluşturulmasıyla yazma öğretimi amacına ulaşabilmektedir. Konuşma öğretiminde olduğu gibi yazma öğretiminde de öğrenci düşündüğünü, duyduğunu, tasarladığını dile getirmeye istek duymalıdır (Çelikoğlu, 2007, s.115).

Öğrencilerin yaratıcılıklarının ortaya çıkarılması için akıcı bir sözlü ve yazılı anlatım becerileri elde edebilmeleri, kendine özgün cümle yazma tekniğine yönelerek taklitten kurtulabilmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerin cümle kurmada cesaretlerinin artırılması ve farklı cümle yapıları üzerinde hâkimiyetlerinin sağlanması, yazma becerisi derslerinde beklenen önemli davranışlar arasındadır (Cemiloğlu 2013, s.127).

Yazma öğretimi günümüzde sadece dil ve iletişim becerilerini değil aynı zamanda düşünme, anlama, sorgulama, sınıflama, analiz-sentez yapma gibi zihinsel, sosyal ve duygusal becerileri de geliştirmeyi amaçlamaktadır. Yazma öğretiminin genel olarak amaçları şu şekildedir: Öğrencilerin dil becerilerini, iletişim becerilerini, öğrenme ve

anlama becerilerini, zihinsel ve sosyal becerilerini, zihinsel bağımsızlık becerilerini geliştirmektir (Güneş, 2013, s.167-168). Bir öğrenci yazma eyleminde bulunurken dili ve dil kurallarını etkin kullanmayı da öğrenir. Bunu yaparken zihinsel becerilerini harekete geçirmiş olur. Ayrıca duygu ve fikirlerini başkalarına aktararak iletişim kurmuş olur ve böylece sosyal becerilerini de geliştirmiş olur.

Başarılı bir yazı çalışması elde etmek için öncelikle anadilini iyi kullanmak gerekir ve kişi, kendine özgün cümle yazma yani iyi bir üslup, bireysellik kazanmalıdır. Ayrıca iyi bir gözlemci olunmalıdır. Yazmadan önce çok iyi bir okuyucuyu olmalıyız ki konu ile ilgili bilgi edinebiliriz. Ve en önemlisi yazma işi yukarıda dediğimiz gibi düşünmeyi geliştirmektedir ve aynı zamanda da bir düşünme işidir. Başarılı bir yazı elde etmek için iyi bir düşünce sahibi olmamız gerekir.

Göçer (2019)'e göre yazma çalışmasının verimli olması için öğrencilerin kompozisyon yazım kurallarını, düşünceyi geliştirme yollarını, betimleme ve benzetmeyi iyi bilmesi gerekir (s.66). Düşünceyi geliştirmek için ise kullanılacak bazı yollar; tanımlama, örnekleme, karşılaştırma, tanık gösterme, sayısal verilerden yararlanma, günlük yaşamla ilişki kurma, gözlemlerden yararlanma ve okumadır (Göçer, 2019, s.160-167).

Dört temel dil becerilerinden olan yazma becerisi genellikle en son kazanılan beceri sayılmaktadır. Bunun sebebi bu becerinin gelişmesi uzun süreç gerektirmesidir. Kişi kaç yaşında olursa olsun mektup, anı gibi yazılar yazarken dahi düşünmesi gerekir. Yazma işlemi zihinden kaleme aktarılan bir yoldur. Hayatımızın her alanında yer alan bu becerinin eğitimine etkili yöntem ve metotlar kullanılarak gerekli ilgi gösterilmelidir.

3.3.Arapça Eğitim Programlarında Yazma Becerisi

Arapça günümüzde 22 ülkede resmi dil olarak kullanılan çok eski ve zengin bir dildir. Ayrıca Kuran-ı Kerim'in Arapça dili ile indirilmiş olması İslam'ı kabul eden insanlar açısından da dikkat çekmektedir. Arap olmayan Müslümanlar, Kuran okuyabilmek için kelimelerin anlamını öğrenmeye de harfleri ve okuma şeklini öğrenmektedirler. Son yıllarda Türkiye ile Arap ülkeleri arasındaki ilişkilere bakacak olursak ticari, ekonomik, siyasi ve sosyal ilişkilerin gelişmekte olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla bu ilişkilerin hızla güçleniyor olması Arapça bilen ve dili etki kullanan kişilere duyulan ihtiyacı da artırmaktadır.

Arapçanın ülkemiz açısından da geçmişten gelen büyük bir etkisi vardır. Osmanlı tarihine baktığımızda Arapça eğitimi okullarda aktif bir şekilde verilmiştir. Her kademedeki belli saat aralıklarında öğrenciler bu dilin eğitimini almıştır. Özcan (2007)'a göre 1950'den sonra İmam Hatip okulları ile İlahiyat Fakültelerinde Arapça dili öğretilmeye yeniden başlanmıştır. Arica Ortadoğu ülkeleriyle gelişen ticari, siyasi, turizm ve ekonomi ilişkileri ilerleyince “konuşma Arapçası” da öğretmek için 1984 yılında Gazi Üniversitesi'nde “Arapça Öğretmenliği” bölümü kurulmuştur. Arapça, İngilizceden sonra gelen Almanca ve Fransızca dili gibi ikinci sıraya yükselmiştir.

Şu an ülkemizde Arapça öğretimi yapan İmam Hatip Ortaokulu ve Lisesi, yükseköğretim kurumları açısından Arapça Öğretmenliği, Arap Dili ve Edebiyatı, Arapça Mütercim Tercümanlık bölümleri ve ayrıca İlahiyat Fakülteleri yer almaktadır. Bunun dışında Halk Eğitim Merkezlerinde ve özel kurslarda da Arapça öğretilmektedir. Bu bilgiler ışığında diyebiliriz ki Arapça öğretimi ülkemizde büyük bir alana sahiptir.

Daha önceden Arapça öğretiminde medrese usulü, öğretmen odaklı klasik yöntemler kullanılmaktaydı. Fakat daha sonrasında Gazi Üniversitesi Arapça Öğretmenliği bölümünün açılmasıyla dört yıl boyunca Arapçanın yansırı bu dili daha kolay, daha etkili ve pratik bir şekilde nasıl öğretileceğinin de eğitimi verilerek öğrenci odaklı, daha modern yabancı dil öğretim yöntemleri kullanılmaya başlanmıştır.

Arapça ile Türkçe arasında dil yapısı, harfler ve yazım şekilleri bakımından farklılıklar vardır. Arapçanın alfabesi Türkçeden tamamen farklıdır ve Türkçede ki gibi soldan sağa değil tam tersi şekilde sağdan sola yazılmaktadır. Ayrıca telaffuzu farklı olan harflerde içermektedir. Bunun için öğrenciler başta zorluk çekmektedirler, fakat uygulanan doğru öğretim metotlarıyla beraber ilerleyen süreçlerde bu zorluğu aşmaktadırlar. Dört temel dil becerilerinden yazma becerisinin öğretiminde de klasik yöntemler yerine artık yavaş yavaş modern yöntemler tercih edilmeye başlanmıştır.

el-Hûli (2000), Arapça yazma becerisinin öğretiminde aşamalı ilerleme prensibine uyulması gerektiğini söylemektedir. Bir metin yazımından önce paragraf yazmayı, paragraf yazımından önce cümle yazmayı, cümle yazımından önce kelime yazmayı ve hatta kelime yazımından önce kelimeyi oluşturan harflerin yazımı öğretilmelidir (s.103).

Yazma becerisinin diğer dil becerileriyle sıkı bir ilişkisi vardır ve öğretimi için özen gösterilmelidir. Ülkemizde Arapça yazma becerisinin öğretimini geliştirmede çeşitli

yüksek lisans ve doktora çalışmaları yapılmakta ve öğretmenler modern metotlarla bu beceriyi en iyi şekilde geliştirmek için çabalamaktadırlar.

3.4.Yazma Öğretiminde Kullanılabilecek Yöntem ve Teknikler

Bir derste herhangi bir beceri öğretilirken izlenmesi gereken bazı yöntem ve teknikler vardır. Bunlar ders esnasında kazanımın sağlanmasında yol göstericidirler. Yöntem ve tekniğin kullanılmadığı bir ders, pusulanın olmadığı bir gemiye benzer. Bilim insanları tarafından geliştirilmiş ve kabul edilmiş olan birçok yöntem ve teknik bulunmaktadır. Yazma becerisi öğretiminde de kullanılabilecek bazı yöntem ve teknikler aşağıda ifade edilmiştir.

Ayrıca Küçük (2007), bir yazıya başlamanın sekiz şekilde olabileceğini söylemektedir. Bunlar şu şekildedir; düşüncenin ilk aşamasını oluşturan çağrışım; serbest çağrışımla düşünce üretmeye yarayan beyin fırtınası; düşüncelerin somutlaştırılması; hayal gücünün ve üretim potansiyelinin kullanıldığı yaratıcı yazma; anlatma; gözlem ve duyumsal algıyla yapılan tasvir etme; sözlüksel veya cümleyle yapılabilen, önemli bir yazma tekniği olan tanımlama; bilimsel yazılar için kullanılabilecek deliller getirme/kanıtlar sunmadır (s.55-56).

3.4.1.Kontrollü Yazma

Kontrollü yazma; öğrencilere bir duyguyu anlatmak, bir olay ya da durumu betimlemek için yaptırılan kısa yazı çalışmalarıdır (Aktaş & Gündüz, 2009, s.218). Bu yazma çalışması türünde öğrencilerin verilen kelime ve cümle yapılarında bazı değişiklikler yaparak veya bu kelime ve cümle yapılarını aynen olduğu gibi yazmaları istenir. Kontrollü yazma çalışmaları ile öğrenciler dildeki sözcük, kelime ve yapıları doğru bir şekilde yazma fırsatı verilmektedir (Demirel, 2019, s.118). Her düzeyde kontrollü yazma çalışmalarına yer verilebilir, fakat başlangıç düzeyinde daha çok tercih edilen bir yöntemdir. Çünkü bu çalışmayla temel dil bilgisi kuralları, kelime ve yapıları pekiştirme amacı vardır (Tok, 2013, s.261).

Kontrollü yazmada bir paragrafta sığabilecek kısa konular seçilmelidir. Bu konu öğretmen tarafından belirlenir. Konu, bir manzaranın, evin ya da okulun betimlenmesi olabilir veya bir duyguyu ayrıntılarıyla anlatmak olabilir (Aktaş & Gündüz, 2009, s.218). Kontrollü

yazma çalışmalarında yazma etkinliğini yöneten öğretmendir. Öğretmen konuyu belirler ve gerekli ekleme-çıkarmaları yaparak öğrencilere yol göstererek yazma sürecini yönetir.

Demirel (2019), kontrollü yazma çalışmalarına yönelik yapılabilecek alıştırmaları şu şekilde ele almıştır (s.119):

- Yer değiştirme: Verilen örnek cümlede bazı kelimelerin yerleri değiştirilerek aynen yazılmasına dayanan alıştırmalardır.
- Dönüştürme: Verilen yapının başka bir yapıya dönüştürülmesiyle yapılan alıştırmalardır. Örneğin; geçmiş zamanla yazılan cümlenin şimdiki zamanla yazılması.
- Örneğe uygun bir kompozisyon yazma: Örnek bir metin verilerek, buna benzer bir kompozisyonu anahtar sözcükleri kullanarak yazmaları istenir.
- Yeniden sıraya koyma: Düzensiz verilen kelimelerden düzgün cümle oluşturma ya da düzensiz verilen cümlelerden düzgün paragraf oluşturma gibi alıştırmalardır.
- Sorulara cevap verecek paragraf yazma: Verilen sorulara bir bütünlük içinde cevap verilerek buradan bir paragrafın oluşturulduğu alıştırmalardır.
- Tamamlama: Yarım bırakılmış bir cümle ya da bazı yerleri boş bırakılmış bir diyalog tamamlama şeklinde yapılan alıştırmalardır.

3.4.2.Güdümlü Yazma

Güdümlü yazma, önceden belirlenen bir metnin bir bölümünün derste belli bir süre ayrılarak öğrencilere yazdırılmasıdır. Bu tür yazma çalışmalarında yazılacak metin önceden öğretmen tarafından incelenerek metin üzerinde durulacak sözcük, ibare ve eşdizimler işaretlenir. Yazdırma esnasında bu işaretlenen dil yapıları açıklanarak öğrencilerin dikkati bu yapılara çekilir (Aktaş ve Gündüz, 2009, s.220).

Güdümlü yazma çalışmalarının amacı öğrencilerin öğrendikleri kelime, cümle ve dil yapılarını kontrollü bir şekilde kullanmaları ve anlamlı, düzgün paragraf oluşturmalarıdır (Demirel, 2019, s.119). Örneğin anne ile ilgili bir metinde önemli görülen bazı kelime ve kalıplar işaretlenir. Öğrencilerin dikkati bunlara çekilir ve daha sonra bu kelime ve kalıpları kullanarak kendilerinden bu anne konulu metni özetmeleri istenebilir.

Sınıf içinde kullanılabilecek güdümlü yazma çalışmaları aşağıdaki şekildedir (Ünsal, 2008, s.55-56):

- Dikte Yapma: Bir metnin dinlenerek aynen yazılmasıdır. Dikte yapılırken:
 - Metin ilk olarak normal bir hızda okunur ve öğrenciler dinler.
 - Metin ikinci kez anlamlı sözcük gruplarıyla okunur ve öğrencilerin yazması istenir.
 - Metin son kez okunur ve öğrencilerin yazdıklarını kontrol etmeleri istenir.
 - Yazılan metin öğrencinin kendisi veya yanındaki arkadaşı tarafından düzeltilir.
 - Yanlış yazılmış olan sözcük ve cümlelerin tekrar doğru bir şekilde yazılması istenir.
- Dikteli Kompozisyon: Öğrenciler bir metnin hepsini dinler ve daha sonra öğrencilerden aynı metni yeniden yazmaları istenir.
- Not Alma: Bir metni okurken veya dinlerken önemli noktaların not edilmesidir. Göçer (2019)'e göre not alma ile bilgi ve düşünceler sınıflandırılabilir ve sistemli çalışma becerisini sağlayarak zaman kaybı önlenir (s.98). Bu çalışma yapılırken öğrencilere kısaltmalar konusunda da bilgiler verilmeli ve alınan notların daha düzgün bir şekilde yazılması çalışmalarına da yer verilmelidir (Demirel, 2019, s.120). Not alma ve bu notların yeniden düzenlenmesi eğitimin düşmanı olan unutmayı engeller. Alınan notları tekrar yazma zaman kaybı değildir, bu bilgilerin hafızada pekişmesi açısından faydalıdır (Özbay, 2005, s.85).
- Özet çıkarma: Okunan ya da dinlenen bir metnin kısa ve öz bir şekilde anlamını kaybetmeden tekrar yazılmasıdır.
- Ana hatları belirleme: Bir metindeki ana fikirlerin ve başlık cümlelerinin birbirleriyle ilişkilerini ve sıralarını vurgulayacak şekilde liste halinde özet bir yazının yazılmasıdır (Demirel, 2019, s.120).

3.4.3.Serbest Yazma

Önceden belirlenen bir konu verilerek değil birkaç konu başlığı önermesiyle öğrencinin kendine en yakın gördüğünü seçerek serbest bir şekilde yazmasıdır. Göçer (2019)'e göre serbest yazı çalışmalarına ilkokuldan itibaren başlanır. Bu çalışmalarda öğretmenin vereceği yönergeler ve yazma süreci sonundaki geri bildirimler büyük önem taşımaktadır (s.130).

Bir plana bağılı kalmadan yazdığımız için yaratıcılığımız ortaya çıkar. Serbest yazma çalışmaları yaratıcı yazmayı destekler niteliktedir. Bu çalışmalar başarılı bir şekilde yapılır ve iyi değerlendirilirse ortaya güzel ürünler çıkabilir (Küçük, 2007, s.42-43).

3.4.4.Yaratıcı Yazma

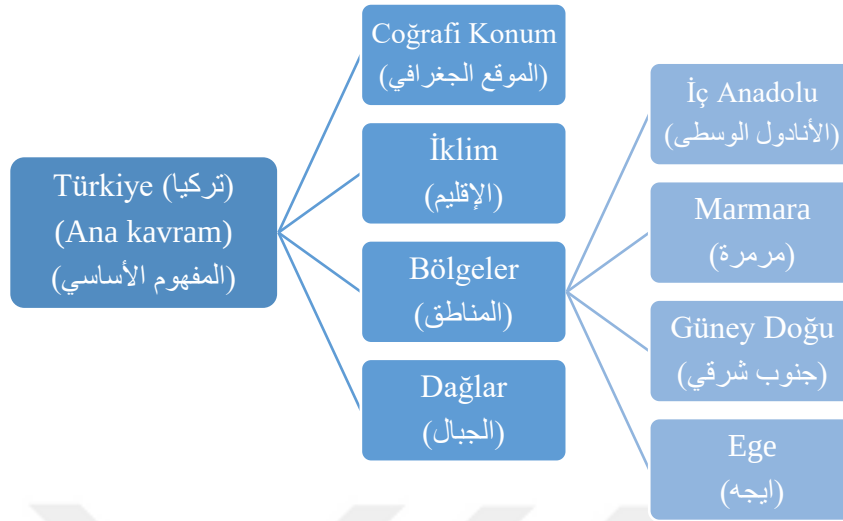
Yaratıcı yazma kişinin hayal gücünü kullanarak üretim potansiyeliyle birlikte kendine özgün ürünler ortaya koymasıdır. Göçer (2019)'e göre yaratıcı yazma çalışmalarında amaç, öğrencilerin yazma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirerek edindikleri bilgi ve birikimleri kendi bakış açılarından ve farklı bir biçimde ifade edebilmelerine ortam hazırlamaktır (s.117). Bir bireyin ortaya yaratıcı yazma ürünlerini koyabilmesi için yaratıcılığın gerektirdiği altyapıya sahip olması gerekmektedir. Çünkü bu yaratıcı yazıların ortaya çıkmasında önemli olan şart özgün düşündürmektir (Dorlay, 2018, s.19). Özgün düşünmek; taklitten uzak, kişinin kendine has bir üslubunun olmasıdır.

Yaratıcı yazmada hayal gücü önemlidir ve beş duyu ile sıkı bir ilişkisi vardır. Çünkü hayal kurmayı beş duyu organımızla seçtiğimiz ayrıntıları zihinde yeniden canlandırarak yaparız. Bunun için öğrencilere iyi gözlem yapmayı ve nesneleri diğerlerinden ayırıcı özelliklerini seçmeyi öğretmek yaratıcı yazmanın ilk adımıdır (Özdemir, 1991, s.125). Yaratıcı yazmanın ilk adımları tasvir içinde önem arz etmektedir. Tasvirde de iyi bir gözlemci olmak gerekir ve nesnelerin ayırt edici özelliklerini iyi seçmek gerekir. Öyleyse diyebiliriz ki iyi bir tasvir yapmak için yaratıcı yazmaya sahip olmak gerekir.

3.4.5.Kümeleme/Salkım Oluşturma (Cluster) Tekniğı

Bu teknik için çağrışım ya da kavram haritası oluşturma da denilmektedir. Kişinin çok daha geniş bir yelpazeyle özgür düşünmesini sağlayan beyin fırtınasından esinlenerek oluşturulur. Kavram haritasında olduğu gibi öncelikle bir ana kavram belirlenir, daha sonra yardımcı kavramlar üretilerek bunlar birbirine bağlanır. Hazırlık aşamasında çağrışım yoluyla üretilen kavramlar arasında eleme yapılarak bulunan yeni kavramlar küçük salkımlarla ana salkımlara bağlanır ve böylece yazma amacı somutlaştırılmış olur. Ürünü ortaya koymak için bulunan kavramlarla aralarında anlam bütünlüğünü sağlayan paragraflar yazılır ve kompozisyon oluşturulmuş olur (Göçer, 2019, s.128).

Kümeleme/salkım oluşturma tekniği için bir örnek aşağıdaki şekilde olabilir.

Şekil 6. Kümeleme/Salkım Oluşturma Tekniği

Yukarıda bahsedilen bu yöntem ve teknikler dışında da kullanılan bazı teknikler vardır. Örneğin; akran ilişkilerini güçlendiren grupla yazma çalışmaları, konunun zıddını/olumsuzunu düşünerek yazma, tahminde bulunma, duyulardan hareketle yazma, eleştirel bir bakış açısıyla yazma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma çalışmaları da başarılı yazma ürünleri elde etmek için kullanılabilir (Tansel, 1983; Özdemir, 1991; Aktaş ve Gündüz, 2009; Göçer, 2019). Öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirmek, izlenecek olan doğru strateji ve yöntemlere, ders anında ve dışında uygulanabilecek işlevsel etkinliklere bağlıdır.

3.5.Sınıf İçin Yazma Etkinliklerinin Aşamaları

Tüm dil becerilerinin öğretiminde olduğu gibi yazma becerileri öğretiminde de aşamalar bulunmaktadır. Öğrenciyi derse hazırlamak, etkili yazmasını sağlamak amacıyla bazı adımlar izlenmektedir. Bu adımlar yazma öncesi, anı ve sonrası olmak üzere üç kısma ayrılır. Bu üç aşamanın etkin ve aktif kullanılması öğrencinin arka plan bilgilerini gün yüzüne çıkararak bu bilgiler arasında ilişki kurmasıyla yazma işlemini başarıyla gerçekleştirebilir. Yazma becerisinin bu aşamaları aşağıda ifade edilmektedir.

3.5.1. Yazma Öncesi

Yazma öncesi öğrenciler yazmaya hazırlanır. Öğrencilerin yazma işlemine başlamadan önce zihinsel olarak bir hazır bulunuşluğa sahip olmalıdır, çağrışım yoluyla ön bilgileri çağırmalıdır ve zihinsel bir planlama yapmalıdır. Bu aşamada (Göçer, 2019, s.75):

Öğrencinin yapması gerekenler;

- Yazacağı konu ile ilgili düşünme
- Konunun ilgilendireceği kitleye karar verme
- Beyin fırtınası yaparak bildiklerini yoklama
- Hangi dil bilgisi yapılarının kullanılacağına karar verme

Öğretmenin yapması gerekenler;

- Konuyu belirleme
- Konuya ilişkin sözcük, deyim ve dil yapılarını aktarma ve hakkında açıklama yapma
- Konu ile ilgili öğrencilerin katkısıyla örnek olabilecek bir paragraf yazma

3.5.2. Yazma Anı/Sırası

Güneş (2013)'e göre yazma aşamasında öğrenci zihninde tasarladıklarını yazıya aktarır. Bir taslak oluşturur ve sonra bu taslağını gözden geçirir. Yazma öncesinde belirlediği amaçlara göre yazdığı bilgileri kontrol eder. Kelime, cümle ve metin düzeyinde düzenlemeler yapar (s.169). Bu aşamada (Göçer, 2019: s.75):

Öğrencinin yapması gerekenler;

- Verilen sözcük ve dil yapılarını kullanarak paragraf oluşturma
- Bilmediği kelimeler için sözlüklerden faydalanma

Öğretmenin yapması gerekenler;

- Öğrencilere sorular sorarak konu ile ilgili düşüncelerine yardımcı olma
- Öğrencilerin aralarında dolaşarak gerekli soruları yanıtlama

3.5.3. Yazma Sonrası

Yazma sonrasında ortaya çıkan yazma ürünleri kontrol edilir. Öğrenciler ne yaptığını, nasıl yaptığını, karşılaştıkları güçlükleri ve yazma amacına ulaşıp ulaşmadıklarını gözden geçirir (Güneş, 2013, s.169). Bu aşamada (Göçer, 2019, s.75):

Öğrencinin yapması gerekenler;

- Yazmak istediği konuyu yazıp yazmadığını sorgulama
- Konu anlatımı sırasında fikirlerinin tutarlı olup olmadığını kontrol etme
- Konuya uygun sözcük, deyim ve dil yapılarını kullanıp kullanmadığını kontrol etme
- Kompozisyonunun giriş-gelişme-sonuç bölümleriyle bir akış içerisinde olup olmadığını kontrol etme
- Noktalama işaretleri, yazım kuralları ve sayfa düzenini kontrol etme

Öğretmenin yapması gerekenler;

- İlk paragrafı oluşturan konuların, öğrenciler tarafından oluşturulan ikinci paragrafını da sınıf tahtasında örnekleme

BÖLÜM 4

TASVİR

4.1.Tasvirin Tanımı

Tasvirin sözlüklerdeki ve tasviri terim olarak açıklayan diğer kaynaklardaki tanımlarına baktığımızda, farklı kelimelerle ifade edildiğini fakat aynı sonuca götürdüğünü görmekteyiz. Yapılan bazı tanımlar tasvirde olması gereken özelliklerini de ele alarak açıklamaktadır.

İbn Manzûr (2010)'un Lisânu'l-'Arab adlı Arapça-Arapça sözlüğünde صور kelimesi için Allah'ın isimlerinden birinin el-Musavvir (tasarımlayan, şekil veren) olduğu ve tüm varlıklara bir özellik atfedilerek her bir varlığa kendine has ve onu niteleyen bir çok vasıf yüklenmesi şeklinde bir tanım yer almaktadır (s.473). Şemseddin Sami (1850-1904), Kamus-i Türki adlı eserinde tasviri “bir şeyin suretini çıkarmak, resmini yapmak” diye tanımlar. Arapça “ر، و، ص” harflerinin tef'îl (تفعيل) babında çekimlenmesiyle oluşmuş bir kelimedir. Tasvir, Arap Edebiyatı geleneğinde vâsf olarak adlandırılır ve nesnelerin ayrıntılı bir şekilde açıklanması olarak tanımlanır (Sumi, 2004, s.4).

Elmalî (2011) ise tasvirin sözlükte “bir şeyi bir yana doğru eğmek, o şeye yönelmek, bir şeyi kesmek” anlamlarındaki sâvîr kökünden türeyen tasvir “bir şeye biçim vermek, resmini yapmak, bir şeyi ince ayrıntılarıyla anlatmak” anlamlarına geldiğini söylemiş. Terim olarak tasviri “roman, hikâye ve diğer edebî türlerde olayların geçtiği yerleri, kişileri ve eşyayı öteki nesnelerden ayırıp bütün özellikleriyle ifade etme diye açıklanabileceğini dile getirmiştir (s.135).

TDK (2005)'nın Türkçe sözlüğüne baktığımızda ise “betimleme: Tasarlama, bir şeyi sözle veya yazıyla anlatma, göz önünde canlandırma, tasvir.” şeklinde yer almaktadır (s.252).

Develioğlu (1984) ise Osmanlıca-Türkçe sözlüğünde, “tasvir: 1. Resmini yapma. 2. resim, figür, portre. 3. (ed.) Yazıyla tarif etme (tasvif).” şeklinde tarif etmiştir.

Tasviri terim olarak açıklayan kaynaklara baktığımızda Aktaş ve Gündüz (2009), tasviri diğer adıyla betimlemeyi bir nesnenin, bir yerin ve bir kişinin görünüşünü, hareketlerini, kişide uyandırdığı izlenimleri anlatmayı ve gözlemlenenleri zihinde canlandırmayı amaçlayan bir anlatım tarzı olarak açıklamaktadır (s.204). Tekin (2014), roman açısından tasviri romanın kurmaca dünyasında yer alan kişi, zaman, olay, mekân gibi unsurları, sanatın sağladığı imkânlardan yararlanarak görünür kılmaktır şeklinde açıklamaktadır (s.218).

Tanımlara baktığımızda tasvirin zihinde canlandırma, betimlenen şeyi görünür kılma işi olduğuna değinilmiştir. Tasvir başlı başına bir yazı türü olmayıp roman, şiir, hikâye vb. edebi türlerde hatta bilim alanında da sıklıkla kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra günlük hayatımıza baktığımızda da bir kişi, olgu veya olay anlatırken çoğu zaman tasvire yer verdiğimizizi görmekteyiz. Hangi türde veya alanda kullanılırsa kullanılsın tanımlardan da anlayacağımız üzere tasvir özet olarak anlatılan şeyi karşıya yansıtmak, onu zihinde canlandırarak görünür hale getirmektir.

Tasvirin şiirde kullanılması estetik bir zevk oluşturulması; hikâye ve romanda ise kahramanlardan herhangi birinin sahneye çıkması ve bu durum içerisinde yerini alması, olayın geçtiği zaman diliminin okuyucuya etkili bir şekilde verilerek onda bir duygu zemini oluşturulması için yapılır (Tören, 1995, s.156).

Duygu, düşünce ve olayların zihinde tasarlanarak, dilin kendi kurallarına uygun bir şekilde, bir düzen içerisinde ifade edilmesine anlatım denir (Yakıcı ve diğerleri, 2012, s.1). İnsanın en temel özelliklerinden biri olan düşünme, insan için ne kadar önemliyse; anlatımda insan için o kadar önemlidir. Kişi çevresinde gördüğü her şeyi veya zihninde düşündüğü şeyleri başkasına anlatma ihtiyacı duyar. Hoşuna giden bir kişiyi, kötü geçirdiği bir günü, mutlu olduğu bir anı veya ülke sorunlarını gerek abartılı gerek abartısız anlatmaktadır. Tasvir de anlatım biçimlerinden biri olmakta ve anlattıklarımızın karşıdakinin zihninde daha etkili, canlı hale gelmesi için kullanılmaktadır.

Şairin ne söylediği kadar, nasıl söylediği de önemlidir. Şairin üslup ve anlatım tekniği de manayı etkileyen unsurlardır (Karaköse, 2004, s.45). Anlatım tekniklerinden biri olan tasvirde manayı, iletilmek istenileni etkileyerek, anlatıma canlılık kazandırmaktadır.

Tasvir etmek ve anlatmak her ne kadar birbirine benzer iki işlem olsa da anlatımda hadiselerin zaman içerisinde meydana gelişlerinin arka arkaya sıralanmaları, tasvirde ise mekân ve zaman içinde bulunan nesnelerin gösterilmesi söz konusudur. Tasvir, varlık, kavram ve olguların bir bakıma çizgi, renkler ve kelimelerle ifade edilişidir (Tören, 1995, s.156). Tekin (2014), bu konuyla ilgili tasvir, bir bakıma “tarif etme” sanatıdır, ancak aralarında fark vardır diyerek; “tarif” için “anlatma”, “tasvir” için ise “gösterme” kavramlarını kullanmaktadır.

Varlık, kavram ve olayları tarif, tavsif ve tasvir yoluyla ifade etmek mümkündür. Ancak nesneleri karşılama yönünden her biri diğerinden farklıdır. Tarif “bildirmek, anlatmak”, tavsif “vasıflandırmak, niteliklerini söylemek”, tasvir “resmini yapmak, şekillendirmek” anlamlarına gelmektedir. Bu kavramların kesiştikleri noktalar vardır. Bir nesneyi tarif ederken, onun özellikleri ve biçiminden de bahsedilir. Yani bir tarif yaparken işin içine tavsif ve tasvir de girer (Tören, 1995, s.141). Tasvirin kullanılmadığı tarifler, anlatılan şeyin zihinde oluşmadığı ve göz önüne getirilemediği, düz bir biçimde olan tariflerdir.

Tasvirin başlıca amacı, varlıkların hem iç dünyası hem de dış dünyasını gözleyerek onları kendisiyle aynı cinsten olanlardan farklı, ayırıcı niteliklerini yansıtmak, eşyanın canlı bir şekilde karakteristik özelliklerini dile getirmek ya da belirli bir duygu ve düşüncüyü görünür kılmaktır (Özdemir& Binyazar, 2002, s.96).

Özgül (2012)’e göre tasvirde fizik dünyasını olduğu şekliyle kopyalamak değil, idealar dünyasına açılma amacı güdülmekte ve tasvir edilen nesnelerin mükemmelliğinden ziyade tasvirin başka bir gerçeklik düzleminin varlığını hatırlatması amaçlanmaktadır (s.181).

Doğada var olan ve etrafımızda gördüğümüz her şeyi, kişinin zihninde canlandıracak şekilde tasvir etmek mümkündür. Tasvir yoluyla, bir olgu veya olay kişinin gözünde resim gibi canlanarak etkili hale gelir ve böylece kişi, bilmediği olgu, olaylar ve görmediği yerler hakkında bilgiye sahip olur. İyi ve etkileyici şekilde yapılan tasvirler, bazen resimlerden bile daha çok insan zihninde canlılık kazanabilir.

Tasvirler tasannu gibi yani zorla bir şeyi daha iyi göstermeye çalışmak gibi görünse de aslında günlük hayatı algılama ve yorumlama kültürüdür. Tasvirlerle çizilen tablolar, realiteden kaçış değil, hayata bakış felsefesidir (Karaköse, 2004, s.45).

Her sanatçı ortaya koyduğu eserinin beğenilmesini ister. Nasıl şarkı söyleyen birisinin ses tonu, ressamın resimde kullandığı renkler ortaya konulacak eser için önem arz ediyorsa, edebiyat alanında da örneğin bir şair için şiirde ki kelimeler önemlidir. Her sanatçı, yaptığı

sanat aracılığıyla insanlara hislerini, duygularını yansıtmak ister. Bunu en etkileyici şekilde yapmak için bazı yöntemlere başvurur. Edebiyat alanında ki eserlere baktığımızda söz sanatlarından biri olan tasvir, bu eserlere güzellik ve canlılık katmaktadır.

Tasvir yapılırken belli bir sıranın takip edilmesi gerekir. Bu; büyükten küçüğe, soldan sağa veya sağdan sola, genelden ayrıntıya veya önem sırasına göre olabilir. Mesela bir kişinin dış görünüşü tasvir edilecekse bu saçından ayağına doğru veya ayağından başına doğru belli bir sıra gözetilerek olmalıdır (Eren & Uzunoğlu, 2006, s.24). Canlı bir varlığın tasviri yapılırken baştan ayağa veya ayaktan başa doğru yapılmasına dikkat edilirken, cansız bir varlığın örneğin bir odanın tasvirini yapmak içinde, o odaya giren kişinin ilk olarak dikkat edeceği şeylerden, mesela ilk olarak duvardan başlayarak daha sonra bulunan en küçük şeye doğru sıralama izlenerek tasvir yapılabilir.

Anlatım türü olan tasvir de çokça sıfat kullanılır. Nesne ve kavramları sıfatlarını belirterek, benzerleri ile karşılaştırarak anlatmak mümkündür. Tasvir ile tavsif birbiriyle iç içe olan iki anlatım şeklidir. Tasvirle anlatım sembol, imaj ve çağrışımlara dayanmayarak, diğer bir ifadeyle tavsifi kullanarak nesneleri sıfatları ile karşılayarak yapılır (Tören, 1995, s.142). Sıfatların dışında teşbih, mecaz, eksilteli cümleler gibi dilsel yapılarda tasviri daha güçlü kılmak için kullanılmaktadır.

Betimlemeli anlatım yaparken bunun tek başına kullanılması oldukça azdır. Birbirini destekler nitelikte olacak olan diğer anlatım türlerinden de yararlanılır. Böylece uzun uzadıya yapılan sıkıcı betimlemelerden kaçınılmış olur.

Tasvir yapılırken, görme, işitme, dokunma, koklama, tatma, gibi beş duyu organlarından faydalanılır. Bunların sayesinde elde edilen duyumların hepsine gözlem denir. Dolayısıyla betimleme bir nesne üzerinde yapılan gözlemlerin, belli bir sıraya konularak tespit edilmesi ve analizi anlamına gelir (Eren & Uzunoğlu, 2006, s.24). Başarılı bir betimleme için bu beş duyumuzu iyi bir şekilde kullanmamız gerekir. Bir varlığı betimlerken onun diğerlerinde de bulunan ortak niteliklerini söylememiz yetmez. Örneğin; bir deveyi betimlerken “dört ayaklı, hörgücü olan, iki kulaklı, susuzluğa dayanıklı bir çöl hayvanı.” dersek belirli nitelikleri vermiş olmayız. Bu şekilde bir anlatımda, karşıdakinin zihninde belirli bir deve değil, herhangi bir deve imgesi oluşur. Her deve dört ayaklıdır, fakat hiçbir devenin ayakları diğer bir deveninkine benzemez. İşte başarılı bir tasvir elde etmek için, bu ayrıntıları iyi görmek ve ayrıntıları karşılayacak olan iyi bir söz dağarcığına sahip olmak gerekir.

Sanat ürünleri her ne kadar görme biçiminin ürünü olsalar da diğer yandan bu görme biçimlerinin üreticisi konumundadırlar. Farklı görme biçimlerinin oluşumu ise farklı dünya görüşleri, farklı insan, mekân ve zaman anlayışlarına göre oluşur (Özgül, 2012, s.170). Edebi sanat ürünlerinde çokça kullanılan anlatım türü olan tasvir, kullanan ve aktarılan kişilerde farklı canlılıklar kazanır. Her kişi zihninde ki bir olgu veya olayı farklı yollarla ve şekillerle anlatır. Böylece her zihinde oluşan tasavvur kendine özgü niteliktedir.

Yazarın hislerine etki eden şeyleri kelimelerle çizmesi ve tavırları canlandırması tasvirin temel özelliğidir. Bu yüzden tasvir yapanın çok güçlü bir gözlem yeteneğine ve belli bir birikime sahip olması gerekir. Bakmak ve görmek ayrı ayrı şeylerdir. Herkes çevresini gözler ama baktığı kişi veya eşyanın derinliklerini, onun arka planını aynı güçte göremez. Bunun için bir bilgi ve kelime haznesine ihtiyaç duyar. Bu yüzden tasvirde sadece görülenler değil, görülenlerin arkasında onun oluşmasına etki eden şeyleri de bilmek gerekir (Yavuz, Yetiş & Birinci, 2006, s.328).

Çelik (2014) bu konuyla ilgili tasvir işinin bir ustalık ve kabiliyet göstergesi olduğunu bunun için tasvirdeki en önemli kabiliyetin gözlem kabiliyeti olduğuna değinmektedir (s.92). Örneğin bir şair başarılı bir tasvir yaptığında bu onu güçlü kılar. Şiir “kelimelerle resim çizme” işidir ve tasvir de şiiri ve şairi daha etkili bir şekilde ön plana çıkarmada önemli rol oynar. Çarpıcı tabloların süslediği şiir, belleklerde izler bırakır.

Tasvir yapan kişi kendi gözlem ve hayal gücünü ortaya koymasının yanı sıra okuyucunun da hayal dünyasını harekete geçirir. Bu yönüyle tasvir güzel sanatların görüntüye dayalı dallarında kullanılan temel metotlardan biridir. Ayrıca tasvir, edebi eserlerde sadece okuyucunun olayı veya nesneyi zihinde canlandırabilmesi için yazılmaz. Aynı zamanda anlatımı tesirli kılmak, okuyucuda bir duygu zemini oluşturmak, olaylar arasında bir geçiş imkânı vermek üzere de kullanılır (Tören, 1995, s.142).

Tasvirler, bütün edebi türlerde sanatçının iç dünyasını ortaya koyar. Özellikle tahkiyeyi konu alan eserlerde tasvir, okuyucuyu anlatılacak olan olaya hazırlar. Tasvirle çizilen bir tabloda işlenen bir kompozisyon, verilmek istenen bir mesaj vardır (Karaköse, 2004, s.45).

Burada tasvirin genel olarak tanımından ve tasvirin ne olduğundan bahsederken tasvirde olması gereken özellikleri de ele aldık. Etkili bir betimleme için tasvirde bulunması gereken özellikleri maddeler halinde kısaca şu şekilde sıralayabiliriz (Yüzbaşıoğlu, 1984, s.87):

- İyi bir gözlemci olabilmek, diğer bir deyişle baktığını görebilmek gerekir.
- Betimleme gerçeği yansıtmalıdır. Betimleme gerçeğe aykırı düşerse okuyucunun yazara karşı güveni azalabilir. Betimlemede ayrıntılara inmek istiyorsak bunun için gerçeğe bağlı kalmak gerekir. Böylece aynı türden varlıkların arasındaki ayırıcı özellikler belirtilmiş olur.
- Betimleme yaparken bir sıraya uyulmalıdır. Küçükten büyüğe, sağdan sola, aşağıdan yukarı veya bunların tam tersi şeklinde olmalıdır.
- Betimleme canlı olmalıdır. Amaç anlatılan şeyin okuyucunun zihninde bir imge oluşturarak göz önüne serilmesi olduğuna göre canlandırmaya önem verilir.
- Betimleme çok uzun yapılmamalıdır. Uzakıkça uzayan betimlemeler okuyucuyu sıkabilir.
- Betimlemede söz sanatlarından ve dilsel yapılardan faydalanılır. Fakat aşırılığa kaçılmamalıdır.
- Yaşanılan, günlük hayatımızda olanları betimlersek içten ve inandırıcı olacağı için başarı şansı artar.
- Betimlemede kendi öz sözcüklerimizi kullanmalıyız ki böylece başkalarının gözünde “başarılı bir taklitçi” durumuna düşme olmasın. Anlatım ve biçim (üslup) başarının yarısı demektir. Bu yüzden kendi sözcüklerimizi seçerek, iyi tartarak yerinde kullanmalıyız.

4.2.Tasvirin Tarihçesi

Tasvirin tarihine baktığımızda Eski Yunanlıların bunu ilk defa kullanmış olduğunu görürüz. Eski Yunanlılar tasviri “koparılmış metin parçası” anlamına gelen “ekphrasis” kelimesini kullanıyorlardı. Önem arz eden kişilerin, günlerin ve yerlerin övgülerini dile getirirken ve bunların ayrıcalıklı özelliklerinden bahsederken tasvirden faydalanılıyordu. Bu sözlere baktığımızda günümüzdeki diplomatik ziyaretler ve açılış törenlerinde yapılan konuşmalara benziyordu. Ayrıca bu övgü ve methiyeler şiir türünde de kullanılıyordu. Yapılan bu tasvirler, şairlere dile hâkimiyetlerini, bilgilerini, kelime haznelerini ve ustalıklarını gösterme imkânı sunuyordu (Akdeniz, 2005).

Betimlemenin gerçekçi anlamda ortaya çıkışı yazının dışında olmuştur. Antik çağdan bu yana baktığımızda teknik ve bilimsel söylemler yapılırken betimleyici anlatıma başvurulmuştur. Örneğin; mimaride planları yorumlamak için, hukukta ise suçlu veya

suçsuz kişilerin özellikleri ve suçun oluşum koşulları için betimleme kullanılmaktadır (Uzdu, 2008, s.19). Ayrıca tasvirler başlangıçta, günümüzdeki anlamda kullanılan tasvir kelimesi gibi realist değildi. Teknik ve bilim alanı içinde gelişen realist tasvirlerin edebiyat alanına yansmasıyla, edebi eserlerde ki övgü-yergi tasvirlerinden realist tasvirlerle geçiş mümkün olmuştur. Böylece edebi tasvir geleneği bundan etkilenerek 18. yüzyıl boyunca realist tasvirler çoğalmaya başlamıştır. Fakat daha sonra bu tasvirler bilimsel tarzda olduğu için tepkilere yol açtı. Hatta Stendhal, bu tarzda yapılan tasvirlerden nefret ettiğini söylüyor; Paul Valery, Andre Breton ise tasviri sıkıcı buluyorlardı (Akdeniz, 2005).

Gündoğdu (2009), yazarın anlayışına ve yazarın içinde bulunduğu edebi akıma göre tasvirin değişiklik gösterdiğini söylemektedir. Klasizmde tasvir yok gibidir. Realizmde objektiflik vardır ve bu yüzden tasvire uzun, ayrıntılı yer verilir. Kişinin ruh haline inebilmek için çevresini, etrafındakileri iyi bilmek gerekir. Bu yüzden dış çevre tasviri realizm için büyük önem arz taşır. Natüralistler ise bir bilim adamı edasında ayrıntılı ve gerçeklere tam uyan tasvirler yaparlar. Romantizmde hayallere, tabiat tasvirlerine, süsleme ve benzetmelere yer verilir. Ayrıca Uzdu (2008)'ya göre betimlemenin ayrı bir yazın türü olması 18. Yüzyıla denk gelmiş ve bu dönemde yapılan betimlemeler romantizm akımından etkilenmiştir. Bu betimlemeler insan duygularını açığa çıkarmak için kişi ve nesne arasında bağ kurularak yapılmıştır.

Buradan hareketle diyebiliriz ki 18. Yüzyıla kadar tabiat, çevre insanlarda bir estetik duygusu uyandırmamış. Genellikle tasviri bilim, teknik, övgü-yergi söylemleri için kullanmışlar. Fakat sonra Klasizme tepki olarak doğan romantizm akımıyla beraber tabiata yer verilerek, doğada ki güzellikler görünmeye başlanmış. Tasvir anlayışı Romantizm tarafından geliştirilmiş, Realist ve Natüralist akımı ise örnek alarak tasviri kullanmışlar ve hatta yeni boyut kazandırmışlar. Böylece insanın daima içinde olduğu, ondan bağımsız düşünülemeyen mekân ele alınarak, insanın mekân ve mekânın insan üzerindeki etkilerine betimleme yoluyla değinilmiş.

Buraya kadar bahsettiğimiz bilgiler genel olarak roman türünde tasvirin gelişim aşamalarıdır. Bunun dışında tasvir insanlığın var oluşundan bu yana hep söz konusu olmuştur. İlkel toplumlarda tabiattaki varlıkların bazı çizgi ve işaretlerle mağara duvarlarına çizmesine kadar dayanmaktadır.

Türk Edebiyatı'na gelince ise, Türk Edebiyatı'nın ilk yazılı örnekleri olan Orhun Abidelerinde tasviri anlatım yoktur ve olmaması doğaldır. Çünkü bu abideler hitabet

türünde olup kısa cümleler içermektedir. Hitabet türünde tasvire yer verilmemektedir (Tören, 1995, s.142).

Divan Edebiyatı döneminde bugün ki anlamda tabiat güzelliği yoktu. Daha çok iç güzellik ele alınmıştır. Tevhid, naad ve kaside uzun manzumelerin giriş bölümünde nesib yani tasvir bölümü vardır. Bu bölümde şair tabiat, zaman, olay vb. tasviri yaparak bazı tabiat parçalarından bahseder. Fakat bunlar sadece birtakım işaret ve sembollerden ibarettir, belli bir zaman ve mekanla ilişkisi yoktur. “Tabiat güzelliği” kavramı Türk Edebiyatı’na ilk olarak 1870’li yıllarda Fransız edebiyatı, özellikle romantizm akımı etkisiyle Tanzimat edebiyatı döneminde girmiştir (Kavcar, 1973, s.141). Bu dönemin önemli yazarlardan olan Namık Kemal, Nabizade Nazım, Recaizade Mahmut Ekrem eserlerinde uzun uzadıya, önemli tasvirlerle yer vermişlerdir.

Bu bilgilere baktığımızda roman ve hikâye alanında tasvir kullanımı Tanzimat döneminde Romantizmin etkisiyle gerçek manasını kazanmıştır. Fakat roman dışında ki diğer kısa hikâye ve kendi aralarında uyaklı beyitlerden oluşan, aruz ölçüsüyle yazılan şiir türünde ki mesnevi gibi edebi türlerde tasvire yer veriliyordu. Örneğin, Türk Edebiyatı’nın mesnevi tarzında ilk eseri olan Kutadgu Bilig’te gece, gündüz tasvirleri ile uzun bir bahar tasviri yer almaktadır. Daha eskilere bakacak olursak M. 7-10. Asırlara ait olan Uyurca dini metinlerde cennet ve cehennem tasvirleri oldukça zengin ve etkili tarzdadır. Bu dini metinlerin amacı, iyilik yapanların cennetle mükâfatlandırılacağını, kötülük yapanların ise cehennemle cezalandırılacağını anlatarak sosyal düzeni sağlamak içindi (Tören, 1995, s.146).

Belli (2015), mesnevilerde ki tasvirlerin, betimlenen nesnenin kendine has özellikleri, nitelikleriyle değil yazarın o nesneyi nasıl vasıflandırdığına bağlı olduğunu söylemektedir (s.36). Bunun dışında hikâye açısından bakacak olursak Dede Korkut Hikâyelerinde anlatım şekline baktığımızda tasvir zengin bir şekilde kullanılmıştır (Tören, 1995, s.147).

Tasvir edebi türler için büyük önem arz etmektedir. Edebi türlerde kişilerin hayal dünyasını şekillendirme, onlarda estetik bir duygu geliştirme amacı vardır. Tasvirin olmadığı eserler düz, klasik bir anlatım içerir ve bu estetik duygunun gelişimi mümkün olmaz. Okuyucunun zihninde canlandırabildiği ve anlatılan nesnelerle ilgili imgelerin oluştuğu eserler için tasvir kullanımına önem vermek gerekir.

4.3.Tasvir Yöntemleri

Başarılı bir tasvir elde etmek için okuyucuda etkili bir iz bırakmak gerekir. Bunun için ise betimleyeceğimiz nesne, kişi veya olayı nasıl aktaracağımızın farkında olmalıyız. Tasvir yaparken bunu karşıdaki için sıkıcı hale gelmeyen, kişinin zihninde tesirli bir canlılık kazanmasını sağlayan yöntemler kullanmak gerekir.

Bunun için Özdemir (2012)'e göre betimleme yaparken okuyucuda uyandırılmak istenen etkiyi sağlamada kullanılacak ayrıntıları ve bu ayrıntıları hangi yöntemle vereceğimizi iyi bilmemiz gerekmektedir. Öncelikle şu iki soruyu sormak gerekiyor (s.209-212):

- Betimleyeceğimiz varlığı benzerlerinden farklı kılan nitelikler nelerdir?
- Bu niteliklerden hangileri, betimleyeceğimiz varlığı, okuyucunun zihninde canlandırabilir, ona görünürlük kazandırabilir?

Ayrıntıların veriliş yollarını Özdemir (2012) beş şekilde ele almıştır:

- Belli bir izlenime göre: Betimleme yaparken ayrıntıların tümünü belli bir izlenime göre veririz. Bu da beş duyumuzdan birini etkin bir şekilde kullanmayı gerektirir. Aşağıdaki örnek incelendiğinde beş duyumuzdan işitmeye ağırlık verildiği görülmektedir:

“Sokağın başından araba sesleriyle beraber üst komşunun karşıda ki bakkal dükkânına” Bir ekmek...” diye bağırın sesi birbirine karışıyordu. Havaların ısınmasıyla beraber çocuklar sokağa dökülmüş, bağırış çağırış topun peşinden koşuyorlardı. Annemin “Kahvaltı hazır!” diye yüksek bir sesle bağırmasıyla hemen mutfağa indim.”

- Değişmeyen bir noktaya göre: Burada varlıkları betimlerken, değişmeyen, duran, belli bir noktayı çıkış yeri seçerek yaparız. Örneğin bu bir şehir, orman gibi sabit duran yerler olabilir.
- Değişen bir noktaya göre: Bu yöntemde yazar, bir noktadan diğerine atlayarak bütünlüğü yansıtmaya çalışır.
- Karşılaştırmalara göre: Betimleyeceğimiz nesne, kişi veya olay geniş bir alana yayılmışsa görünürlük kazandırma zorlaşır. Bu yüzden büyük olanlarla yer yer küçük olanlar karşılaştırılarak ayrıntılara birlik vermaye görünür hale getirilir.
- Karışık yöntem: Bu bahsettiğimiz dört yöntemin birlikte kullanılmasıdır. Bu, yazarın tutumun bağlıdır.

Tasvir yapılırken betimlenen nesne ile ilgili bütün ayrıntıların verilmesi olanaksızdır. Fazla verilen ayrıntılar okuyucuyu sıkabilir. Bu yüzden daha etkili tasvirler için ayrıntı seçimine dikkat etmeliyiz. Ayrıca bu yöntemler ister tek tek ister beraber kullanılsın betimlemenin başarılı olması için iyi bir gözleme, anlamlı ayrıntıları seçmeye ve seçilen ayrıntıları aktaracak iyi bir söz dağarcığına ve duyularımızı etkili kullanmaya gereksinim vardır.

Uzdu (2008) ise betimleme yöntemlerini dört şekilde ele almıştır:

- **Konu ağı:** Bu betimlemede nesne önce bölümlere ayrılır. Daha sonra bu bölümlerle ilgili özellikler betimlenir. Örneğin bir insan betimlenirken, yüzü ayrı, kol, ayak ayrı, vücudu ayrı betimlenir ve en sonunda kişinin betimlemesi bütün halinde ortaya çıkar.
- **Liste:** Birbirinden bağımsız olan farklı nesnelerin bir araya gelerek oluşturduğu görüntüyü, nesneleri ayrı ayrı ve sırayla ele alarak betimleme yöntemidir.
- **Değişkenler arası ilişki tablosu:** İki ya da daha fazla nesnenin birbirlerine göre olan ilişkilerinden yola çıkılarak yapılan tasvir yöntemidir. Örneğin; bir odada duvar, kanepe, masa ve orada bulunan kişilerin tasvir edilmesi, kişi-oda ilişkisinde birbirini etkileyen değişkenler şeklinde ele alabiliriz.
- **Sıralı düzen:** Bu yöntemde betimlenen nesne kendine ait alt bölümlere ayrılır ve sıralı bir şekilde, belli bir düzen içinde betimlenir.

Tekin (2014) ise bir romanda tasvir yönteminin uygulanışını şu şekilde ele almıştır: Bir romanda anlatım için iki figür kullanılır; biri doğal olarak anlatıcı, diğeri ise romanda yer alan bir kahramandır. Romancı, gerçek dünyaya mensuptur ve romanın dışındadır. Bu yüzden romanın iç dinamiklerine vakıf olamaz. Dolayısıyla herhangi bir amaçla yapılan tasvirler az önce dediğimiz anlatıcı veya kahramanın tasarrufuyla gerçekleşmektedir (s.235).

4.4.Tasvirin Görevleri (İşlevleri)

Her metnin vermek istediği bir mesaj, bir görevi vardır. Tasvir metinlerinin de anlatım içerisinde belirli görevleri vardır. Akdeniz (2006), tasvirin görevlerini şu şekilde ele almıştır:

- **Süsleme görevi:** Tasvirin en eski işlevi süslemedir. Anlatıya güzellik katmak için yapılır.

- İfade etme görevi: Romantizm akımıyla beraber bu görevi üstlenen tasvirde insanlar, duygu ve hayallerini anlatmada doğa betimlemelerinden faydalanmaktadırlar.
- Sembol görevi: Tasvir, betimlenen nesne dışında bir başka şeyi ifade etmek için kullanılıyorsa bu görevi üstlenir.
- Hikâyeleştirme görevi: Tasvirin, öyküleme anlatımı içeren metinde etken olduğu zaman görülür.
- Bilgi verme ve açıklama görevi: Okuyucunun olayın akışını daha iyi kavraması için tasvir bilgi verme ve açıklama amacıyla yapılır. Burada tasvir çeşitleri başlığı adı altında bahsedeceğimiz nesnel tasvir söz konusu olur.
- Duyguları ifade etme görevi: Tasvir yaparken betimlenene nesneye karşı hissedilen duyguların ifade edilmesidir. Burada tasvir çeşitleri başlığı adı altında bahsedeceğimiz öznel tasvir söz konusu olur.
- Gerçeğe benzerlik sağlama görevi: Yazar tasvirî anlatımda ayrıntılara değinerek gerçeğe benzerlik hissi uyandırır.
- Yazıya sembolik bir değer kazandırma görevi: Betimlenen nesne ile metinde ki olay, kişi arasında ilişki kurularak veya kişinin iç ve dış dünyası arasında paralellik kurularak sembolik bir anlatım elde edilebilir.
- Şiirsel etki yaratma görevi: Yazar şairane bir etkiyle, ahenk verici imajlarla tasvirde şiir etkisi oluşturabilir.
- İspatlama görevi: Diğer adıyla ikna etme diyebiliriz. Tasvir yapılırken gerçeğe benzerlik sağlama görevinde olduğu gibi ayrıntılara değinerek anlatılanı ispatlama yapılabilir.
- Görselleştirme görevi: Bu tasvirin belki de en önde gelen görevidir. Tasvir anlatılan kişi, nesne ya da olayı zihnimize görünür hale getirir.
- Oyalama görevi: Tasvir bazen bir metinde olayların anlatımında araya girer ve böylece okuyucu üzerinde bir merak, beklenti havası yaratılır.
- Dramlaştırma görevi: Tasvir, bu görevde kullanıldığında uzun bir metinde yer alan olayları dramatize ederek yapılır.
- Metni bölümlere ayırma görevi: Tasvir bir olaydan diğerine veya bir şahıstan diğerine geçebilir, böylece okuyucunun bir sonraki geçilecek olan olayları anlaması kolaylaşır.

4.5.Arap Edebiyatında Tasvir

Arap Edebiyatı, bilindiği üzere şu dönemlerden oluşur: İslamiyet öncesi Cahiliye dönemi, İslami dönem, Emeviler dönemi, Abbasi dönemi, Duraklama ve Modern dönemleri. Arap Edebiyatı denilince akla ilk olarak şiir gelmektedir. Roman ve benzeri düz yazı türleri Arap Edebiyatı'nda yeni sayılmaktadır. Arap Edebiyatında tasvir, Cahiliye dönemi şiirlerine dayanmakta ve bu dönemde oldukça etkili bir şekilde yapıldığı görülmektedir.

Arap şiiri bazı bölümlere ayrılmıştır, bunlar; övgü, övünme, yergi, mersiye, nesib ve vasf (tasvir)tır. Arapçada tasvir şiirleri için kullanılan vasf kelimesi sözlüklerde bir şeyi görünüşü ve özelliğiyle açıklama anlamına gelmekte, bu kökten gelen es-sıfa (الصفة) sözcüğü ise bir şeyin ayrılmaz özelliği anlamını taşımaktadır (Ceviz, 1998, s.30).

Arap Edebiyatı'na baktığımızda tasvir yapmayan şair neredeyse yoktur. Arap şairleri, tasvire öyle önem vermişlerdir ki şiirlerinde tasvir etmedikleri insan, özellikle hayvan, karakter, gelenek kalmamıştır. Bu durum onların, edebiyatın tasvirden ibaret olduğu anlayışına sahip oldukları izlenimi vermektedir.

Arap şiirine hâkim olan eleştirmenler tasviri zaman ve çevre faktörüne paralel olarak üç kısma ayırmaktadırlar: Duyusal, maddî ve duygusal tasvir (Yanık, 2010, s.7-19).

Duyusal tasvir (الوصف النقلي): Bu tasvir türü Câhiliye dönemi şairlerinin ifade üsluplarının en önemlisidir. Duyusal tasvirde şair, görüntüyü sadece kelimeler ve teşbihlerle ifade etme gayreti içerisinde. Cahiliye dönemi şairleri, tasvirlerinde varlıkları benzerleriyle karşılaştırmak suretiyle anlatmışlardır. Onlara göre tasvir, gerçeği ifade etmenin amacıdır. Örneğin; İmru'u'l-Kays (1984), muallakasında atına tıpa tıp benzeyen bir at tasviri yapmak için teşbihlerden faydalanmıştır:

على العقب جيّاش كأن اهتز أمه إذا جاش فيه حميه غلي مرّجل

“İnce belli olmasına rağmen enerjik olan, göğsünün hırıltısı ve kişneme sesi kaynayan bir tencerenin fokurtusunu andıran atımla.”

Bu tasvir türü için nesnel tasvirde diyebiliriz. Çünkü nesnel tasvirde de gerçeği yansıtmaya amacı vardır ve işin içerisinde duygular, hisler yoktur.

Maddî tasvir (الوصف التجسمي): Bu tasvirlerde daha çok soyut bir anlam, somut bir varlığa benzetildiği için maddî tasvir bazen de somutlaştırma adı verilir. Bu tür tasvirlerde benzeyen ile benzetilen arasında mantıklı bir bağ yoktur ve tasvir, zihindeki bir düşünce ile

bir görüntü arasında kurulan ilişkiye dayanır. Örneğin; cömertlik herkes tarafından anlaşılan soyut bir kavramdır. Bu kavram bir görüntüye benzetilir ve böylece o, düşünceden görüntüye yani manadan maddeye dönüştürmüş olur. Zuheyr b. Ebî Sulmâ (1988), soyut bir kavram olan ölümü somutlaştırmak isteyerek onu gece karanlığında bastığı yeri görmeyen ve rastgele önüne çıkanı öldüren bir deveye benzeterek bu düşünceye maddi bir şekil kazandırmıştır (s.110):

رَأَيْتُ الْمَنَايَا خَيْطَ عَشْوَاءَ مِنْ تَصَبُّبِ ثَمَثِهِ وَمَنْ تُحْطَى يُعَمَّرُ فِيهِرَمِ

“Ölümü, gece görmeyen bir devenin çarpması gibi görüyorum; isabet ettiğini öldürüyor, isabet ettirmediği ise yaşıyor ve yaşılanıyor.”

Duygusal tasvir (الوصف الوجداني): Şairin dış görüntü sınırlarını aşarak ya da genel ilmi anlamına önem vermeyerek, ona şiirsel bir anlam kazandırmasıdır. Bu tasvir türünde görüntü, canlı bir şekilde şairin duyularından ruhuna ve kalbine aktarılır. Bu tasvir türü için öznel tasvir diyebiliriz. Öznel tasvirde, duygusal tasvirde olduğu gibi hisler, kişisel ön plana çıkar. El-Buhturî (1963-1972)’nin baharı tasvir ettiği şiirinden aldığımız aşağıdaki beyite baktığımızda bahar, insana ait olan çalım satma ve gülümseme özellikleriyle kişileştirilmiştir. Burada şair kendi duygularını ifade etmiştir (s.11-25).

أَتَاكَ الرَّبِيعُ الطَّلُقُ يَخْتَالُ ضَاكِحًا مِنْ الْحُسْنِ حَتَّى كَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ

“Sana taze bahar, güzelliğiyle çalım satarak ve gülerek geldi, hatta az kalsın konuşacaktı.”

Cahiliye dönemine baktığımızda şairler, etrafında bulunan şeyleri ve tabiatı somut gerçeklikle tasvir ederek şiirlerinde ele almışlardır. Onlar duydukları ve gördükleri her şeyi tasvir etme çabasında olmuşlardır. Örneğin; şairlerin çoğunun tasvir ettiği, konakladıkları yerlerden kalan kalıntılardır (el-Fâhûrî, 1985, s.143). Bu kalıntılarla ilgili ed-Dabbî (1942)’nin el-Mufaddaliyyât adlı eserinde Murakkişu’l-Ekber’in yaptığı ve el-Murakkiş lakabı ile meşhur olmasını sağlayan güzel bir tasvir örneği şöyledir (s.237):

الدَّارُ فَقْرٌ وَالرَّسُومُ كَمَا رَقَّشَ فِي ظَهْرِ الْأَدِيمِ قَلَمٌ

“Ev harap (olmuş), izler ise derinin üzerine bir kalemin çizdiği nakışları andırıyor.”

Dayf (1977), şairlerin çölde gördükleri her şeyi tasvir ettiğini ve buna genelde gazel veya teşbîb adı verilen bölümden sonra yer verdiklerini söylemektedir (s.214). Şairler tasvirlerini ayrıntılı bir şekilde yapmışlar; hatta Tarafa, devesini tasvir ederken, devesinde

betimlemediği organ bırakmamıştır. Bunların dışında şairlerin şiirlerinde, yer verdikleri ve tasvir ettikleri birçok şey vardır. Bunlar; çöl, gece, yağmur, bulut, şimşek, şarap, savaş tasvirleri, savaşa ait aletlerin tasviri ve at, yaban sığırı, kurt, kartal gibi birçok hayvanın tasviri yer almaktadır.

Tasvir ayrı bir tür olarak şiirlerde işlendiği gibi diğer şiir konularında da yer almaktadır. Bu bakımdan tümünü kapsamına almıştır. Cahiliye şiirlerindeki kaside içerisinde tasvir, belli bir yer işgal etmektedir, fakat bağımsız tasvir şiirleri yer almamaktadır. Abbasi dönemine kadar olan sürede tasvirin kullanımı bu şekilde devam etmiştir. Abbasi döneminde ise tasvirin dolaylı olarak ele alınmasıyla birlikte, bağımsız tasvir şiirleri de söylenmiştir (Yanık, 2010).

Göçmen (2016), Cahiliye dönemindeki şairlerin içinde bulundukları ortam, yaptıkları tasvirlerle sanki sihirli kelimelerle betimledikleri tablolar gibi olduğunu söylemektedir (s.70). Zeydan (2013)'a göre ise, Cahiliye şiirlerinde teşbih, mecaz ve kinaye gibi birçok söz sanatı içermekte ve şairler bu söz sanatlarını, Antera'nın sinekle ilgili yaptığı tasvirde olduğu gibi çok başarılı bir şekilde kullanmışlardır (s.100).

وخلا الذباب بها فليس ببارح
غردًا كفعل الشارب المترجم
هزجًا يحكُّ ذراعَه بذراعَه
قَدَحَ المَلِكِ على الزناد الأجرم

“Sinek yalnız kalmış, şarkı mırıldanan sarhoş misali habire vızıldamaktadır o bahçede.”

“Parmakları kesik kimsenin çakmağın üzerine eğilip taşları birbirine sürttüğü gibi vızıldayarak kolunu diğer koluyla kaşımaktadır.”

el-Fâhûri (1985), Sadru'l-İslam döneminde edebiyat hareketinin durgunlaştığını, Arapların cihat ve savaşla meşgul olarak şiirden uzaklaştığını söylemektedir. Cahiliyede kullanılan genel kuralların dışına çıkılmamış, tasvir de Cahiliye şairlerinin yolundan gidilmiş; fakat anlam ve üslupta bazı yenilikler olmuştur. İslam'ın kabul edilmesiyle beraber Ka'b bin Zuheyr, Hassân bin Sâbit, Ka'b bin Melik gibi şairler, dinî mücadele, dine çağrı, Hz. Peygamberi yücelten, Muhammed'e hicveden Müşriklerin şiirlerine karşı tepkiyi konu alan şiirler yazmışlardır. Zeydan (2013)'a göre Sadru'l İslam döneminde şiir mizacı hitabete yönünü çevirmiş ve hitabet tarzında söyleşiler yapılmıştır. Peygamber şairi olarak kabul edilen Hassân bin Sâbit, bir mersiyesinde Hz. Peygamber ile ilgili şu beyitleri söylemiştir (s.231):

بَطَيَّةَ رَسْمٍ لِلرَّسُولِ وَمَعْهَدُ
مُنِيرٌ وَقَدْ تَغْفَرُ الرُّسُومُ وَتَهْمَدُ
وَلَا تَنْمَحِي الْآيَاتِ مِنْ دَارِ حُرْمَةٍ
بِهَا مَنْبَرُ الْهَادِي الَّذِي كَانَ يَصْعَدُ

“Taybe’de Peygamber’in izi ve ışık saçan toplanma yeri bulunmaktadır; izler silinip yok olabilir.”

“(Ancak) Önderin üzerine çıktığı minberin bulunduğu şeref saygı evinin izleri asla yok olmaz.”

Bu beyitlere baktığımızda Hassân bin Sâbit geriye kalan kalıntıları tasvir ederek Peygamber ile ilgili ağıtını dile getirmektedir. Aynı Cahiliye şairlerinin terk edilen diyarların kalıntılarını dile getirmesi gibi, onların etkisinde kalarak bunu kullanmıştır. Her ne kadar yenilikler gelse de eskiye olan bağlılıkta sürdürülmüştür.

Emevî dönemine baktığımızda ise sosyal, dini ve siyasi değişikliklere, değişen çevreye rağmen bunlar şiiri etkilememiş ve eski Cahiliye şiir geleneği devam etmiştir. Bu dönemde tasvirde şairlerin öncüsü Zu’r-Rumme sayılmaktadır. O’nun şiirlerinde bazı yenilik işaretleri görülmesine rağmen yeni çevrenin özelliklerini yansıtacak kadar güçlü değildir (Yanık, 2010). Buradan anlaşılmaktadır ki Zu’r-Rumme’de Cahiliye şiirlerinde olduğu gibi çöl hayatını, aşk acısını, terk edilen diyarın kalıntıları, çöl hayvanlarını tasvir etmiştir. Zu’r-Rumme, sevgilisini bir ceylana benzeterek tasvir etmiştir (Zu’r-Rumme, 1964, s.12):

دِيَارِ مَيَّةٍ إِذْ مَيٌّ تَسَاعَفْنَا
وَلَا يَرَى مِثْلَهَا عَجْمٌ وَلَا عَرَبُ
بِرَّاقَةِ الْجِيدِ وَاللِّبَاتِ وَاضِحَةً
كَأَنَّهَا ظَبْيَةٌ أَفْضَى بِهَا لِبُّبُ

“Orası, Meyye bizim komşumuz iken onun diyarı idi. Onun bir benzerini ne Acem görebilir ne de Arap.”

“Gerdanı berrak, boyun çukurları açıktır; o, adeta yumuşak bir kumsalda tek başına yayılmış bir ceylandır.”

Emeviler dönemi, yerleşik hayata ve yeniliklere tam adapte olmamasına karşın Abbasiler dönemi, yenilikleri kabullenmiş ve yerleşik hayatın nimetleri ile yoğrulup zamanla bu hayata ayak uydurmuştur. Yanık (2010)’a göre Emeviler döneminde ortaya çıkan uygarlık filizleri, Abbasiler döneminde olgunlaşmış ve meyve vermeye başlamıştır (s.121).

Abbasi şiirinde yeniliğin öncüsü Ebû Nuvâs’tır. Abbasilerin hayat tarzlarının ve çevrelerinin Cahiliye döneminden farklı olduğuna dikkat çekmiştir (el-Hâvî, 1987). Ebû

Nuvâs aşağıda yer alan beytinde şairleri terk edilen diyar yerine şiirlerine şarap tasviri ile başlamalarını söylemektedir (Ebû Nuvâs, tsz., s.539):

صفة الطول بلاغة القَدَمِ فاجعل صفاتك لابنة الكرَمِ

“Terk edilen diyarın tasviri, eskilerin belâğatıdır, sen tasvirlerini şarap için yap!”

Abbasi döneminde, özellikle Ebû Nuvâs, Ebû Temmâm, el-Buhturî ve İbnur-Rûmî gibi şairlerinden şiirlerinde bahçe, bağ ve havuz tasvirlerine sıkça rastlanmaktadır. Ayrıca artık yerleşik hayatın getirdiği yeniliklerle beraber çadırların yerini saraylar almış ve şairler sarayları da tasvir etmiştir (Yanık, 2010). el-Buhturî (1963-1972)’nin bir beytinde yapmış olduğu bahçe tasviri aşağıda yer almaktadır (s.1510):

كَأَنَّ الرِّيَاضَ الحَوَّ يُكْسِنُ حَوْلَهَا أَفَانِينَ بِأَفْوَافٍ وَشَيْءٍ مُلْفَقٍ

“Sanırsın koyu yeşil bahçeler, çevrelerine iç içe rengârenk nakışlarla süslenmiş dallardan elbiseler giydirmişler.”

Endülüs dönemi Emeviler döneminde fethedilmesiyle ve Arapların oraya ayak basmasıyla beraber başlamıştır. Araplar Endülüs’te çok farklı bir dünyayla karşılaşmışlar ve oranın güzel tabiatı Arapları etkilemiştir. Endülüslüler, şiir alanında hayal gücünü ilerletmişler ve lafızlarını süslü, ince bir kalıpta kullanmışlardır (Toprak, 1988, s.157). Endülüs döneminde tasvirin gelişerek zirveye ulaşmasında öncülük eden isim İbn Hafâce’dır. O, bütün şiirlerinde tabiatı konu almış ve tasvir etmiştir. Daha çok şiirlerinde bahçe tasvirleri almaktadır ve bu yüzden kendisine “Bahçıvan” denilmektedir (Öncel, 2013, s.115). İbn Hafâce’nin bahçe ile ilgili yaptığı bir tasvir aşağıdadır ve burada bahçeyi parlak yüzlü bir gence benzetmiştir (İbn Hafâce, 1960, s.181):

وَإِنِّي وَإِنْ جُنْتُ الْمَشِيبُ لَمَوْلَعٌ بِطُرَّةٍ ظِلٍّ فَوْقَ وَجْهِ غَدِيرٍ
فِيَا حَبَّذَا مَاءٌ بِمُنْعَرَجِ اللُّوَى وَمَا اهْتَرَّ مِنْ أَيْكَ عَلَيْهِ مَطِيرٍ
وَنَفْحَةُ رِيحٍ لِلرَّبِيعِ ذَكِيَّةٌ وَلَمَحَّةٌ وَجْهِ لِلشَّبَابِ نَضِيرٍ
وَمُسْحَةُ طَرْفِ الْعَيْنِ مِنْ سِنَةِ الْكَرَى لَرَجْعِ خَرِيرٍ أَوْ لَسَجْعِ هَدِيرٍ

“Ben yaşlanmış olsam da gölün yüzünün üstündeki gölgenin zülfüne tutkunum.

Vadinin büklümündeki su ve üzerindeki yağmur damlaları ile salınan dal ne güzel!

Bahar rüzgârının keskin kokusu ve gencin parlak yüzünün görünüşü ne güzel!

Bir su şarılısından ya da öten bir kuşun şakımasından dolayı uyku sersemliğinden göz ucunun ovulması ne güzel!”

Düz yazı türleri Arap Edebiyatı’nda yeni yeni, Modern çağ dediğimiz dönemde gelişmeye başlamıştır. Emevi döneminde düz yazı olarak hitabetler, Abbasi döneminde tabakalar denilen nesirler yer almaktadır. Modern döneme geldiğimizde ise 1798’de Napolyon’un Mısır’ı işgaliyle beraber Arap dünyası batı uygarlığıyla tanışmış, hikâye ve roman dediğimiz edebi türler Arap Edebiyatı içerisinde yer almaya başlamıştır.

Dünya edebiyatında roman ve hikâye türünde tasvir, romantizm akımıyla birlikte önem kazanarak 19. yy. da ön plana çıkmıştır. Diğer dünya milletlerinde olduğu gibi Arap dünyası da bu akımdan nasibini almış ve Çağdaş Arap Edebiyatında tasvire bolca yer verilmiştir. Çağdaş Arap Edebiyatı yazarları bu yüzyılda başarılı eserler ortaya koymuşlardır (Eren & Uzunoğlu, 2006, s.24).

Arap Edebiyatı’nda yazılan ilk modern kısa öykü Muhammed Teymûr’un “Trende في القطار”) adlı eseridir. Yazar bu eserinde başarılı ve etkileyici tasvirler yaparak, hikâyeyi daha canlı bir hale getirmiştir. Arap Edebiyatı’nda ilk roman ise Muhammed Hüseyin Heykel’in “Zeynep (زينب)” adlı eseridir. Ayrıca Necîp Mahfûz “Midak Sokağı (زقاق المدق)” adlı eseriyle 1988 yılında “Nobel Edebiyat Ödülü” nü almaya layık görülmüştür. Modern dönemde, gelişen dünya ile yaşanan birçok olaylar meydana gelmiş ve bunlar edebi eserlerde konu olarak işlenmiştir. Örneğin; göç, savaş, siyasi olaylar vb. tema olarak ele alınarak yazarlar, eserlerinde bunlarla ilgili canlı tasvirlerle yer vermişlerdir.

Necip Mahfuz (2010)’un “Aynalar (المرايا)” adlı romanı kişi tasviri açısından önemli bir rol oynamaktadır. Romandaki karakterin hayatı boyunca tanıdığı elli beş kişi, öylesine canlı ve sahici bir şekilde anlatılarak tasvir edilmiştir ki Mısır’ın tanınmış ressamlarından Seif Vanlı bu tasvirlerden yola çıkarak her karakteri resimlemiştir. Buradan hareketle diyebiliriz ki tasvirin edebi türlerde yeri büyük önem arz etmektedir ve Arap Edebiyatı’nda da tasvir çok canlı, etkili ve sahici bir şekilde eserlerde ele alınmaktadır.

Tasvir kullanılarak yazılan eserler, daha çarpıcı, zihinde tasavvur edilerek o esere canlılık kazandıran, insanları daha çok etkileyen bir hal almaktadır. Arap Edebiyatı’na baktığımızda her dönemde tasvire yer verilerek onun başarılı bir şekilde işlendiğini, yazar ve şairlerin canlı, etkileyici tasvirler yaptığını görmekteyiz. Tasvir, Arap Edebiyatı’nda büyük ve önemli bir yer işgal etmektedir.

4.6.Tasvirin Çeşitleri

4.6.1.Nesnel Tasvir

Nesnel anlatım, anlatılmak istenilende kişisel görüşlerin olmadığı, anlatılan her neyse karşıdakine olduğu gibi aktarılma durumudur. Nesnel tasvire gelince ise tasvir edilen nesne, kişi ya da bir olayın olduğu gibi bir değişiklik yapılmadan aktarılmasına denir.

Nesnel betimleme yapacak olan kişi betimleyeceği nesne ile arasına bir mesafe koyar ve bu mesafeyi gözeterek betimlemesini yapar, ona dair hislerine yer vermez, nesneyi olduğu gibi tasvir ederek alıcıya sunar (Uzdu, 2008, s.75). Nesnel tasvirde anlatılanlar düz bir ayna gibi yansıtılır. Ayna iyi kötü, doğru yanlış, güzel çirkin olan her şeyi nasıl olduğu gibi gösteriyorsa nesnel betimlemelerde aynı öyle şekildedir.

Uzdu (2008)'ya göre betimlenen her ne ise betimlemeyi yapan için de bir başkası için de aynı şekilde gösterilmesi gerekir ki nesnel bir betimleme olabilsin (s.73). Tasvir yaparken amaç okuyucuya bilgi vermek ve açıklama yapmak ise burada nesnel tasvir kullanılır.

4.6.2.Öznel Tasvir

Bir kişinin betimlemesini yaptığı nesne ile ilgili edindiği düşüncelerine yorumunu katıyorsa buna öznel tasvir denir. Diğer bir adı izlenimci betimlemedir. Bu tasvir türünde betimleme yapan kişi nesne ile bağ kurar, onu duyumsar ve onunla ilgili bir şeyler hisseder. Betimlemesini karşıdakine hisleriyle harmanlayarak sunar (Uzdu, 2008, s.75).

Tasvirler, nesne ile ilgili bilgi vermek için yapılmasının yanı sıra nesneler karşısında oluşan duyguların ifadesi için de yapılır. Olayı anlatan kişi bunu karşıya aktarırken bazen duyguları, hisleri de işin içine dâhil olur. Bu durumda öznel bir tasvir ortaya çıkar.

Betimlemede görülenler olduğu gibi aktarılabilir, fakat bu monoton ve sıkıcı olabilir. O zaman betimlenen nesneye karşı hisleri de işin içine katabiliriz. Gerçek her zaman çekici gelmeyebilir, ona bir ruh vermek gerekir ve bu ruhta yazarın hissettikleridir (Yavuz, Yetiş & Birinci, 2006, s.328).

Varlıkları sadece nitelikleriyle tanımak değil onların ne olduğunu, anlam ve değerlerini de karşı tarafa aktarmak isteriz. İzlenimci betimleme de duyularımızın önemli bir yeri vardır. Varlıkların belirleyici özelliklerini duyularımızın yardımıyla seçeriz. Örneğin, “Havuç turuncudur.” dediğimizde görme yoluyla edindiğimiz bilgiyi veririz. Ama “tatlı”, “acı”,

“sert” derken dokunma ve tatma duyularını da kullanarak diğer belirleyici özellikleri aktarmış oluruz.

Öznel betimlemeler de genellikle anlatma ya da ikna etme işlevinin olduğu metinlerde görülürler (Uzdu, 2008, s.75).

4.6.3.Sistemantik Tasvir

Anlatılmak istenilende hiçbir şey atlanmadan, sıralı bir şekilde, adım adım anlatılıyorsa burada sistemantik tasvir söz konusudur. Örneğin bir kişi tasvir edilecek olup bu kişinin başından başlayarak önce baş kısmı saç, kafa, yüzü, gözleri, kulakları, burnu vs. tasvir edilir. Daha sonra kollar, vücut, bacaklar, ayaklar vs. tasvir edilerek hiçbir ayrıntı atlanmadan betimleme yapılırsa burada sistemantik tasvir yapılmış olur. Bu diğer tasvir türlerinde örneğin bir cisim, bir hayvan için veya bir manzara tasvir edilirken burada bulunan her şeyi tasvir etmek için kullanılabilir.

4.6.4.Seçici Tasvir

En çok göze çarpan, dikkat çeken ve ilgi çekici olan şeylerin seçilmesiyle yapılan tasvirlerdir. Örneğin bir odayı betimlemek istemekteyiz; fakat bu odada yer alan bir sehpayı seçerek onu ayrıntılı bir şekilde tasvir etmek istediğimizde seçici tasvire başvurmuş oluruz. Kişi tasviri yaparken de örneğin o kişinin daha çok göz, burun, ağız, dudak vs. betimlenerek yüz hatlarına dikkat çekmek istendiğinde seçici tasvire yer verilir.

4.7.Tasvirin Sınıflandırılması

Tasvir bir kişi, nesne ya da bir yerin karşıdakinin zihninde canlandırabileceği şekilde anlatılmasıdır. Tanımda kişi, nesne ve yer kavramlarını kullandık ve bunun dışında başka olgularında tasviri yapılabilmektedir. Bu yüzden bu konu için tasvirde bazı sınıflandırmalara gidilmiştir. Örneğin; Safiye Akdeniz’in “Betimleyici anlatım: Tasviri “descriptif” metinler”, Sabahat Emir’in “Örneklerle Tasvir ve Tahlil”, Selda Gürel’in “Servet-i Fünûn Romancılarının Romanlarında Tasvir” isimli çalışmaları tasnifin sınıflandırılması açısından önemli gayretlerdir. Bu sınıflandırmalar göz önünde bulundurularak aşağıda ki gibi ortak bir sınıflandırmaya gidilmiştir:

- 1) Mekân (Yer) Tasviri
- 2) Zaman Tasviri

- 3) Cisimlerin (Cansız Eşya) Tasviri
- 4) Portre (Kişi) Tasviri
 - a) Fiziksel Portre
 - b) Ruhsal Portre
- 5) Hayvan Tasviri
- 6) Tablo (Tabiat, Manzara) Tasviri

4.7.1.Mekân (Yer) Tasviri

En genel anlamıyla baktığımızda yer tasviri, bir şehir, köy, ev, bahçe, dağ, ova yani yer, mekân olarak nitelendirebildiğimiz alanların tasviridir. Mekân; kişilerin etkileşim halinde olduğu ve hadiselerin meydana geldiği bir dinamiktir. Kişilerin psikolojik durumlarını açıklamada, farklı yönlerini göstermede ve bakış açılarını belirlemede çeşitli ipuçları verebilir (Gedikli, 2017).

Mekân unsuru önemlidir, çünkü bir olayın gerçekleşmesi için ister hayali ister gerçek olsun bir mekâna ihtiyacı vardır. Mekân tasvirleri okuyucular açısından da önem teşkil eder. Betimlenecek olan mekân köy, şehir, ev, bahçe vs. hangisi olursa okuyucu da ona göre muhayyilesini harekete geçirir.

Tayyib Salih (1997) حُفنة التمر (Bir Avuç Hurma) adlı hikâyesinde kahramanın en sevdiği üç mekânı kahramanın iç dünyasından bakarak tasvir eder (s.20):

المسجد والنهر والحقل، هذه كانت معالم حياتنا...أغلب أندادي كانوا يتبرمون بالمسجد وحفظ القرآن ولكنني كنت أحب الذهاب إلى المسجد. لا بد أن السبب أنني كنت سريع الحفظ،..نعم كنت أحب المسجد. وكنت أيضاً أحب النهر. حالما نفرغ من قراءتنا وقت الضحى، كنت أرمي لوحيا خشبي، وأجري كالجن إلى أمي، وألتهم إفطاري بسرعة شديدة وأجري إلى النهر وأغمس نفسي فيه. وحين أكل من السباحة، كنت أجلس على الحافة وأتأمل الشاطئ الذي ينحني فيالشرق ويختبئ وراء غابة كثيفة من شجر الطلع.

Cami, nehir ve tarla, bunlar bizim hayatımızın sembolleriydi. Yaşıtlarımın çoğu, içeride çok uzun kalmamızdan ötürü, camiden ve Kur'an ezberlemekten sıkılırlardı. Fakat ben camiye gitmeyi seviyordum. Bunun sebebi de çok hızlı ezberleyişim olmalıydı... Evet, camiye seviyordum. Doğrusu nehri de seviyordum. Kuşluk vakti okumayı bitirince tahta levhamı atar ve bir deli gibi anneme koşardım. Kahvaltıda lokmaları hızlıca atıştırır, peşinden ırmağa koşar ve kendimi suya atardım. Yüzmekten yorulunca ırmağın kenarına

oturur; doğu tarafında kıvrılıp çiçeklenmiş hurma ağaçlarından oluşan sık ormanın arkasında kaybolan sahili düşünürdüm.

Edebi eserlerde mekân kahramanların varlıklarını gerçeğe kesiştiren, hikâyenin kurgusunu güçlendiren öğelerin başında gelmektedir. Bu mekân tasvirlerinin incelenip ele alınması insanın sosyolojik, ontolojik ve psikolojik boyutuyla da görülmesine olanak sağlar. Örneğin; klasik ve modern toplumlarda insanın mekân ile olan ilişkilerine bakıldığında farklılıklar vardır. Klasik toplumda mekân insanları yöneten yerler olmayıp insanın kendi varlığını mekâna göre şekillendirmediği, insanın mekânı şekillendirdiği yerlerdir. Modern toplumlarda ise mekân insanı şekillendirir (Belli, 2015, s.29).

Mekânın kişi üzerindeki etkilerinden yola çıkarsak mekân tasviri de kişi ve olaylar açısından büyük bir katkı sağlayacağı sonucuna varabiliriz. Kefeli (2006)'ye göre insan hayatının yeniden kurgulanarak ele alındığı bir edebi eser, içinde bulunduğu coğrafyanın etkileri ve izlerini taşır. Bu izler eserde yer alan coğrafyanın dili, kültürü ve tarihi yazar farkında olmadan yansır. Bu sebeple en basit bir edebiyat örneğinde bile yazarın hayatını geçirdiği coğrafyanın damgası vardır.

Narlı (2002)'ya göre mekân tasviri, anlatım esasına bağlı edebi metinlerde iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi “mimemis” diğer adıyla “yansıtma” kuramının getirdiği tasvir anlayışıdır. Bu kuramda mekân gerçeğimsi bir yansıtma şeklinde sunulur. İkincisi ise “tecrit”tir. Bu kurama bağlı tasvirin aslı şark masal ve hikâyelerinde görülür. Bu tür tasvirlerde mekânı olduğu gibi yansıtma, belirli bir mekân olması durumu yoktur. Çağdaş edebiyatta tecrit, “yaratma” kuramına bağlıdır. Burada var olanı değil, var olma biçimi tasvir etme esası vardır.

Necip Mahfuz (2014)'un خان الخليلي (Hân el Halîlî'de) adlı romanından iç mekân olarak bir odanın tasviri yapılırken oda ve odanın içindekiler Ahmet'in gözünden tasvir edilmektedir (s.11):

"فابتسم أحمد وتراجع إلى حجرته وهو يقول لنفسه: "صدق أبي" وألقى على حجرته نظرة فاحصة فوجدها قد وسعت أثاثه تحت ضغط محا ما كان لها من تناسق؛ فعلى الشمال الفراش، وعلى اليمين صوان الملابس، تليه المكتبة كدست على كتب منها الكتب، وكان بها نافذتان."

“Ahmed, gülümsedi ve “Babam doğru söylüyor” diyerek odasına döndü. Odasını inceleyici bir bakışla gözden geçirdi ve mobilyaların, uyumlarını bozacak bir sıkışıklıkla

konulduğunu fark etti. Solda yatak, sağda ise elbise dolabı vardı. Onu, yakınına kitapların yığıldığı kütüphane izliyordu. Odanın iki penceresi vardı.”

4.7.2.Zaman Tasviri

Zaman, bir sürenin, bir anın veya bir periyodun tasviridir. Edebi metinler için zaman unsuru en temel yapı taşlarından birisidir. Bir edebi metni zamandan soyutlamak mümkün değildir (Gündoğdu, 2009, s.77). Kişi ya dün de ya bugünde ya da gelecektedir. Her kişi ya da nesne ister istemez bir zaman periyodunda bulunmak zorundadır, zamandan bağımsız olarak düşünülemez. İnsanlığın ilk oluşumundan bu yana zaman olgusu bir merak unsuru haline gelmiş, insanlar zamana bir anlam yüklemeye çalışmışlardır. Doğum, yaşam süreci ve ölüm hatta insanın kendisini ölümsüzleştirmek için geriye bir eser bırakma çabası, zamanın insanın bilinçaltında büyük bir önem taşıdığını göstermektedir.

Zamanın, yaşam ve ölüm kavramları gibi belleklerde yer edinmesi, bazen bu kavramların anlam kazanmasında belirleyici rol oynamıştır ancak, tüm bunlara rağmen, zamanın varlığı ve yokluğuyla ilgili kesinleyici bir bilgiye varılamamış olması, onun sürekli olarak sorgulanmasını sağlamıştır (Şengül, 2011, s.429). İnsanlığın varlığından bu yana zihinleri meşgul eden zaman kavramı, yapılan tüm açıklama ve yorumlara rağmen anlaşılması çok zor bir kavram olarak görülmüş, açık bir anlama kavuşmamıştır (Tekin, 2014, s.121).

Zamana yüklenen anlam ve fonksiyon yazarlara göre farklılık gösterir. Bu farklılığı yazarların bakış açısı, yorum yeteneği ve dünya görüşleri belirler. Kimi yazarlar zaman kavramını karakteri belirgin hale getirmek ve olayların gerçekleştiği ortamı anlatmak için kullanırken, kimi yazarlar da eserine gerçekçi bir hava kazandırmak için kullanır (Gündoğdu, 2009, s.77). Zaman tasviri yapılırken de bu amaçlar güdülür. Kahramanların içerisinde bulunduğu ve yaşanan olayların geçtiği zaman etkili bir şekilde betimlenerek okuyucunun zihninde kalıcı imgeler oluşturulur.

Necip Mahfuz (2014)'un *خان الخليلي* (Hân el Halîlî'de) adlı romanında ana karakterin yaşadığı zaman dilimini belirleyerek şu şekilde giriş yapmaktadır (s.5):

انتصفت الساعة الثانية من مساء يوم من سبتمبر سنة 1941، موعد انصراف الدواوين، حين تنطلق جمعات الموظفين من أبواب الوزارات كالفيضان العارم، وقد نهكها الجوع والملل، ثم تنتشر في الأرض تطاردها أشعة الشمس الموقدة.

1941 yılının 1 Eylül günü, saat iki buçuk sularıydı; dairelerin dağılma vakti. Açlık ve yorgunluktan tükenmiş memur toplulukları, bakanlıkların kapılarından bir sel gibi boşalıp sonra kızgın güneş ışınlarının kovalaması altında dağılıyorlardı.

Tâhâ Huseyn (2014), Arap edebiyatında ilk otobiyografik eser sayılan الأيّام (Günler) adlı romanında zaman şu şekilde belirlenir (s.101):

أقام في القاهرة أسبوعين أو أكثر من أسبوعين، لا يعرف من أمره إلا إنه ترك الريف وانتقل إلى العاصمة ليبتل فيها المقام طالبا للعلم مختلفا إلى مجالس الدرس في الأزهر، إلا أنه يقضي يومه في أحد هذه الأطوار الثلاثة التي يتخيلها ولا يحققها.

Taşrayı terk edip başkente gelmekten başka ne yapacağı konusunda bir şey bilmeden burada kalışını uzatmak için sık sık gidip geldiği el-Ezher'de dersleri izleyerek Kahire'de iki hafta, belki de daha fazla bir süre geçirdi. O, sadece gününü gerçekliğine inanmadan rüyadaymış gibi birbirinden ayrı üç evreden birinde geçirmekteydi (Evde, el-Ezher yolunda ve el-Ezher'de.).

Zaman, edebi metinlerde kişisel/psikolojik, toplumsal ve dönemsel karakterli gibi güçlü vurgularla işlenir. Kişisel farklılıklardan beslenen psikolojik yaklaşım biçimleri, kişiden kişiye farklı zaman dilimlerinde farklı şekillerde açığa çıkar. Toplumsal yapının zamansal farklılıkları, edebi metinlerde zaman vurgusunun dönem üzerindeki etkisiyle anlaşılabilir. Zamanın edebi metinlerde işlenişiyile ilgili açığa çıkan farklılıklar, olay örgüsünün, zamanı kendi içinde dönüştürme ve değerlendirme şeklinden kaynaklanır (Şengül, 2011, s.430).

Sudanlı yazar Tayyib Salih (1997) حفنة التمر (Bir Avuç Hurma) adlı hikâyesine olayın geçtiği zamanı belirleyerek şu şekilde giriş yapmıştır (s.20):

لابدّ إنني كنت صغيراً جداً حينذاك. لست أذكر كم كان عمري تماماً، ولكنني أذكر أنالناس حين كانوا يرونني مع جدي كانوا يَرَبِّتُون على رأسي، ويَقْرُؤُونني في خدي...

O zamanlar gerçekten de çok küçük olmalıydım. Yaşımın tam olarak kaç olduğunu doğrusu hatırlamıyorum. Fakat insanların beni dedemle birlikte gördüklerinde başımı okşayıp, yanaklarımı sıkışlarını anımsıyorum.

4.7.3.Cisimlerin (Cansız Eşya) Tasviri

Cisimlerin, figürlerin, nesnelerin, dıştan görünüşün tasviridir (Gündoğdu, 2009, s.105). Örneğin bir defterin, masanın, şemsiyenin, kıyafetin betimlenmesidir. Kişiler, edebi

metinlerin en temel taşıdır. Onların okuyucuya tanıtılması her ne kadar önemliyse onlara ait olan nesnelerin, cisimlerin de onlarla bağdaştırılarak anlatılması önemlidir.

Taha Huseyn (2014) الأيام (Günler) adlı romanında başkarakterinin yaşadığı odasını ve içerisindeki eşyalar şu şekilde tasvir etmiştir (s.103):

وكان مجلس الصبي من هذه الغرفة معروفا محدودا كمجلسه من كل غرفة سكنها واختلف إليها. كان مجلسه عن شماله إذا دخل الغرفة يمضي خطوة أو خطوتين فيجد حصيرا قد بسط على الأرض ألقى عليه بساط قديم ولكنه قيم. هنالك يجلس أثناء النهار وهنالك ينام أثناء الليل. تلقى له وسادة يضع عليها رأسه ولحاف يلتف فيه. وكان يحاذي مجلسه من الغرفة مجلس أخيه الشيخ وهو ألقى عليه بساط لا بأس به، ثم ألقى على البساط فراش آخر من اللبد ثم ألقى من فوق هذا الفراش حشية طويلة عريضة من القطن، ثم بسطت من فوقها ملاءة على هذه الحشية كان يجلس الفتى الشيخ ويجلس معه أصفياؤه. ولم يكونوا يسندون ظهورهم إلى الحائط كما كان يفعل الصبي، وإنما كانوا يسندونها إلى وسائد قد رصت على الحشية رصا، فإذا كان الليل استحال هذا المجلس سريرا ينام عليه الفتى الشيخ.

Çocuğun belirlenmiş oturma yeri bu odadaydı. Girince soldaydı. Birkaç adım atınca yere serilmiş bir örtüydü onun mekânı. Üstünde henüz aşınmamış bir kilim seriliydi. Gündüz burada oturur geceleyin de burada uyurdu. Başını koyduğu bir yastığı ve örtüdüğü bir battaniyesi vardı sadece.

Çocuğun odadaki oturma yeri abisi şeyhin yanında hizalanmıştı ve orada sıradan kilim ve onun üzerine akşamları uyumak için yünden bir yatak, yatağın üzerinde de uzun ve geniş pamuktan bir yastık bu yastığın üzerinde de genç şeyhin ve arkadaşlarının açıp oturduğu bir sergi yer almaktaydı.

Çocuğun da yaptığı gibi sırtlarını duvara değil bu uzun sedir yastığa dayalı serilmiş yastıklara dayarlardı. Bu oturma yeri gece olunca da genç şeyhin üzerine kıvrılıp yattığı bir yatağa dönüşürdü.

4.7.4.Portre (Kişi Tasviri)

Eski Türkçe 'de “şebih” olarak bilinen daha sonra da “tasvir” şeklinde tanımlanan portre, Latince “protraho” sözcüğünden gelmektedir. Kelime anlamı ise kopyasını yapmak anlamına gelmektedir (Kurut, 2012, s.4). Portre; bir kimsenin fiziksel, ruhsal, karakteristik özelliklerini sözel, görsel veya yazı olarak betimlemektir; bir bakıma kopya etmektir

(Bülbül, 2017: s.104). Edebi eserler için baktığımızda portre, kişinin karakteristik özelliklerini okuyucuyu tanıtmak amacıyla yapılan betimlemelerdir.

Portrede ki amaç, bir kişinin o andaki ruh halini, karakterini okuyucuya zihninde o kişiyi canlandırabileceği şekilde yansıtmasıdır. Burada bazen sadece anlatılmak istenilen kişinin fiziksel özellikleri ele alınır, bazen ise sadece psikolojik yönlerine değinilir. Genellikle bu iki tür aynı anda kullanılır. Ayrıca portredeki amaç sadece bir kişiyi okuyucuya tanıtmak değil, okuyucunun o kişi üzerinde kendinden bir şeyler bulabilmesi, kendisini o karakterle bağdaştırabilmesidir.

Yazar portresini yapacak kişiyi iyi tanımalıdır. Hayattaki duruşumuz, bakışımız, neşemiz ve üzüntümüz yüzümüze ve giyimimize yansımaktadır. Bunlar bizim hayatı yorumlayış biçimimizdir. Yazarın bu yorumlayışı iyi yakalaması gerekir (Bülbül, 2017, s.105).

Portre yani kişi tasvirinin fiziki ve ruhî olmak üzere iki çeşidi vardır. Fiziksel betimlemelerde somutlamaya başvurulduğu gibi duygu ve düşüncelerin betimlendiği yani ruhî betimlemelerde de aynı şey yapılır. Çünkü somutlama, betimlemenin başat ilkelerinden biridir (Özdemir, 2002 s.34).

Ayrıca kişilerin betimlenmesinde ilk olarak dış görünüşlerinden başlanır. Giyim tarzları, fiziksel durumları, uzun-kısa, güzel-çirkin, varsa fiziksel rahatsızlıkları veya bedensel kusurları vb. daha sonrasında ise ruhsal betimlemelere geçilir (Aktaş & Gündüz, 2009, s.206).

4.7.4.1.Fiziki Portre

Kişinin sadece dış görünümünün anlatıldığı portreye fiziki portre denir. Anlatılan kişinin boyuna, yüzüne, giyinişine, hareketlerine vs. değinilir (Gündoğdu, 2009, s.27).

İlk modern Arap öyküsü sayılan Muhammed Teymur (2014)'un في القطار (Trende) adlı hikâyesinde trene ilk binen kişi tasvir edilmektedir (s.9):

وجلست في إحدى غرف القطار بجوار النافذة، ولم يكن بها أحد سواي وما لبثت في مكاني حتى سمعت صوت بائع الجرائد يطن في أذني "وادي النيل، الأهرام، المقطم" فابتعت إحداها وهممت بالقراءة وإذا بباب الغرفة قد انفتح ودخل شيخ من المعتمدين، أسمر اللون طويل القامة، نحيف القوام كث اللحية، له عينان أقفل أجفانهما الكسل، فكأنه لم يستيقظ من نومه بعد.

Kompartımanlardan birinin cam kenarına oturdum. Benden başka kimse yoktu. Yerime oturur oturmaz gazetecinin “Vâdî’n-Nîl, el-Ehrâm, el-Mukattam” diye kulaklarımda çınlayan sesini duydum. Gazetelerden birisini aldım. Tam okumaya niyetlendim ki kompartımanın kapısı açıldı, içeriye esmer tenli, uzun boylu, ince yapılı, gür sakallı ve sarıklı bir hoca girdi. Göz kapakları tembellikten kapanmaktaydı. Hâlâ uykusundan uyanmamış gibiydi.

Necip Mahfûz (2014), Kahire’nin en büyük kapalı çarşısı olan ve eserinin de adını oluşturan *خان الخليلي* (Hân el Halîlî’de) adlı romanında başkarakteri Mehmet Akif’i bize kelimelerle adeta resmederek şu şekilde tasvir etmiştir (s.6-7):

وكان يدخن سيجارة بعجلة دلت على انشغاله، فبدا في اضطراب حركته وقلق مظهره وشذوذ هندامه كهلا متعبا ضيق الصدر تلوح في عينيه نظرة شاردة تغيب بصاحبها عما حوله، كان يدنو من ختام الأربعين، عسيا أن يسترعى الانتباه بنحافة قامته وطولها واضطراب ملابسه اضطرابا يستدر الرثاء، والواقع أن تكسر بنطلونه وانحسرا ذراعى الجاكete عن رسغيه، وتلبد العرق على حرف طربوشه، وتقبض القميص ورثاة رباط الرقبة، وصلعته البيضاء، وسعى المشيب إلى قذاله وفوديه، كل أولئك أوهم بتكبير سنه، وفيما عدا ذلك فوجهه نحيل مستطيل، شاحب اللون، ذو رأس صغير مستطيل ينحدر انحدارا خفيفا إلى جهة تميل إلى الضيق، يحدها حاجبان مستقيمان خفيفان متباعدان، يظلان عينين بالغتين في امتدادهما وضيقهما، فهما تكادان أن تملأ صفحة الوجه الضيقة؛ فإذا ضيقهما ليحد بصره أو ليتقى شعاع الشمس بدتا مغمضتين واختفى لونهما العسلى العميق، وقد تساقطت أهدابهما واحمرت أشفارهما احمرارا خفيفا؛ يتوسطهما أنف دقيق وفم رشيق الشفتين وذقن صغير مدبب.

Kafasının meşgul olduğunu gösterircesine hızla sigara içiyordu. Düzensiz hareketleri, endişeli görünüşü, bozuk kılık kıyafetiyle yorgun bir orta yaşlıydı. İçi daralmış gözlerinden, sahibini etrafındakilerden soyutlayan solgun bakışlar belirliyordu. Kırkını bitirmek üzereydi. Belki, ince uzun boyu, kıyafetinin acınacak derecede perişanlığıyla dikkati çekiyordu. Gerçek şu ki, pantolonunun kırıklığı, ceket kollarının bileklerinin üstüne kıvrılmış olması, fesinin kenarının terden ıslanmış oluşu, gömleğinin buruşukluğu, kravatının eskimişliği, beyaz dazlağı, favorileri ve ensesine kadar ulaşmış beyaz saçlar, tüm bunlar yaşını olduğundan büyük gösteriyordu. Bunun dışında, zayıf, uzun, solgun bir yüzü, alnına doğru hafifçe daralan uzun bir kafası vardı. Alnını ince, düzgün, birbirinden uzak iki kaş sınırlıyordu. Bunlarda, oldukça dar, ince iki gözü barındırıyordu. Bu iki göz, dar yüzünü neredeyse iyice dolduruyordu. Bakışlarını bir yere sabitleştirmek ya da güneş ışınlarından korunmak için gözlerini kıstığında, sanki kapalıymış gibi görünüyorlar ve

koyu bal renkleri kayboluyordu. Kirpikleri dökülmüş ve kenarları hafifçe kızarmıştı. Yüzünün ortasında ince bir burun, ince uzun dudaklı bir ağız ve küçük yuvarlak bir çene bulunuyordu.

4.7.4.2.Ruhî Portre

Kişinin iç dünyasına, alışkanlıklarına, duygularına değiniliyorsa buna ruhî portre diğer adıyla tinsel, moral portre denir (Gündoğdu, 2009, s.27).

Muhammed Teymur (2014)'un في القطار (Trende) adlı hikâyesinde karakterin ruh halini betimleyerek başlar (s.9):

صباح ناصع الجبين يُجلى عنالقلب الحزين ظلماته، ويرد للشيخ شبابه، ونسيم عليل ينعش الأفئدة ويُسرِّيعن النفس همومها، وفي الحديقة تتمايل الأشجار يمنة ويسرة كأنها ترقص لقدم الصباح، والناس تسير في الطريق وقد دبّت في نفوسهم حرارة العمل، وأنا مكتئب النفس أنظر من النافذة لجمال الطبيعة، وأسائل نفسي عن سر اكتئابها فلا أهندي لشيء. تناولت ديوان ”موسيه“ وحاولت القراءة، فلم أنجح فألقيت به على الخوان وجلست على مقعد واستسلمت للتفكير كأني فريسة بين مخالب الدهر.

Pırıl pırıl bir sabah, hüznü kalbin karanlıklarını aydınlatıp, ihtiyara gençliğini geri veriyordu. Tatlı bir rüzgâr gönülleri canlandırıp, ruhun kederini gideriyordu. Bahçede ağaçlar sağa sola yatarak âdeta sabahın gelişine dans ediyorlardı. İnsanlar, çalışma aşkı içlerinde depreşerek yolda yürüyorlardı. Ben ise üzgün bir hâlde pencereden tabiatın güzelliğini seyrediyor, kendi kendime üzüntümün sırrını sorguluyor; ancak bir sonuca varamıyordum. Musset'in divanını alıp okumaya çalıştım; ama başaramadım. Onu masanın üzerine atarak bir koltuğa oturdum. Sanki zamanın pençeleri arasındaki bir avmışım gibi düşünceye daldım.

4.7.5.Hayvan Tasviri

At, deve, kedi, köpek vs. hayvanların tasviridir. Hayvanlar insan hayatında önemli bir yer edinmektedir. Milattan önce sekizinci yüzyıldan sonra “hayvan üslubu” denilen yeni bir eğilim söz konusu olmuştur. “Hayvan üslubu” inançlara uygun bir şekilde hayvanlara karşı olan ilginin tasvir edilmesidir (Bilici, 1983, s.20-21). Milattan önceki yüzyıllara baktığımızda Orta Asya’da geriye kalmış olan taş yapıtlarda hayvan figürleri yer almaktadır. Daha sonraki zamanlarda ve günümüzde yazılı eserlerde de hayvanlar ve onların tasvir edilerek canlı bir şekilde anlatımı söz konusu olmuştur. Anna Sewell

tarafından yazılan Türkçeye de çevirisi yapılmış olan “Siyah İnci”, atları konu alan ve onların başarılı bir şekilde tasvir edildiği önemli bir romandır.

Arap Edebiyatı’na baktığımızda ise hayvanların ve hayvan sevgisinin önemli rol oynadığını görmekteyiz. Muallakalarda uzun uzadıya ve tesirli bir şekilde yapılmış olan deve, at betimlemeleri mevcuttur.

Tarafe b. el-Abd (1900) hörgüçlü develeri denizde ilerleyen kayıklara benzetir (s.6):

كَأَنَّ حُدُوجَ الْمَالِكِيَّةِ غُدُوءَ خَلَايَا سَفِينٍ بِالنَّوْاصِفِ مِنْ دَدٍ

O ayrılık sabahı Malik oğullarının üzerinde mahfeler bulunan hörgüçlü binekleri

Ded vadisinin ovalarından geçerken arkasına kayıklar takılmış gemiler gibi sanki

Antara b. Şeddâd (1968)’ın at tasviri ise şu şekildedir:

سَلِسُ الْعِنَانِ إِلَى الْقِتَالِ فَعِيُهُ قَبْلَاءُ شَاخِصَةً كَعَيْنِ الْأَحْوَلِ
وَكَأَنَّ مَشِيَّتَهُ إِذَا نَهْنَهَتْهُ بِالنَّكْلِ مَشِيَّةً شَارِبٍ مُسْتَعِجِلٍ

Savaşa kolay sevk edilir, gözü şaşının gözü gibi yukarıya bakar,

Dizginini çekip yavaşlattığındaki gidişi, acele ile giden sarhoşun gidişi gibidir.

4.7.6.Tablo (Tabiat, Manzara) Tasviri

Canlı ve hareketli olan şeylerin tasvirleridir. Tablo tasvirlerinde renkler, somutlama, kişileştirmeler ve nesnelerin hareketliliği gibi vasıtalar önemlidir (Gündoğdu, 2009, s.118). Ayrıca bu tasvir için tabiat ve manzara tasviri de diyebiliriz. Örneğin bir deniz kenarını için orada bulunan kişiler, belki kuşlar ve hatta güneşin doğuşu, batışı vs. betimlenebilir. Bu canlı ve hareket halinde olan bir tabiatın tasviridir.

Tayyib Salih (1997) حفنة التمر (Bir Avuç Hurma) adlı hikâyesinde bir ırmak kenarı manzarasını şu şekilde betimleyerek anlatmıştır (s.21):

وَأَلْتَهُمْ إِفْطَارِي بِسُرْعَةٍ شَدِيدَةٍ وَأَجْرِي إِلَى النِّهْرِ وَأَغْمِسُنَفْسِي فِيهِ. وَحِينَ أَكَلْتُ مِنَ السَّبَاحَةِ، كُنْتُ أَجْلِسُ عَلَى الْحَافَةِ وَأَتَأَمَّلُ الشَّاطِئَ الَّذِي يَنْحَنِي فَيَالْشَّرْقَ وَيَخْتَبِئُ وَرَاءَ غَابَةِ كَثِيفَةٍ مِنْ شَجَرِ الطَّلَعِ.

Kahvaltıda lokmaları hızlıca atıştırır, peşinden ırmağa koşar ve kendimi suya atardım. Yüzmekten yorulunca ırmağın kenarına oturur; doğu tarafında kıvrılıp çiçeklenmiş hurma ağaçlarından oluşan sık ormanın arkasında kaybolan sahili düşünürdüm.

BÖLÜM 5

ARAP EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE TASVİRLERİN SINIFLANDIRILMASI

Bu bölümde Necip Mahfuz'un Aşk Zamanı ('Asru'l-Hubb) ve Baha Tahir'in sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gurûb) romanlarındaki tasvirler çeşit bakımından sınıflandırılmış olup Arapça aslı ve Türkçe çevirisi ile verilmiştir. Ayrıca yazma becerileri öğretiminde kullanılması açısından tasvir öğeleri alternatif yapılarla örnekler verilerek zenginleştirilmiştir.

5.1.Necîb Mahfûz'un Aşk Zamanı ('Asru'l-Hubb) Adlı Romanda Yer Alan Tasvirlerin Sınıflandırılması

Necîb Mahfûz, 1911 yılında Kahire'nin eski semtlerinden olan Cemâliyye Mahallesi'nde doğmuştur. Felsefe bölümünden mezun olduktan sonra edebiyat alanına yönelerek çalışmalar yapmıştır. Arap dünyasında ünlü bir edebiyatçı olan Necîb Mahfûz, bizim ülkemizde 1988 yılında kazanmış olduğu Nobel Edebiyat Ödülü'nden sonra tanınmaya başlanmış ve bazı eserleri Türkçeye çevrilmiştir (Yıldız, 1992). Arap Edebiyatı alanında birçok eser ortaya koyarak büyük katkı sağlamış ve büyük bir ün yapmıştır. Ürün (2015)'e göre Charles Dickens'in İngiliz, Tolstoy'un Rus ve Balzac'ın Fransız edebiyatlarındaki yeri nasılsa Necîb Mahfûz'un Arap Edebiyatı'ndaki yeri öyledir.

Necip Mahfuz'un yazmış olduğu elliden fazla eseri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; el-Liss ve'l-Kilâb (Hırsız ve Köpekler), el-Kâhiretu'l-Cedîde (Yeni Kahire), Arap Akademi ödülünü kazandığı Hânu'l-Halîlî (Hân el Halîlî'de) romanı, devlet ödülünü kazandığı Kasru's-Şevk (Şevk Sarayı) romanı ve Uluslararası Nobel ödülünü kazandığı Zukâku'l-Midakk (Midak Sokağı) adlı romanıdır.

Aşk Zamanı ('Asru'l-Hubb) adlı romanında ise Kahire'de yaşayan bir anne ve oğul ilişkisi ele alınmaktadır. Anne, hayırsever ve çok sevilen bir karakter olmasına karşın şımarık bir şekilde büyüüttüğü oğlu İzzet istikrarsız, sürekli başarısız olan ve yaptığı şeylerden pişmanlık duyan bir karakterdir. En yakın arkadaşıyla aynı kıza âşık olmaları ve o kızın arkadaşıyla beraber kaçmasından sonra İzzet'in mutsuz hayatı başlamaktadır. Romanın adında "aşk" kelimesi geçse de aslında bir aşk romanı değildir. Romanda anne ve oğulun yaşadığı mahalle aslında Mısır'ın bir sembolü olup, meydana gelen olaylarla birlikte Mısır'da yaşanan değişikliklere, batı-doğu arasında gidip gelmelere, siyasi olaylara ışık tutulmaktadır. Edebi ürünlerin olmazsa olmazı tasvirler, bu romanda etkili ve canlı bir şekilde ele alınmış olup birçok tasvir bulunmaktadır.

1) Mekân (Yer) Tasviri

Örnek 1:

-والغرزة تقع في مكان فريد على الحد الفاصل بين التاريخ والعصر. في حجرة مراقبة بالحصن العتيق القائم فوق القبو. في زمن مضى كان القبو هو الباب الشمالي للقاهرة وكان الحصن فوقه هو مركز الأمن والدفاع. اليوم الحصن أثر من الآثار، والقبو ممر عبور ومنامة للمتسولين، ورمضان الزيني هو الذي اختار حجرة المراقبة مكانا لغرزة. ليست هي بالواسعة ولا بالضيقة، وتتوفر لها التهوية من نافذة كان يطلق منها الرماة نبالهم (محفوظ، 2008، ص.63).

Türkçe Çevirisi:

Tekke eşsiz bir yerdeydi, tarihle günümüzü ayıran sınırdı orası, eski tünelin tepesinde yükselen antik kaledaki burçlardan birindeydi. Eskiden Kahire'nin kuzeye açılan kapısıydı burası, kale de güvenlik ve savunma merkeziydi. Bugün bu surlar bambaşka bir anıt, tünelse hem geçit yolu hem de dilencilerin yattığı bir mekândı, tekkeyi gözetleme kulesinde açma kararı Ramazan el-Zaini'ye aitti. Ne çok büyüktü ne de çok küçük, okçuların ok attıkları pencereler sayesinde havalandırması iyiydi (Mahfûz, 2017, s.60).

Burada yazar tekkeyi ve bulunduğu yeri tasvir ederken bilgi verme ve açıklama amacıyla yapmıştır. Kendi kişisel yorumuna yer verse de daha çok objektif bir tasvire yer vermiştir. Tekke için تقع في مكان فريد (eşsiz bir yerdeydi) diyerek fiil cümlesi şeklinde bir tasvire yer vermiştir. Tekkenin bulunduğu mekân için kullandığı فريد kelimesi yerine aynı anlamı veren مُنْقَطِع النظر، عديم النظر، وحيد، لا مثيل له kelimeler alternatif olarak kullanılabilir.

Farklı anlamlara gelen ve o yeri niteleyebilecek olan diğer kelimeler ise şu şekildedir: باهر (göz alıcı), رائع (harika), جميل (güzel).

Ayrıca yazar الحد الفاصل بين التاريخ والعصر (tarihle günümüzü ayıran sınır) tasviriyle tekkenin eski ve yeni arasındaki bir bağ olduğunu söylemektedir. İsim cümlesi şeklinde bir betimleme vardır. Tekkede bulunan kale ise الحصن العتيق (antik kale) olarak sıfat tamlamasıyla betimlemiştir. عتيق kelimesi yerine قديم (eski) kelimesi de kullanılabilir.

Tünelin ne amaçla kullanıldığını betimlerken ise ممر عبور (geçit yolu) ve منامة للمتسولين (dilencilerin uyuduğu) şeklinde tamlamalara yer vermiştir. Son olarak ise tekkede yer alan kule için ليست هي بالواسعة ولا بالضيقة (ne çok büyüktü ne de çok küçük) diyerek boyutuyla ilgili betimleme yaparak diğer betimlemelerle birlikte tekkenin zihinde canlandırılabilceği bir resmini kelimelerle çizmeye çalışmıştır.

Örnek 2:

- شد ما تغيرت الحارة. جددت أرضها فحل الأسفلت محل الحجارة. رشقت المصابيح بالجدران اختفت الخرائب وشيدت مكانها مساكن ومدرسة. حقا إنها تبدو جديدة، فتياتها يخطرن في الفساتين سافرات. لم يبق على حاله إلا القبو والحصن القديم فوقه. عمارات ست عين طليت من جديد (محفوظ، 2008، ص.135).

Türkçe Çevirisi:

Mahalle acayip değişmişti. Yollar yeniden kaplanmış, taş döşemenin yerini asfalt almıştı. Sokak lambaları duvarlarda asılıydı. Boş arsalar yok olmuş, yerlerine evler, okullar inşa edilmişti. Yepyeni görünüyordu her taraf, kızlar peçesiz, elbiseleriyle dolaşıyorlardı sokakta. Hiç değişmeyen yalnızca tünelle tepedeki eski hisardı. Ain Hanım'ın binaları yeni boyanmıştı (Mahfûz, 2017, s. 129).

İzzet yıllar sonra tekrar mahalleye döndüğünde karşısında bulduğu manzara onun gözünden canlı bir şekilde tasvir edilmektedir. Yazar burada Mısır'daki bir mahalleyi tasvir ederken aslında Mısır'da yaşanan değişikliklere, o dönemin Mısır'ına ait olaylara ışık tutmaktadır. Bu mahalle ile Mısır'ın saklı yüzünü irdelemektedir.

Yazarın burada yapmış olduğu جددت أرضها (yollar yeniden kaplanmış) ve فحل الأسفلت محل الحجارة (taş döşemenin yerini asfalt almıştı) betimlemeleri fiil cümlesi

şeklindedir. Mahallede bulunan المصابيح (sokak lambaları) için رشقت بالجدران (duvarlarda asılıydı) betimlemesine yer vermiştir.

Romanın ana karakterlerinden ve mahallenin en zengini olan Ain Hanım'ın binaları için ise (yepyeni) حقا إنها تبدو جديدة (yeni boyanmıştı) şeklinde betimlenmiştir. Ayrıca görünüyordu)cümlesinde artık Mısır'da bazı değişikliklerin olduğu anlatılmaktadır.

Örnek 3:

- وما دارها إلا أجمل دار في الحارة. من الخارج لا يتجلى منها إلا جدار حجري معتم لا يعد بخير، تتوسطه بوابة غليظة متجهة تحمل فوق هامتها تمساحا محنطا وفي نقطة الوسط منها مطرقة نحاسية غبراء على هيئة قبضة بشرية. إذا فتحت البوابة تبدت الدار جليلة وافية التقطيع تشى بالعز والنعيم، وترامت وراءها حديقة تنفث أخلاطا من روائح الياسمين والحناء والفواكه، تدور حول فسقية ارتفع فوق سورها الرخامى سور من الخشب منذ تعلم عزت المشى والجري والمغامرة (محفوظ، 2008، ص.7).

Türkçe Çevirisi:

Evi o yöredeki en güzel evdi doğrusu. Dışarıdan bakıldığında bir şeye benzemezdi ama koyu renk taş duvardan başka bir şey görmezsiniz, ortasında da sevimsiz, kalın bir kapı, onun tepesinde doldurulmuş bir timsah, göbeğindeyse yumruk şeklinde paslı pirinç tokmağı arzı endam ederdi karşınızda. Kapı açılınca o mağrur ve azametli duruşuyla ortaya çıkan evin cesaret kırıcı ve huzur kaçırıcı bir havası vardı. Arkada görünen bahçeden yasemin, kına çiçeği ve meyve kokuları yayılırdı buram buram, tam ortadaysa İzzet yürümeyi öğrenip yaramazlık yapmaya başladığından beri mermer duvarı tahtayla uzatılan bir çeşme dururdu (Mahfûz, 2017, s. 8).

Yazar Ain Hanım'ın evini kendi yorumlarını da katarak öznel bir şekilde tasvir etmiştir. Evi dışarıdan bakıldığında لا يعد بخير (bir şeye benzemez) şeklinde betimlemekte ve aynı zamanda ev için hem iyi yönden hem de kötü yönden betimlemelere yer vermektedir.

Burada sıfat tamlaması ile kullanılan tasvirler şu şekildedir: جدار حجري معتم (koyu renk taş duvar), بوابة غليظة متجهة (sevimsiz, kalın bir kapı), فسقية ارتفع فوق سورها الرخامى (mermer duvarı tahtayla uzatılan bir çeşme). “koyu” anlamına gelen معتم kelimesi renkler için kullanılır. Örneğin; لون معتم (koyu renk), أحمر معتم (koyu kırmızı). Kapı için kullanılan متجهة (sevimsiz) kelimesi ise وجه (asık suratlı) veya وجه

غليظة (ekşi surat) gibi kişi tasvirinde fiziksel betimleme yapmak için kullanılabilir. غليظة (kalın, kaba) kelimesi ise ruhsal tasvir yapmak için bir kişiyi karakter bakımından betimlerken غليظ الرقبة (dik kafalı, inatçı), غليظ الذهن (kalın kafalı) veya غليظ القلب (gaddar) şeklinde kullanılabilir.

Ayrıca وترامت وراءها حديقة تنفث أخلاطا من روائح الياسمين والحناء والفواكه (Arkada görünen bahçeden yasemin, kına çiçeği ve meyve kokuları yayılırdı buram buram) tasviriyle evin bahçesi betimlenmiştir.

Buradaki tasvirlerle baktığımızda duvar, kapı, çeşme, bahçe hepsi birer cisim (cansız eşya) tasviridir. Fakat bunlar evin bir bölümüdür ve mekân tasvirinde kullanılabilecek tasvirlerdir.

2) Zaman Tasviri

Örnek 1:

- أن الحارة نسيت في أيامها البؤس والجوع والعري، وهانت عليها واجبات الزفاف والمرض والدفن (محفوظ، 2008، ص.8).

Türkçe Çevirisi:

Onun zamanında mahalle perişanlık nedir, açlık nedir, çıplaklık nedir unutmuştu, düğünde, hastalıkta ya da cenazede gerekeni yerine getirmekte zorlanmazlardı (Mahfûz, 2017, s. 8).

Romanda bulunan Ain adında ki karakter yardımsever, merhametli ve saygın bir kişidir. Mahalleye yaptığı yardımlarla bilinmektedir. Yapmış olduğu bu yardımlarla onun zamanında mahallenin durumunun nasıl olduğu betimlenmektedir. Bunun için kullanılan betimlemeler şu şekildedir: البؤس (perişanlık), الجوع (açlık), العري (açlık).

Zaman tasviri yaparken bu örnekte verilen في أيامها (onun zamanında) gibi zaman zarfları ve ifadeleri kullanılır.

Örnek 2:

- كان المظنون أن تقتصد عقب الترمل، وإن تقتصد أكثر حبا في عزت الصغير (محفوظ، 2008، ص.8).

Türkçe Çevirisi:

Dul kaldıktan sonra tasarruf edeceği tahmin edilmiş, küçük İzzet'e olan sevgisinden ötürü masraflarını kısacağı düşünülmüştü (Mahfûz, 2017, s. 9).

عقب الترمل (dul kaldıktan sonra) şeklinde zaman zarfı kullanılmış ve o süreçte Ain Hanım'ın artık eşi yanında olmayacağı için maddi yönden nasıl bir süreç izlediği anlatılmaktadır. Ain Hanım oğlu İzzet'e çok düşkündür ve onun için, onun eğitimi ve geleceği için elinden geleni yapmaya hazırdır.

Örnek 3:

- وتحب الصيف وتتواقف سريعا مع حرارته وتتوه بليليه العذبة، وتعشق الخريف وتقول عنه إنه فصل الجمال المغسول، والليالي المفتونة بالنجوى وتحيات الوداع المتبادلة. أما الربيع فهو فصل الحديقة والأصوات، وتجئى الخماسين محملة بالرسائل من أراض بعيدة مجهولة تشتعل أفندتها بنار مقدسة (محفوظ، 2008، ص.11).

Türkçe Çevirisi:

Yazı severdi, sıcağa çabucak uyum sağlar, tatlı yaz akşamlarını öve öve bitiremezdi; güz de almıştı payını sevgisinden, yeni boyanmış güzelliğin mevsimi olduğunu söylerdi, sonbahar akşamları sırlar ve ayrılırken karşılıklı tekrarlanan iyi dileklerle göz açıp kapayıncaya kadar geçiverirdi. İlkbahara gelince, bahçe ve seslerin mevsimiydi, kalplerin kutsal ateşle yandığı bilinmeyen uzak diyarlardan gelen haberlerle yüklü hamsin rüzgârları estirirdi (Mahfûz, 2017, s. 12).

Yazar, mevsimleri Ain Hanım'ın gözünden canlı bir şekilde betimlemektedir. Her mevsimin ayrı bir güzelliğinin olduğunu dile getirmektedir. Burada bazı zaman periyotları sıfat tamlaması, yan cümlecik, isim cümlesi şeklinde tasvir edilmiştir. بليليه العذبة (tatlı yaz akşamları) sıfat tamlaması şeklinde bir betimlemedir. Sonbahar için إنه فصل الجمال (yeni boyanmış güzelliğin mevsimi) ve ilkbahar için ise أما الربيع فهو فصل الحديقة (İlkbahara gelince, bahçe ve seslerin mevsimiydi) tasvirleri kullanılarak Ain Hanım'ın gözünden betimlenmektedir.

Örnek 4:

- تمخض الشتاء وأوائل الربيع عن إعداد واستعداد وإنفاق مال، كما تمخض عن صداقة حميمة بين عزت وحمدون وبدريه. ويعد الراوي تلك الفترة من أسعد الفترات في حياة عزت عبد الباقي (محفوظ، 2008، ص.72).

Türkçe Çevirisi:

Kış ve bahar ayları anlaşmalar ve hazırlıklarla, para harcamakla geçerken İzzet, Hamdun ve Bedriye arasında da yakın bir dostluk geliyordu. Hikâyeci, bu günlerin İzzet Abdülbaki'nin hayatının en mutlu dönemi olduğunu düşünür (Mahfûz, 2017, s. 70).

Yazar, kış ve bahar aylarını romanda bulunan karakter açısından betimlemiştir. Onun bu dönemi nasıl geçirdiği ile ilgili tasvire yer vermiştir. İzzet okula başladığında Bedriye dikkatini çekmiş ve ona âşık olmuştu. Okul döneminde Bedriye ve arkadaşı Hamdun ile güzel vakit geçirmektedir. Burada o dönemin *أسعد الفترات في حياة عزت* (İzzet'in hayatının en mutlu dönemi) olduğu anlatılmaktadır. Çünkü daha sonrasında işler istediği gibi gitmeyecek, kız çocuklarının bir süre sonra okula gönderilmemeleri hususunda Bedriye artık okula gelmeyecektir. Mısır her ne kadar değişmeye başlamış olsa da eski geleneklere bağlılıkta devam etmektedir.

Örnek 5:

- وعندما هبت رياح الخريف من مهدها الرطيب كعادتها في الأعوام السابقة أذنت هذه المرة بفراق جديد، حاد وأليم أنذر بإخراج الولد الثمل من جنته (محفوظ، 2008، ص.30).

Türkçe Çevirisi:

Sonbaharın nemli rüzgârları tıpkı geçmiş yıllarda olduğu gibi beşiğinden kalkmıştı, ancak bu kez yeni, keskin ve acı bir ayrılığın çanlarını çalıyorlardı (Mahfûz, 2017, s. 30).

İzzet'in sevdiği kız Bedriye, yakın arkadaşı Hamdun ile kaçmış olması İzzet'e derin bir acı yaşıyordu. Romanda *رياح الخريف من مهدها الرطيب* (sonbaharın nemli rüzgârları) şeklinde bir zaman tasvirine yer verilerek İzzet'in çektiği acı betimlenmektedir.

Örnek 6:

-وكان يجلس في الخميطة في أصيل قانظ (محفوظ، 2008، ص.48).

Türkçe Çevirisi:

Kavurucu sıcaklıkta ki bir yaz akşamı kameriyede oturuyordu (Mahfûz, 2017, s. 46).

Burada kullanılan *فِي أُصِيل قَائِظ* (kavurucu sıcaklıkta ki bir yaz akşamı) tasviri sıfat tamlaması şeklinde olup *قَائِظ* kelimesi “*kavurucu sıcaklık*” anlamına gelmektedir. Bu kelime ile içerisinde bulunulan sabah, öğle, akşam gibi zaman dilimleri betimlenebilmektedir. Örneğin; *صَبَاح قَائِظ* (kavurucu sıcaklıktaki sabah), *يَوْم قَائِظ* (kavurucu sıcaklıkta bir gün) gibi.

3) Cisimlerin (Cansız Eşya) Tasviri

Örnek 1:

-وتتنظر إلى المرات المثبة في الإطار العاجي الموشى بالآيات وتهز رأسها (محفوظ، 2008، ص.18).

Türkçe Çevirisi:

Üstüne Kuran'dan ayetler nakşedilmiş fildişi çerçeveli aynada yüzüne bakarken başını iki yana sallıyordu (Mahfûz, 2017, s. 18).

Burada bir ayna tasviri yer almaktadır ve *الموشى بالآيات* (ayetler nakşedilmiş) tasviri o dönemde İslamiyet'in yer aldığı ve Ain Hanım'ın dinine bağlı olduğu bilgisine ışık tutmaktadır.

Örnek 2:

-فتتنظر إلى سجادة صغيرة معلقة بالجدار تعكس نقوشها قبة المسجد الأقصى (محفوظ، 2008، ص.18).

Türkçe Çevirisi:

Ain duvarda asılı haliya bakıyordu, üstüne El-Aksa Camii'nin kubbesi dokunmuştu (Mahfûz, 2017, s. 19).

Burada ise bir halı betimlenmiş. Yine halıda El-Aksa Camii'nin kubbesinin yer alıyor olması ayna için yapılan tasvirle aynı amacı taşımaktadır.

Bunun dışında romanda *الوسائد الناعمة* (yumuşacık minderler) sıfat tamlaması şeklinde bir cisim tasviri bulunmaktadır.

4) Portre (Kişi) Tasviri

a) Fiziksel Portre

Örnek 1:

-ولمح لصق سيدة بنتا تماثلها في العمر لم يرها من قبل. شددت عينيه بقوة. لها وجه ثرى مستدير وعينان سوداوان منعشتان. تركت في نفسه أثرا قويا وبهيجا لطف ألمه وأنساه حزنه (محفوظ، 2008، ص.24).

Türkçe Çevirisi:

Seyyide'nin yanında daha önce hiç görmediği aynı yaşlarda bir kız çekti dikkatini. Kızı çok beğenmişti. Yuvarlak bir yüzü ve canlılık veren bir çift siyah gözü vardı (Mahfûz, 2017, s. 25).

Seyyide, Ain'in çok değerli oğlu İzzet'e âşık olan karakterdir. Fakat İzzet onu sevmemekte, Seyyide'nin yakın arkadaşı olan Bedriye'yi sevmektedir. Yukarıda âşık olduğu kız Bedriye, İzzet'in gözünden betimlenmektedir. Bedriye için sıfat tamlaması kullanılarak مستدير (yuvarlak yüz) وجه ثرى (canlılık veren bir çift siyah göz) tasvirleri yapılmıştır.

Örnek 2:

-وإلى الثراء الواسع خست بصحة رائعة. يقولون إنها حافظت على رونق الشباب وهي في الخمسين من عمرها، لم يبهت سواد شعرة من شعرها، ولا اشتكى لها عضو، متينة البناء متسوية القامة، لا بدانة تثقلها ولا نحافة تعيبها، يتكور نهذاها شامخين وسالمين من أثر الرضاعة ويكونان في مقدمة الجسد مركز ملاحه مستترا كأنه -بلغة اليوم- محطة إرسال ولكنه مغلف بالجلال الزاجر، وأجمل قسماتها العينان السوداوان يشع منهما نور هادئ ذائب في الحنان، أما الأنف فدقيق ولكنه طويل يرشحه طوله لوجه رجل، كذلك فاهها الواسع الممتلى ويحدثونك كثيرا عن لون بشرتها القمحي النقي الذي لم تمسه الأصباغ، وخمارها الأبيض وجلبانها السابغ وتلفيعتها السمراء (محفوظ، 2008، ص.6).

Türkçe Çevirisi:

Büyük servetine ek olarak mükemmel sağlığıyla da ayrılırdı herkesten. Elli yaşında bile gençlik ışığının hala sönmediği, siyah saçlarının tek telinin ağarmadığı, vücudunda herhangi bir yerinin ağrıdığına dair şikâyet etmediği söylenir. Sağlam yapılı, orta boyluydu, ne aşırı kiloluydu ne de sıska. Yuvarlak memeleri sanki hiç emzirmemiş gibi

dimdik dururdu, (bugünün diliyle) elektrik direkleri misali bedeninin ortasında gizli kalmış ama namus bağıyla sarmalanmış cazibe merkeziydiler. En güzel yeri insanın içine huzur veren bakışlarıyla şefkat dolu siyah gözleriydi. Burnuna gelince, tıpkı geniş, dolgun dudakları gibi zarif, ama bir kadından çok erkeğin yüzüne yakışacak kadar uzundu. Herkes size onun kozmetik değmemiş teninin saf buğday rengi, beyaz tülbendi, dökümlü cellabiyesi ve koyu renk abayası hakkında çok şey anlatacaktır (Mahfûz, 2017, s. 6).

Yazar, burada romanın başkahramanlarından olan Ain Hanımı fiziksel olarak çok etkili ve zihinde bir resim gibi canlandırabilecek şekilde tasvir etmiştir. Her ne kadar eşini kaybetmiş ve yaşı ilerlemiş olsa da güzelliğinden, sağlığından bir şey eksilmediğini anlatmaktadır. Çünkü çok sevdiği ve sorumlu olduğu oğlu İzzet vardır. Ayrıca paragraf sonunda Ain Hanım'ı giydiği kıyafet açısından betimlemektedir. Herhangi bir peçe vs. takmamaktadır, yani Mısır'da kadınların kıyafetleri açısından değişimler olduğuna dikkat çekilmektedir.

Burada *لم يبهت سواد شعرة من* (Gençlik ışığı hala sönmedi.) ve *حافظت على رونق الشباب* (Siyah saçlarının tek teli ağarmadı.) tasvirleri fiil cümlesidir. *سواد* kelimesi *siyahlık* anlamına gelen isimdir. Yani *سواد شعرة* aslında bir isim tamlamasıdır. Bunu sıfat tamlaması olarak *شعرة سوداء* (siyah saç) şeklinde söyleyebiliriz.

Yukarıda kullanılan *أما...ف* (-e gelince...) bağlacı betimlenmek istenilen kişi, nesne vs. değinirken onu ön plana çıkarmada kullanılabilir. Ayrıca *لا بدانة تنقلها ولا نحافة تعيها* (Ne aşırı kiloluydu ne de sıksa.) cümlesinde *لا...ولا* (ne...ne de) bağlacı da yine tasvir yaparken örneğin *لا جميلة ولا قبيحة* (ne güzel ne de çirkin) gibi kullanılabilir. Gözler için ise *يشع* (ışık saçan), *هادئ* (şefkatli) ve *ذائب في الحنان* (huzur dolu) betimlemeleri kullanılmıştır.

Sıfat tamlaması olarak ise *متينة البناء* (sağlam yapılı), *متوسطة القامة* (orta boylu) ve *فاها* (geniş, dolgun dudakları) tasvirlerine yer verilmiştir. Ten rengi için yaptığı *الذي لم تمسه* (saf buğday ten rengi) ve ism-i mevsul kullanarak *لون بشرتها القمحي النقي* (kozmetik değmemiş) tasvirleriyle yine Ain'i canlı bir şekilde betimlenmektedir.

Örnek 3:

- ولفت سيجارة، تخرت من أول نفس، نعست عيناها العسلتان وانتفخ أنفها الغليظ الممسوح الأرنبة كـرأس قطة. وسيطر الصمت قليلا تحت تأثير رغبة ملحة في الراحة (محفوظ، 2008، ص.15).

Türkçe Çevirisi:

Bir sigara sardı, çektiği ilk nefes başını döndürdü, kehribar rengi gözleri baygınlaştı, geniş burun delikleri şişti, ucu kedi kafası gibi yumuşacık oldu. İkisinden de çıt çıkmıyordu, rehavet çökmüştü (Mahfûz, 2017, s. 15).

Ain Hanım; Seyyide'nin annesi, aynı zamanda yakın arkadaşı olan Umm Seyyide ile akşam yemeği sonrası yaptıkları keyif, onların fiziksel betimlemeleriyle birlikte anlatılmaktadır. Göz için *عيناها العسلتان* (kehribar rengi gözleri) betimlemesine, burun için ise *الغليظ* (büyük), *ممسوح* (yağlı) ve *الأرنبة كـرأس قطة* (kedi kafası gibi burun ucu) betimlemelerine yer verilmiştir.

Örnek 4:

- إنه يتذكر الشيخ العزيزي فصورته الغربية مائلة في كل ذاكرة، قزم مقوس الساقين أقعس الصدر، صغير القسمات كطفل، يتمايل في مشيته من جنب إلى جنب منوكنا على عصا قصيرة طولها ذراع أو دون ذلك، كأنه لعبة مما تعرض في الموالد (محفوظ، 2008، ص.23).

Türkçe Çevirisi:

Şeyh'ül-Azizi'yi tanıyordu İzzet, şekilsiz vücudunu kim bilmezdi ki: Eğri bacaklı, çıkık göğüslü bir cüceydi, çocuk gibi yüz hatları vardı, iki yana sallanarak yürür, boyu altmış santimi geçmeyen kısa bir bastondan destek alırdı, sirklerde sergilenen oyuncaklardan farksızdı (Mahfûz, 2017, s. 23).

İzzet artık okula başlamış ve ders verecek kişi Şeyh'ül-Azîzî'dir. İzzet bu hocayı sevmemektedir. Onun gözünden hoca *عقوس الساقين أقعس الصدر* (Eğri bacaklı, çıkık göğüslü bir cüce) diyerek kötü ve çirkin bir şekilde tasvir edilmektedir. Ayrıca *صغير القسمات كطفل* (çocuk gibi yüz hatları)'nın olduğunu ve *كأنه لعبة مما تعرض في* (sirklerde sergilenen oyuncaklar gibi) olduğunu dile getirmektedir. Bunlar benzetme edatı kullanılarak yapılan tasvirlerdir. Arapça da benzetme edatı olarak "gibi" için "كـ" kullanılır.

Örnek 5:

- رأى صبيا في مثل سنه، في عينيه ضيق ولكنهما مقبولتان، في فكيه قوة، وفي أنفه فطس، بدا بسيطا ومرحا (محفوظ، 2008، ص.25).

Türkçe Çevirisi:

İzzet kendi yaşlarında bir çocuk gördü, gözleri kısıktı ama güzel bakıyordu, geniş bir çenesi, yassı burnu vardı, kendi halinde, sevimli görünüyordu (Mahfûz, 2017, s. 25).

İzzet'in okulda ilk kez yakın arkadaşı olan Hamdun'u gördüğünde onunla ilgili düşünceleri tasvir edilerek aktarılmaktadır. Hamdun için *عينه ضيق* (gözleri kısık), *فكيه قوة* (çenesi geniş), *أنفه فطس* (burnu yassı) tasvirleri kullanmış ve bunlar sıfat tamlamasıdır. Fiil cümlesi olarak ise *بدا بسيطا ومرحا* (kendi halinde, sevimli görünüyor) betimlemesine yer verilmiştir.

Örnek 6:

- واعتاد منظرها أكثر وأكثر، فباتت دكنتها مألوفة وتكويرة أنفها عادية ومرحها محبوبا وحديثها لا يخلو من تسلية (محفوظ، 2008، ص.30-31).

Türkçe Çevirisi:

Giderek bu kızın varlığına, esmer tenine alışıyordu İzzet, burnunun yuvarlaklığı artık normal görünüyordu gözüne, canlılığı hoşuna gidiyor, sohbetini hiç de sıkıcı bulmuyordu (Mahfûz, 2017, s. 30).

Sevdiği kız ile en yakın arkadaşı Hamdun birlikte kaçtıktan sonra bunalıma giren İzzet, çaresizliğe düşerek Seyyide'nin ona olan ilgisine karşılık vermeye başlamıştır. Seyyide de beğenmediği fiziksel özellikler artık ona normal görünmektedir. *تكويرة أنفها* (burnunun yuvarlaklığı)'nın kendisine normal geldiği anlatılmaktadır. Bunu sıfat tamlaması şeklinde yapmak için *أنف مُستدير* (yuvarlak burun) diyebiliriz.

Örnek 7:

-شبه أنثى ناضجة بوجه أكثر ثراء ونقاء، وقامة ممشوقة، وضميرتين مرسلتين حتى نهاية الظهر (محفوظ، 2008، ص.36).

Türkçe Çevirisi:

Olgun genç kız haliyle yüzü her zamankinden daha parlak ve saf, bedeni daha da kıvrak görünüyordu, iki saç örgüsü ensesinden aşağı sarkmıştı (Mahfûz, 2017, s. 35).

İzzet birkaç yıl sonra Bedriye'yi görür ve tam unutuyorum derken içindeki aşk yine körüklenir. Bedriye artık genç kız olmuştur bu hali tasvir edilmektedir. Bunun için أنثى (olgun genç kız), وجه أكثر ثراء ونقاء (yüzü daha parlak ve saf) ve قامة ممشوقة (bedeni kıvrak [narin, ince]) betimlemelerine yer verilmiştir.

b) Ruhsal Portre

Örnek 1:

-أنه كانت تعيش في جارتنا أرملة تدعى ست عين. إمرة قوية عجيبة الأطوار مثيرة الأوصاف، كائن فريد لا يتكرر، يدعو إلى الجزر بين يدى الحياة الغامضة التي لا حدود لأمكانياتها (محفوظ، 2008، ص.5).

Türkçe Çevirisi:

Bizim mahallede Ain Hanım adında dul bir kadın yaşırdı. Güçlü kuvvetli, delidolu, alımlı bir kadındı; kimsenin taklit edemeyeceği benzersiz bir insandı, olasılıkları bakımından sınır tanımayan esrarengiz hayatın içinde tedbiri elden bırakmamak gerektiğini hatırlatırdı (Mahfûz, 2017, s. 5).

Romanın ana karakterlerinden olan Ain Hanım burada ruhsal yönden betimlenmekte ve كائن فريد لا يتكرر (kimsenin taklit edemeyeceği benzersiz bir insan) (deli dolu) عجيبة الأطوار (tasvirleriyle onun ne kadar eşsiz bir insan olduğu anlatılmaktadır).

Örnek 2:

-متحدية الألسن بوقار العمر وهيبة الخلق وسحر السلوك وحصانة المنزلة، معتزة بسمعة مثل شذا الورد (محفوظ، 2008، ص.6).

Türkçe Çevirisi:

Yaşının verdiği olgunlukla, ağırbaşlılığıyla, alımlı tavırlarıyla, ulaşılmaz mevkii ve gül gibi mis kokulu itibarının verdiği onurla kendisine dil uzatanlara meydan okurdu (Mahfûz, 2017, s. 6).

Kişilik özellikleri bakımından karakterin ruh hali tasvir edilmiştir. Kullanılan وقار العمر (olgunluk), هيبة الخلق (ağırbaşlılık) ve سحر السلوك (alımlı tavırlar) tasvirleri isim tamlaması şeklindedir.

Örnek 3:

-لم تكن رجولتها إلا أسلوبا وجدته مناسباً للتعامل في حارة هي أعلم الناس بأحوالها. لم تكن نقصاً في أنوثته أو خشونة في طبع أو قناعاً لستر عورة. كلا.. بل كانت الرحمة عينها (محفوظ، 2008، ص.7).

Türkçe Çevirisi:

Ain'in erkeksi tavrı, herkesten daha iyi bildiği bir çevrede iş görürken kullanmayı uygun bulduğu bir üsluptu yalnızca. Yoksa dişiliğinden bir şey kaybetmemişti ne kaba saba biriydi ne de hatasını örtbas edecek maskeye gerek duyardı. Asla... İyi yürekli bir kimseydi aslında (Mahfûz, 2017, s. 8).

Ain Hanım dul olduğu için ve kendini koruması gerektiğinden onun رُجولة (erkeksi tavır)sergilediği, fakat aslında çok yumuşak ve narin bir kişiliğe sahip olduğu كانت الرحمة عينها (İyi yürekli bir kimseydi) tasviriyle anlatılmaktadır.

Örnek 4:

- تلاشت الهموم جميعاً تحت مظلة عين، عين الحنون، القلب الخفاق بالحب، الجود الوهاب بلا حساب (محفوظ، 2008، ص.8).

Türkçe Çevirisi:

Bütün dertler Ain'in, yüreği sevgiyle çarpan, almadan vermesini bilen merhametli Ain'in şemsiyesi altında yok olup giderdi (Mahfûz, 2017, s. 8).

Ain Hanım'ın yardımsever, çok saygın bir kişiliğe sahip olduğu anlatılmaktadır. Mahalle de dolaştığında yanından hiç ayırmadığı şemsiyesi ise onun yardımlarıyla dertlerin kaybolduğu yani toplumda koruyucu bir rol üstlendiğinin sembolü olarak ele alınmaktadır. Ain Hanım için الجود الوهاب بلا حساب (almadan vermesini bilen)، القلب الخفاق بالحب (yüreği sevgiyle çarpan)، (merhametli) الحنون olarak betimlenmektedir.

Örnek 5:

- تجاوزت منطق الأشياء (محفوظ، 2008، ص.8).

Türkçe Çevirisi:

Hayır işlerini iyice genişletti (Mahfûz, 2017, s. 9).

Burada karakterin kişilik özelliğini betimlerken “melek” yerine *من مستعارين* (Cennet’ten ödünç aldığı kanatlarla) şeklinde istiare yapılarak tasvir edilmiştir.

Örnek 6:

- وهو نشيط وأناني ولا يتخلى عنها إلا بالهزيمة، وهو أيضا مدمر يبعثر الأزهار ويطارد النمل ويقتل الضفادع، ولا ينام إلا وهي تقص فوق رأسه القصص (محفوظ، 2008، ص.9).

Türkçe Çevirisi:

Cevval bir çocuktü İzzet, bencildi, mücadelesiz pes etmezdi annesine. Yıkıcıydı aynı zamanda, çiçekleri ezer, karıncaları kovalar, kurbağaları öldürürdü, masal dinlemeden uyumak bilmezdi (Mahfûz, 2017, s. 9).

İzzet, annesi tarafından şımartılan bir çocuktur. Yukarıda onun ruh ve karakteri ile ilgili yapılan *نشيط* (cevval, aktif), *أناني* (bencil) ve *لا يتخلى إلا بالهزيمة* (mücadelesiz pes etmez) tasvirler onun bu şımarıklığından kaynaklandığını dile getirmek içindir.

Örnek 7:

- تتساءل بقلب شكور ونفس زاخرة بالرضاء وبهجة الزهور المتفتحة (محفوظ، 2008، ص.9).

Türkçe Çevirisi:

Yapraklarını yeni açan bir çiçek misali minnettar kalbiyle ruhu mutluluk ve zevkle dolardı (Mahfûz, 2017, s. 9).

Ain Hanım’ın oğluna duyduğu sevgi ve ilgiye karşılık hissettiği duygular tasvir edilmektedir. Bunun için kullanılan tasvirler: *شكور* (minnettar kalbiyle), *نفس زاخرة* (ruhu zevkle dolu), *بهجة الزهور المتفتحة* (açılan çiçeğin mutluluğu).

Örnek 8:

- وتغشي سحابة ربيع صفاءها (محفوظ، 2008، ص.10).

Türkçe Çevirisi:

İç huzuruna gölge düşmüştü (Mahfûz, 2017, s. 10).

Ruh halinin anlatılmasında kullanılabilecek etkili bir betimleme yapılmıştır. Buradaki cümlede mecaz anlam vardır. Aslında birebir çevirisi “Bulut, sevinç baharını örttü.” şeklindedir.

Örnek 9:

-تشاءمت عين لسبب خفي (محفوظ، 2008، ص.20).

Türkçe Çevirisi:

Ain'in içine bir sıkıntı düştü ansızın (Mahfûz, 2017, s. 20).

Ain Hanım'ın içinde bulunduğu ruh hali anlatılmaktadır. تشاءم fiili “karamsarlaşmak, sıkıntıya düşmek” anlamında olup bir kişinin ruhsal portresinde kullanılabilir.

Örnek 10:

- أما بدرية فإنه يتطلع إليها بخيال عجيب سعيد مرح يعد بأفراج الدنيا والآخرة. وقضى عامين في الكتاب حظى فيهما بسعادة لا تتحقق إلا في دنيا من نسج الخيال والبراءة (محفوظ، 2008، ص.30).

Türkçe Çevirisi:

Bedriye söz konusu olduğunda büyülenmişçesine hayallere daldı, sevinçle ve heyecanla hem bu dünyanın hem de öbürünün neşesini vaat ederdi İzzet'e. Mektepte kaldığı iki yıl boyunca bu dünyada yalnızca masumiyetle hayal gücünü bir arada örenlere özgü bir mutluluğun tadını çıkarırdı (Mahfûz, 2017, s. 29-30).

İzzet'in Bedriye'ye karşı olan duyguları etkili bir şekilde tasvir edilmiştir. Bedriye'yi düşündüğünde يتطلع إليها بخيال عجيب سعيد مرح (Büyülenmişçesine hayallere daldı) ve حظى بسعادة (Mutluluğun tadını çıkarırdı) şeklinde ruhsal hali betimlenmektedir.

Örnek 11:

- أراد الوقوف ليثوب إلى رشده ويسترد توازنه وتنقذ أواصره بما حوله من جديد.. أدرك بوجدان جديد أنه قضى عليه بأن يحب بدرية إلى الأبد. وتبدى له الحب كالحياة نفسها في جاذبيته واستبداده. وتخلى عنه إحساسه العميق بالسيادة فشعر بأنه وحيد (محفوظ، 2008، ص.36).

Türkçe Çevirisi:

Aklını başına toplaması, dengesini yeniden bulması, çevresiyle bağlantıyı tekrar kurabilmesi için bir an kımıldamadan durması gerekiyordu. Heyecan içinde sonsuza dek Bedriye'yi sevmenin alın yazısı olduğu dank etti kafasına. Bütün albenisi ve nedensizliğiyle

aşk ona hayatın ta kendisi gibi geliyordu şimdi. Buyurma duygusu uçup gidivermişti, yapayalnız olduğunu düşündü (Mahfûz, 2017, s. 36).

Yine İzzet'in ruhsal hali betimlenmiş ve gözler önüne serilmiştir. Bedriye'ye olan aşkının onun alın yazısı olduğunu *بوجدان جديد* (heyecan içinde) düşünüyor. Aynı zamanda Bedriye, Hamdun ile evli olduğundan elinden bir şey gelmeyerek *شعر بأنه وحيد* (Yapayalnız hissetti.) tasviriyle bu durum anlatılmaktadır.

Örnek 12:

- إنها تتحول إذا شاءت إلى صخرة صلبة وينضب معين الرحمة من قلبها. هذه المرأة العجيبة التي تؤاخي الفقراء وتصادق القطط وتتأصب ابنها العداء (محفوظ، 2008، ص.40).

Türkçe Çevirisi:

İsterse taş kalpli biri olabilen bir kadındı, yüreğindeki bütün merhamet pınarları donar kalırdı. Yoksullarla kardeş olan, kedilerle arkadaşlık eden ama kendi oğluna düşman olan şaşırtıcı bir kadın (Mahfûz, 2017, s. 39).

İzzet'in gözünden annesinin istemediği bir şey yaptığında onun nasıl bir karaktere büründüğü betimlenmektedir ve annesi onu ne kadar sevse de ne kadar iyi huylu birisi olsa da böyle bir durum karşısında gösterdiği tavır farklıdır. İzzet, annesinin *صخرة صلبة* (taş kalpli) olduğunu düşünmektedir.

Örnek 13:

-اقتلع الخبر قلبا –وربما أكثر- من جذوره، وتبدت الحديقة لعيني عزت صفراء تنفث ريحا سامة (محفوظ، 2008، ص.45).

Türkçe Çevirisi:

Bu haberle yüreği ezilen İzzet'e evlerinin bahçesi sararmış gibi geliyordu, çiçekler zehirli kokular saçıyordu sanki (Mahfûz, 2017, s. 43).

İzzet, Bedriye'nin başka birisiyle nişanlandığını duyduğundaki ruh hali *اقتلع الخبر قلبا* (haber yürekleri ezdi) olarak tasvir edilmektedir.

Örnek 14:

-أعماء الغضب حتى فقد الرشد. تفجرت منه قوة حطمت رأس أمه، إنها قوة شريرة تتهدى في رداء ملاك، قتلها سبع مرات كل مرة بأداة خاصة. وماتت حتف أنفها مرات آخر (محفوظ، 2008، ص.46).

Türkçe Çevirisi:

Aklı başından gidecek kadar kör olmuştu öfkesinden. İçinde fırtınalar koparken düşünceleriyle annesinin, melek kılığındaki şeytanın başını eziyordu. Yedi kere öldürdü onu, her defasında özel bir silah kullanmıştı; bazen de eceliyle ölüyordu (Mahfûz, 2017, s. 44).

Sevdiği kız Bedriye ile yakın arkadaşı Hamdun'un kaçmasından sonra yaşadığı öfke patlaması ve bunun sebebini annesine bağlayarak ona karşı duyduğu kin betimlenmektedir. Eğer annesi ona karşı bu kadar koruyucu davranmasaydı İzzet pısırik birisi olmazdı ve belki de Bedriye ile beraber olabilirdi. İzzet için *أعماء الغضب حتى فقد الرشد* (aklı başından gidecek kadar kör olmuştu öfkesinden) ve *تفجرت منه قوة* (içinde fırtınalar koptu) tasvirleri yapılarak ne kadar öfkeli ve sinirli olduğu anlatılmaktadır.

Örnek 15:

-وئارت أمونة ثورة حاقدة فقطعت علاقتها بشقيقتها إلى الأبد. استسلم عزت في الواقع كما يستسلم إلى قدر لا مفر منه (محفوظ، 2008، ص.52).

Türkçe Çevirisi:

Amouna küplere binmiş, ablasıyla ilişkisini tamamen kesmişti. İzzet kaderinden kaçamayacağı için emrivakiye boyun eğdi (Mahfûz, 2017, s. 50).

Amonua, Ain Hanım'ın ablasıdır ve kızı ile İzzet'in evlenmesini istemektedir. Fakat İzzet'in Seyyide ile evlendiğini duyunca *ثار ثورة حاقدة* (Küplere bindi) şeklinde sinirlendiği ve Ain ile ilişkisini kestiği anlatılmaktadır ve bu durumda yaşadığı ruh hali betimlenmektedir.

Örnek 16:

-لم يعقب اقتراح يسدة فعل. حلم بالمشروع وبرم أكثر بالحياة (محفوظ، 2008، ص.56).

Türkçe Çevirisi:

Seyyide'nin önerisinin ardından harekete geçmedi. Projenin hayalini kuruyordu ama aynı zamanda hayatından bezmişti (Mahfûz, 2017, s. 55).

İzzet içerisinde bulunduğu bir ruh karmaşası yaşamaktadır. Onun bu hali *برم أكثر بالحياة* (hayatından bezmişti) tasviri ile anlatılmaktadır.

5) Hayvan Tasviri

Örnek 1:

-وعين تطعم القطط بيدها، وتؤلف بينها وبينها ساعات الطعام وساعات الموانسة: الأم بركة طحينية اللون ذات نجمة بيضاء في وسط الرأس، والأب أبو الليل أسود فاحم، أنعام وصباغ من سلاتهما، ونرجس مهداة من أسرة غريبة وكلهن روميات منفوشات الشعر (محفوظ، 2008، ص.12).

Türkçe Çevirisi:

Ain yemek zamanı ve hoşbeş vaktinde kedilerle bir araya gelir, onları elleriyle doyururdu: Bereket, alnının ortasında beyaz yıldız olan tahin rengi anne; Ebu'l-Leyl, kömür karası baba; yavruları Enaam ile Sabah; dışarıdan başka bir ailenin armağanı olarak gelen Nergis; hepsi de kabarık tüylü Pers kedileriydi (Mahfûz, 2017, s. 13).

Hayvan tasviri olarak bu bölümde kediler betimlenmektedir. Burada Ain'in ne kadar merhametli ve yardımsever birisi olduğu kedileri beslemesiyle de vurgulanmaktadır. Kediler için *اللون ذات نجمة بيضاء في وسط الرأس* (alnının ortasında beyaz yıldız olan) tasviri, isim tamlaması olarak *طحينية اللون* (tahin rengi) ve sıfat tamlaması olarak da *أسود فاحم* (kömür karası) betimlemeleri yapılmıştır.

Örnek 2:

-القطط في حركة متوترة بين انكباب على اللباب والتحديق في عين بأعين شفاقة مذروعة (محفوظ، 2008، ص.13).

Türkçe Çevirisi:

Kediler pürdikkat ekmekleri kollarken aralarında telaşla dolaşıyor, yarı saydam gözlerini endişeyle Ain'den ayırmıyorlardı (Mahfûz, 2017, s. 14).

Ain kedilere ekmek verirken o sırada kedilerin hal tavrı betimlenmektedir. Kullanılan tasvirler: بأعين شفافة مذروعة (yarı saydam gözlerle), في حركة متوترة (telaşlı bir şekilde). Bunlar kişi tasviri içinde kullanılabilir.

Örnek 3:

-تقوست بركة فارتفع ذيلها مثل نافورة، شبت فيما يبدو (محفوظ، 2008، ص.14).

Türkçe Çevirisi:

Bereket kamburunu çıkarıp kuyruğunu havaya dikmişti, doyduğu belliydi (Mahfûz, 2017, s. 14).

Ain kedileri besledikten sonra Bereket adındaki kedinin doyduktan sonra neler yaptığı anlatılmaktadır. Bunun için ارتفع ذيلها مثل نافورة (fiskiye gibi kuyruğunu havaya dikti) betimlemesi yapılmıştır. Bir kedinin kuyruğunu havaya dikmesi ise onun güvende ve mutlu hissettiğinin bir göstergesidir.

6) Tablo (Tabiat, Manzara) Tasviri

Örnek 1:

-يقبض بيده الصغيرة على شعاع الشمس الغاربة الذي يتقلص على جذع شجرة الليمون (محفوظ، 2008، ص.12).

Türkçe Çevirisi:

Limon ağacının arkasından batan güneşin ışınlarını minicik elleriyle avuçlamakla meşguldü (Mahfûz, 2017, s. 13).

Burada yazar batmakta olan güneş manzarasını betimlemiştir. İsm-i mevsul (الذي) kullanımıyla شعاع الشمس (güneş ışınlarını) niteleyerek sıfat yapmıştır. Tasvir yaparken bu şekilde ism-i mevsullerden yararlanılmaktadır.

Örnek 2:

-زجرتها وهي تتطلع نحو السور القديم وقد علاه البدر عظيم الثراء عميق الحمرة واني الضياء يبدأ رحلته (محفوظ، 2008، ص.16).

Türkçe Çevirisi:

Kadını azarlarken gözlerini dolunayın yükselip tabak gibi kıpkırmızı görüldüğü eski duvara çevirmişti, yolculuğuna yeni başladığı için ışığı cılızdı (Mahfûz, 2017, s. 16).

Evlenmesi için ikna etmeye çalışan Umm Seyyide'ye kızan Ain Hanım'ın gördüğü dolunay manzarası betimlenmektedir. Dolunay için عظيم الثراء (çok büyük [tabak gibi]), عميق الحمرة (kıpkırmızı) ve وانى الضياء (ışığı cılız) betimlemelerine yer verilmiştir. Bunlar isim tamlaması olarak kullanılmıştır.

5.2.Bahâ Tâhir'in Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gurûb) Adlı Romanında Yer Alan Tasvirlerin Sınıflandırılması

1935 yılında Kahire'de doğan Bahâ Tâhir, 1956'da üniversiteden Tarih bölümünden mezun olduktan sonra edebiyata olan ilgisiyle bazı gazete ve dergilerde öyküler yayınlamaya başlamıştır. İlk yayınlanan kitabı 1957 yılında bilâ Racul (Bir Erkek Olmasaydı) adlı bir tiyatro eseridir. Bahâ Tâhir, Cemal Abdunnâsır'ın öncülüğündeki "Mısır'ı kalkındırma projesi"ni destekleyenlerden biri olmuştur. 1981'de Cenevre'ye sürgün edilmiş ve BM'de çevirmen olarak çalışmıştır (Ceylan, 2018).

Arslan (2019)'a göre Bahâ Tâhir, yazmış olduğu öykü ve romanlarını bunalım içerisinde olan Mısır halkının iç dünyasının yansıtmak amacıyla yazmıştır. Arap dünyasında en çok okunan yazarlardan biri haline gelerek eserleri birçok dile çevrilmiştir. Yazmış olduğu tiyatro ve öykülerin yanı sıra 1985'ten itibaren sonuncusu Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gur'ub) olan beş romanı bulunmaktadır. Ayrıca Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gur'ub) adlı romanıyla 2008 Uluslararası Arapça Kurgu Eser Ödülü'nü kazanmıştır.

Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gur'ub) romanında 19. yy. da İngiliz işgali altında olan Mısır konu edilmektedir. Romanın ana karakteri olan genç komiser Mahmud Abdüzzahir, Siva Vaha'sına görevlendirilir. Terfî gibi gösterilen bu tayin aslında işgalci İngilizlere karşı tepkisi bilindiğinden sürgün emridir. İrlandalı eşi Catherine, onu yalnız bırakmayarak bütün zorlukları bilmesine rağmen onunla beraber gider. Yaşanılan olaylar çerçevesinde Mısır'ın tarihine ışık tutularak sömürge olma durumu, doğu-batı arasında gidip gelmeler, çöl uygarlığı canlı ve etkili tasvirler eşliğinde çarpıcı bir şekilde ele alınmaktadır.

1) Mekân (Yer) Tasviri

Örnek 1:

- أعرف أن محمود سيوحشه هذا البيت الواسع. سيشتاقي في صمت الصحراء إلى الحي الذي لا تهدأ فيه حركة الناس وغناء الباعة. لن يوحشه بالطبع قصر الخديو المجاور لنا الذي لم تطأه قدمانا وإن أحببت ما يظهر من خضرة حدائقه الجميلة (طاهر، 2013، ص.19).

Türkçe Çevirisi:

Biliyorum Mahmud bu geniş evi çok arayacak. Çölün sessizliğinde, insan hareketliliğinin ve satıcı şarkılarının hiç dinmediği bu mahalleyi özleyecek. Parmaklıklar arkasından görünen güzel bahçelerinin yeşilliğini ben sevsem de o tabii ki hiç ayak basmadığımız Hıdiv'in bize komşu kasrını özlemeyecek (Tâhir, 2011, s. 21).

Catherine, eşi Mahmut'un almış olduğu tayinle artık terk edecekleri evi ve mahalleyi betimlemektedir. Burada ev, mahalle ve o mahallede bulunan bahçeler betimlenmektedir. Ev için الواسع (geniş) sıfatı kullanılmış. Ayrıca الضيق (dar), الفاخر (lüks), القديم (eski) gibi sıfatlarda bir evi betimlerken kullanılabilir.

Mahalle için الصحراء (çölün sessizliğinde), فيه حركة الناس وغناء الباعة (insan hareketliliğinin ve satıcı şarkılarının hiç dinmediği) betimlemelerine yer vermiştir. İkinci betimlemeyi yaparken ism-i mevsul (الذي) kullanılmıştır. Bunun gibi ism-i mevsul kullanılarak betimlemeler yapılmaktadır. Örneğin: الحي الذي قضيت فيه طفولتي (Bakkalın yanında (çocukluğumu geçirdiğim mahalle), البيت الذي يقف بجانب دكان البقال (güzel bahçelerin yeşilliği) ve من وراء خضرة حدائقه الجميلة (duran ev). Bahçe için ise (güzel bahçelerin yeşilliği) ve من وراء خضرة حدائقه الجميلة (güzel bahçelerin yeşilliği) tasvirleri kullanılmıştır.

Örnek 2:

- الصحراء فيسبات تمتد حتى الأفق بحراسا كنا من الرمال منبسطة، لا حركة ولا صمت (طاهر، 2013، ص.47).

Türkçe Çevirisi:

Çöl, kendinden geçmiş halde yayılan kumlardan durgun bir deniz gibi ufka kadar uzanıyor ne bir kıpırtı ne bir ses (Tâhir, 2011, s. 46).

Çöl, Arap Edebiyatı için önem arz etmektedir. Arap Edebiyatı'nın başlangıcı sayılan Cahiliye Dönemi'nde çöl tasvirlerine sıklıkla yer verilmiştir. Burada da bir çöl betimlemesi yer almaktadır. Çöl, kumların durgun bir denize benzetilmesiyle etkili bir şekilde tasvir edilmiştir.

Örnek 3:

- فقدت البلدة جلالها بالاقتراب منها. لم يعد لها شكل بركان ولا هرم، بل مجرد بيوت طينية مصفرة اللون مترابكة فوق بعضها مثل كومة من تراب، تتقبها حفر من ثلاث نوافذ في كل طابق (طاهر، 2013، ص.91).

Türkçe Çevirisi:

Şehir ona yaklaştıkça görkemini yitirdi. Ne volkan ne de ehram şekli kaldı artık, yalnızca toprak yığını gibi birbirinin üzerine binmiş, her katında pencere namına üç oyukla delinmiş sarı renkli kilden evler (Tâhir, 2011, s. 89).

Şafağın ilk ışıkları vurduğunda Mahmut'un kaldığı Siva Vaha'sındaki Şali şehrinin nasıl görüldüğü tasvir edilerek anlatılmaktadır. Öncelikle فقدت البلدة جلالها (şehir görkemini yitirdi) tasvirini yapıyor daha sonra oradaki evler için طينية (kilden yapılmış), مصفرة اللون (sarı renkli), مترابكة فوق بعضها مثل كومة من تراب (toprak yığını gibi birbirinden üzerine binmiş) ve تتقبها حفر من ثلاث نوافذ في كل طابق (her katında pencere namına üç oyukla delinmiş) betimlemeleriyle şehir zihinde canlandırılmaktadır.

Örnek 4:

- قاعات المعبد ذات المداخل الحجرية مسدودة أيضا بالطوب الأصفر وقد أصبحت بيوتها لها أبواب خشبية (طاهر، 2013، ص.107).

Türkçe Çevirisi:

Taş girişli tapınak salonları da sarı tuğlalarla tıkanmış ve tahta kapılı evlere dönüştürülmüştü (Tâhir, 2011, s. 103).

Catherine tarihî tapınakları gezerek araştırmalar yaparken karşılaştığı Vahiy Tapınağı için betimlemeler yapmaktadır. Burada tapınak için ذات المداخل الحجرية (taş girişli) tasviri yapılmış ve ذات aitlik edatıdır. Örneğin; الحديقة ذات الزهور الحمراء (kırmızı çiçekli bahçe) gibi. Tapınakta yapılan bazı değişikliklerle ilgili tapınak için مسدودة بالطوب الأصفر (sarı

tuğlalarla tıkanmış) ve أصبحت بيوتا لها أبواب خشبية (tahta kapılı evlere dönüştü) betimlemeleri yapılmıştır.

Örnek 5:

- رائحة زهر الليمون تتسرب من الحقائق، لكننا لا نرى من وراء الأسور غير مراوح سعف النخل الذي تلمع أطرافه المدببة في الشمس كالسهم (طاهر، 2013، ص.109).

Türkçe Çevirisi:

Bahçelerden limon çiçeklerinin kokusu süzülüyor, ama biz duvarların dışından yalnızca sivri uçları güneşte birer ok gibi parlayan hurma ağacı yapraklarından yelpazeler görüyoruz (Tâhir, 2011, s. 105).

Vaha'da yaşayan insanlar kendilerini sürekli bir koruma altında tutmaya çalışmaktadır ve bahçelerin etrafı duvarlarla çevrilidir. Catherine kokusu gelen ama kendisi görünmeyen ağaçlardan bahsetmektedir. Bunu رائحة زهر الليمون تتسرب من الحقائق (bahçelerden limon çiçeklerinin kokusu süzülüyor) tasviriyle dile getirmektedir.

Bahçenin içerisinde bulunan hurma ağaçları için dışarıdan görüldüğü kadarıyla تلمع أطرافه (sivri uçları güneşte birer ok gibi parlayan) şeklinde betimlenerek bahçe zihinde canlandırılmıştır.

Örnek 6:

- البيت الحار المعتم أفضل بكثير (طاهر، 2013، ص.174).

Türkçe Çevirisi:

Sıcak ve loş ev çok daha iyi (Tâhir, 2011, s. 162).

Güneşin altında uzun süre kalan Catherine eve dönerek ev için الحار (sıcak) ve المعتم (loş) betimlemelerini yapmıştır.

Örnek 7:

- كان هناك ملك غني يسكن قصرًا جميلًا وسط واد أخضر فسيح (طاهر، 2013، ص.225).

Türkçe Çevirisi:

Zengin bir kral varmış, geniş yeşil bir vadinin ortasındaki bir sarayda yaşarmış (Tâhir, 2011, s. 208).

وسط واد Catherine'nin kız kardeşi Fiona, masal anlatmaya başlar ve mekân olarak bir saray (geniş yeşil bir vadinin ortasında) olarak tasvir edilmiştir.

Örnek 8:

- وصلنا أخيرا إلى حديقة مسورة لا يبين من داخلها شيء غير مراوح السعف وهو تصفق برتابة مع النسيم الذي حمل لنا أيضا رائحة النعناع والياسمين والليمون وروائح عطرية كثيرة (طاهر، 2013، ص.246).

Türkçe Çevirisi:

Sonunda duvarlarla çevrili bir bahçeye vardık, içinden yalnızca hurma dalları görünüyordu ki nane, yasemin, limon ve pek çok ıtırli kokuyu da taşıyan rüzgarlarla birlikte tekdüze bir şekilde savruluyordu (Tâhir, 2011, s. 226).

Yine bir bahçe tasviri yer almaktadır. Bahçenin içinden gelen bitki, çiçek ve ağaç kokularıyla birlikte bahçe betimlenmektedir. Bahçe için sıfat tamlaması olarak *حديقة مسورة* (içinden *لا يبين من داخلها شيء غير مراوح السعف* (duvarlarla çevrili) ve fiil cümlesi olarak *تصفق برتابة* (içinden yalnızca hurma dalları görünüyor) tasvirleri yapılmıştır.

Bahçede bulunan bitki, çiçek ve ağaç kokularını taşıyan rüzgârda ism-i mevsul yardımıyla *(nane, yasemin, limon ve pek çok ıtırli kokuyu da taşıyan rüzgârlar)* cümlesinde betimlenmektedir.

Örnek 9:

- أخيرا عند باب حديقة الشيخ؛ حديقة صغيرة بالمقارنة بالحدائق التي مررنا بها. قدرت من السور المحيط بها أنها لا تتجاوز نصف فدان (طاهر، 2013، ص.274).

Türkçe Çevirisi:

Sonunda şeyhin bahçesinin kapısında idik; yanından geçtiğimiz bahçelere kıyasla küçük bir bahçe. Onu kuşatan duvarlardan anladığım kadarıyla yarım feddanı geçmiyordu (Tâhir, 2011, s. 250).

Mevsimlik işçilerin çalıştığı Vaha'da birçok bahçe bulunmaktadır. Burada yine bir bahçe betimlenmiş ve *صغيرة* (küçük) olduğu söylenmektedir. Ayrıca *لا تتجاوز نصف فدان* (yarım feddanı geçmiyor) tasviriyle bahçenin boyutuyla ilgili bir betimleme yer almaktadır. "Feddan" bir alan birimidir. Mısır, Sudan, Suriye ve Umman ülkelerinde kullanılır. Klasik

Arapça’da bu kelime “*öküz boyunduruğu*” anlamına gelmektedir. Belli bir zamanda onlar tarafından sürülebilecek yer alanını ima eder. Boyut ile ilgili alternatif olarak ise لا تتجاوز (bir metre kareyi geçmez) gibi ifadeler kullanılabilir.

Örnek 10:

- فأتبع إشارته وأجدني على شاطئ نهر تحف به أشجار لبلاب تتدلى غصونها في الماء (طاهر، 2013، ص.313).

Türkçe Çevirisi:

İşaret ettiği yolu takip ediyorum ve kendimi dalları suya sarkan sarmaşık bitkilerin kapladığı bir nehir kenarında buluyorum (Tâhir, 2011, s. 279).

Mahmut annesinin mezarına giderken karşısına çıkan شاطئ نهر (nehir kenarı) için تحف به (dalları suya sarkan sarmaşık bitkilerin kapladığı) غصونها في الماء (dalları suya sarkan sarmaşık bitkilerin kapladığı) betimlemesini yapmaktadır.

2) Zaman Tasviri

Örnek 1:

- وأنا أتلکأ في المدرسة التجهيزية حتى يقترب سني من العشرين. أعرف النساء وأعاشر الجواري وأقضى الليالي مع الأصحاب ننتقل بين المقاهي والحانات. وبيتنا الكبير في عابدين لا تنقطع فيه الولائم ولا يكاد يخلو ليلة من الضيوف وحفلات السمر وأشهر المطربين والمطربات (طاهر، 2013، ص.16).

Türkçe Çevirisi:

Ben de yaşıım yirmiye yaklaşırken mekteb-i idadide pinekliyordum. Kadınları tanıyor, cariyelerle ilişkiye giriyordum. O kahvehane senin bu meyhane benim geceleri dostlarla geçiriyordum. Abidin'deki büyük evimizden ziyafetler eksik olmuyordu. Ve neredeyse her gece konuklarla, eğlencelerle, ünlü erkek ve kadın şarkıcılarla evimiz dolup taşıyordu (Tâhir, 2011, s. 17).

Romanın ana karakterlerinden Mahmut’un yirmili yaşlardaki zamanının nasıl geçtiği, o günlerde neler olduğu anlatılmaktadır. Zaman tasvirlerinde bir zaman periyodu yer almaktadır. Burada da حتى يقترب سني من العشرين (yaşıım yirmiye yaklaşırken) şeklinde bir zaman periyoduna yer verilmiştir.

Örnek 2:

- قيظ بالنهار ولسعة برد في الليل، بين الحين والآخر سلاسل من جبال رمادية كأنها بقايا جبل واحد حولته صاعقة إلى أنقاض مهوشة (طاهر، 2013، ص.33).

Türkçe Çevirisi:

Gündüz kavurucu bir sıcak, gece soğğun tokadı, ara sıra da sanki bir yıldırımın enkaz tınazına çevirdiği tek bir dağın kalıntısıymış gibi duran kül rengi sıradağlar (Tâhir, 2011, s. 35).

Mahmut'un gözünden çöldeki manzara ve günün nasıl geçtiği anlatılmaktadır. Arkadaşı Said için çöl "ruh bahçesi" olsa da Mahmut için aynı anlamı ifade etmemektedir. Sabah için *قيظ بالنهار* (gündüz kavurucu bir sıcak) ve gece için *لسعة برد في الليل* (gece soğğun tokadı) tasvirleri yer almaktadır. Ayrıca *بين الحين والآخر* (ara sıra) zaman zarfı kullanılmıştır.

Bunların dışında zaman periyodu içerisinde dağlar *سلاسل من جبال رمادية* (kül rengi sıradağlar) şeklinde betimlenerek tablo (tabiat, manzara) tasvirini de yer verilmektedir.

Örnek 3:

- وفي الصباح كان النور شاحبا ولم تغمرنا أشعة الشمس. ظلت مجرد كرة برتقالية في السماء يحجبها ضباب أو غيار كثيف (طاهر، 2013، ص.38).

Türkçe Çevirisi:

Sabahleyin ıışık soluktu ve ıışınlarıyla üzerimizi örtmeyen güneş, sisin ya da yoğun tozun örttüğü bir portakal topundan ibaretti gökyüzünde (Tâhir, 2011, s. 39).

Mahmut ve Catherine Vaha'ya doğru yola çıkmışlardır ve çöldeki manzara, sabah zamanının nasıl olduğu betimlenmektedir. Sabah için *كان النور شاحبا* (ıışık soluktu) tasviri yapılmıştır. Aynı zamanda o sırada gökyüzündeki güneş için *كرة برتقالية يحجبها ضباب أو غيار كثيف* (sisin ya da yoğun tozun örttüğü bir portakal topu) tasviri yapılarak tablo (tabiat, manzara) tasvirine de yer verilmiştir.

Örnek 4:

- بالذات الفجر، وهو يتحول من خيط رقيق أبيض في الأفق إلى شفق أحمر يزيح الظلمة ببطء إلى أن يتوهج الرمل بحرا ذهبيا مع أول شعاع للشمس (طاهر، 2013، ص.56).

Türkçe Çevirisi:

O şafak ki ufukta beyaz ince bir iplikten kızıl bir tana dönüşür ve güneşin ilk ışıklarıyla birlikte kumların altın bir deniz halinde harelenişine dek karanlığı ağır ağır iter (Tâhir, 2011, s. 56).

Burada çölde güneşin doğduğu an etkili ve canlı bir şekilde tasvir edilmektedir. Güneş doğmadan önceki aydınlık için خيط رقيق أبيض (beyaz ince bir iplik)’ten شفق أحمر (kızıl bir tan)’a dönüştüğü tasviri yapılmaktadır. “-den...-e dönmek” anlamına gelen تحوّل من إلى...ise önemli bir fiil kalıbıdır. Tanın ağardığı zaman kumlar ise توهج بحرا ذهبيا (altın bir deniz halinde hareleniş [yönelmesi]) şeklinde betimlenmektedir. Zaman zarfı olarak الفجر (şafak) ve أول شعاع للشمس (güneşin ilk ışıkları) kullanılmıştır.

Örnek 5:

- لم تصادفنا منذ ثلاثة أيام أية خضرة في الطريق، ولا حتى تلك الصبارات الصغيرة التي تتحدى الجفاف وتسقى نفسها من قطرات الندى (طاهر، 2013، ص.59).

Türkçe Çevirisi:

Üç gündür yolumuzun üzerinde hiçbir yeşillığe rastlamadık, hatta kuraklığa meydan okuyarak kendini çiy damlalarıyla sulayan o küçük kaktüslere de (Tâhir, 2011, s. 59).

Çöl yolculuğu zorlu ve haşın bir şekilde geçmektedir. Bu منذ ثلاثة أيام (üç gündür) zaman periyodu kullanılarak bu süreçte neler olduğu tasvir edilmiştir. Bu sürede لم تصادفنا منذ (yolumuzun üzerinde hiçbir yeşillığe rastlamadık) tasviriyle herhangi bir kaktüse de denk gelmedikleri anlatılarak bir yaşam belirtisinin olmadığından bahsedilmektedir.

Örnek 6:

- وفي الصباح الموعود سمعت في القافلة صياح تهليل وهتافا مفاجئا من البدر والتجار (طاهر، 2013، ص.59).

Türkçe Çevirisi:

Ve o beklenen sabah ansızın Bedeviler ile tüccarların sevinç çığlıklarını ve bağırışlarını duyduğum (Tâhir, 2011, s. 59).

Zorlu geçen çöl yolculuğundan sonra artık Vaha'nın yakınlarındaki bir köye varmışlardır ve في الصباح الموعد (o beklenen sabah) insanların nasıl mutlu olduğu anlatılmaktadır.

Örnek 7:

- لا يخطر بباله أن كل ما جرى كان بسبب زيارتها للمعبد المنكوب في ذلك اليوم الحار المشؤوم (طاهر، 2013، ص.155).

Türkçe Çevirisi:

Bütün olanların o sıcak uğursuz günde lanet tapınağa yaptığı ziyaret yüzünden olduğu aklına gelmiyor (Tâhir, 2011, s. 147).

Tapınağa yaptıkları ziyaret sırasında eşeklerin sahibi olan küçük Mahmut, aşırı sıcaktan dolayı uyumuş ve gelen tehlikeden haberi olmamıştı. Üzerine taşlar yıkılacakken İbrahim onu kurtarmış fakat bacağı sakatlanmıştı. Mahmut ise Catherine'nin umursamaz davranışlarına şaşırarak onun yüzünden o günün الحار (sıcak) ve المشؤوم (uğursuz)olmasına rağmen gitmeleri yüzünden bunun olduğunu dile getirmektedir.

Örnek 8:

- صحت أبكر من المعتاد وسط ظلام دامس (طاهر، 2013، ص.308).

Türkçe Çevirisi:

Zifiri karanlık içinde her zamankinden daha erken uyandım (Tâhir, 2011, s. 275).

Uyumada problem yaşayan Mahmut, sürekli geceleri uyanmaktadır ve وسط ظلام دامس (zifiri karanlık içinde) zaman zarfı ile bu dile getirilmektedir.

Örnek 9:

- ليست هناك سوى سحبات خفيفة شفافة وشمس العصر دافئة وهادئة تغرى بالاسترخاء تحت أشعتها (طاهر، 2013، ص.330).

Türkçe Çevirisi:

Hafif şeffaf bulutlardan başka bir şey yoktu; ılık ve durgun ikindi güneşinin ışınları, altındakileri gevşemek için ayartıyordu (Tâhir, 2011, s. 291).

Mahmut sabah olmasına rağmen havanın iyi olduğunu ve daha sonrasında شمس العصر (ikinci güneşi)'nin ise دافئة (ılık) ve هادئة (durgun) olduğunu dile getirmektedir.

Bu zaman periyodu tasvir edilirken gökyüzü de سحابات خفيفة شفافة (Hafif) ليست هناك سوى سحابات خفيفة شفافة (Hafif) şeklinde betimlenmektedir.

3) Cisimlerin (Cansız Eşya) Tasviri

Örnek 1:

-في صينية على إفريز الشباك البحري، ورفعت القلة التي تبخرها دائما بالمستكة وتغطيها بمفرش رقيق مخرم والتي يبرد فيها الماء بالفعل أكثر من غيرها. صببت الماء في الكوب النحاسي المزخرف بفروع نباتات ملونة ورجعت إلى الغرفة (طاهر، 2013، ص.34).

Türkçe Çevirisi:

Deniz yönündeki pencerenin kenarında duran bir tepsinin içindeler, her zaman damlasakızıyla tütsülediği ve üzerini delikli ince bir örtüyle örttüğü testi kaldırdım ki gerçekten de içindeki su diğerlerinden daha soğuk olurdu. Türlü renkteki bitkilerle bezenmiş bakır bardağa su koyup odaya döndüm (Tâhir, 2011, s. 36).

Mahmut annesinin ölümünden hemen önce kendisinden istediği suyu yukarıda tasviri yapılan tepside bulunan testiden getirir. Tepsi için إفريز الشباك البحري (deniz yönündeki pencerenin kenarında duran bir tepsi) betimlemesi yapılmış ayrıca pencerede tasvir edilerek iç içe geçmiş betimlemeler oluşmuştur. Testi için yapılan القلة التي تبخرها (her zaman damlasakızıyla tütsülediği testi) tasvirde ism-i mevsul ile bağlayarak nitelenmiştir. مخرم (üzerini delikli ince bir örtüyle örttüğü) tasvirinde ise örtüde betimlenerek iç içe geçmiş tasvir vardır. Ayrıca يبرد فيها الماء (içindeki su diğerlerinden daha soğuk olurdu) şeklinde testi yine betimlenmiştir. Bardak için ise الكوب النحاسي (bakır bardak) ve المزخرف بفروع نباتات ملونة (türlü renkteki bitkilerle bezenmiş) tasvirlerine yer verilmiştir.

Örnek 2:

- لكنني أرى النجوم هنا أكبر وأقرب. أراها تومض وكأنها تتحرك نحوي باستمرار فأكاد ألمسها بيدي، كما لو كانت تسبح بسرعة في السماء لتهبط إلى الأرض (طاهر، 2013، ص.37).

Türkçe Çevirisi:

Ama yıldızlar burada daha büyük ve daha yakın görünüyorlar bana. Öyle bir ışıldıyorlar ki sanki sürekli bana doğru hareket ediyorlar da neredeyse dokunacakmışım gibi, sanki yere inmek için gökte hızla yüzüyorlarmış gibi (Tâhir, 2011, s. 39).

Catherine, Mahmut'un yıldızlardan nasıl etkilenmediğine şaşırarak onun gözünden yıldızların nasıl görüldüğü betimlenerek anlatılmaktadır. İsm-i tafdil kullanılarak النجوم (yıldızlar daha büyük ve daha yakın) şeklinde nitelenmiş. Ayrıca benzetme edatı kullanılarak كأنها تتحرك نحوى باستمرار (sürekli bana doğru hareket ediyorlar gibi) ve كما لو كانت تسبح بسرعة في السماء لتهبط إلى الأرض (sanki yere inmek için gökte hızla yüzüyorlarmış gibi) tasvirleriyle yıldızlar etkili bir şekilde anlatılmaktadır. Benzetme edatı olarak "gibi" anlamını vermek için "ك" kullanılmaktadır. Fiilden önce ise "كما" gelmektedir.

Örnek 3:

- وظهت في الأفق البعيد سحابة بيضاوية كبيرة مثل تل حلزوني يزحف نحونا ببطء فوق الرمال (طاهر، 2013، ص.38).

Türkçe Çevirisi:

Uzak ufukta kumların üstünde üzerimize doğru ağır ağır ilerleyen sarmal bir tepeye benzeyen büyük bir beyzi bulut peyda oluverdi (Tâhir, 2011, s. 40).

Çölde kum fırtınasının habercisi olan bulut anlatılmaktadır. Bunun için sıfat tamlaması olarak مثل تل (büyük bir beyzi bulut) tasviri, benzetme edatıyla birlikte يزحف نحونا ببطء فوق (sarmal bir tepeye benzer, gibi) ve fiil cümlesi olarak da الرمال (kumların üstünde üzerimize ağır ağır ilerliyor) tasvirlerine yer verilmiştir.

Örnek 4:

- وضعت على الفور قبعة الفلين البيضاء الصلبة المكورة فوق الرأس (طاهر، 2013، ص.97).

Türkçe Çevirisi:

Hemen beyaz sağlam oyuklu mantar şapkamı başıma taktım (Tâhir, 2011, s. 95).

Sabahın erken saatlerinde Catherine ile gezintiye çıkan Mahmut kavurucu güneşten korunmak için taktığı şapkası ile ilgili sıfatlar şu şekildedir: الفلّين (mantar), البيضاء (beyaz), الصّلبة (sağlam), المكّور (oyuklu).

Örnek 5:

-وددت أيضا لو أعرف كيف يجدلن للبنات هذه الضفائر الرفيعة الطويلة التي تحيط برءوسهن مثل تيجان مزخوفة (طاهر، 2013، ص.174).

Türkçe Çevirisi:

Kızların başlarını bezekli bir taç gibi saran bu ince uzun belikleri nasıl ördüklerini bilmek isterdim (Tâhir, 2011, s. 162).

Catherine oyun oynayan çocukları izlemekten keyif almaktadır. En çok kız çocuklarını oynarken izlemeyi seviyor ve onların saç örgüsü anlamına gelen الضفائر (ج) (saç örgüsü, belik) için الرفيعة (ince) ve الطويلة (uzun) sıfatlarını kullanmış, ayrıca ism-i mevsul ile bağlayarak التي تحيط برءوسهن مثل تيجان مزخوفة (başlarını bezekli bir taç gibi saran) betimlemesini yapmıştır.

Örnek 6:

- لم تعرف أيرلندا أبدا مياها أعذب ولا أصفى منها واعتاد الناس أن يأتوا من كل مكان ليرتوا من هذا الماء السحري (طاهر، 2013، ص.225).

Türkçe Çevirisi:

İrlanda hiç bundan daha tatlı ve daha berrak sular görmemiş ve insanlar bu sihirli sudan kana kana içmek için her yerden gelmeye başlamışlar (Tâhir, 2011, s. 208).

Catherine'nin kız kardeşi Fiona'nın anlattığı su altında yaşayanların masalında yer alan sular أعذب (daha tatlı), أصفى (daha berrak) ve السحري (sihirli) olarak betimlenmektedir.

Örnek 7:

- المياها التي ظلت حبيسة الأسوار انطلقت فرحة بحريتها وظلت تفيض في الفناء (طاهر، 2013، ص.226).

Türkçe Çevirisi:

O ana kadar duvarların içinde hapsolmuş sular özgür kalmanın verdiği sevinçle akmış ve avluya taşmış (Tâhir, 2011, s. 209).

Bu masaldaki su için yapılan diğer bir tasvir المياہ التي ظلت حبیسة الأسوار (duvarların içinde hapsolmuş sular) şeklindedir. İsm-i mevsul kullanılarak su nitelenmiştir.

Örnek 8:

- فتحت الظرف الأصفر الكبير ولم أجد فيه غير ما توقعت (طاهر، 2013، ص.324).

Türkçe Çevirisi:

Büyük sarı zarfı açtım, içinde beklediğimden başka bir şey yoktu (Tâhir, 2011, s. 287).

Mahmut nezarete giderek masa üstünde gördüğü zarfı incelemektedir ve bu zarfta yukarıda şekilde betimlenmiştir. Zarf başkası adına olmasına rağmen içine baktığında kendi adının da çoğu kez geçtiğini görerek okur.

4) Portre (Kişi) Tasviri

a) Fiziksel Portre

Örnek 1:

- وجدت دبلوماسيته في الحديث مفتعلة ووجدته نفسه مفتعلا وهو يجلس بقامته القيرة خلف مكتب ضخم وفوق رأسه طربوش غير مقنع يبرز منه شعره الأشقر. لا يخاطبني ولكنه يوجد الحديث معظم القوت إلى شيء غير مرئي على يمينه في ركن المكتب (طاهر، 2013، ص.10-11).

Türkçe Çevirisi:

Konuşmasındaki diplomatlığı da kendisi de bana yapmacık geldi. O kısa boyuyla ve kafasında ki sarı saçlarını açıkta bırakan eğreti bir fesle kocaman bir çalışma masasının arkasında oturuyordu. Bana yönelik konuşmuyor, konuşmasını daha çok odasının sağ köşesinde görünmeyen bir şeye yöneltiyordu (Tâhir, 2011, s. 12-13).

Mahmut, Müsteşar Mr. Harvey ile konuşmaya gider ve bu müsteşar için fiziksel olarak قامته القيرة (kısa boyu) ve شعره الأشقر (sarı saçları) şeklinde betimlenmektedir. Bunun dışında adamın başındaki fes طربوش غير مقنع (eğreti bir fes) ve bir masa مكتب ضخم (kocaman bir masa) olarak betimlenerek cisim (cansız eşya) tasviri de yapılmıştır.

Örnek 2:

- انتبهت إليه وهو يقف بقامته الفارعة مرتديا زيه العسكري وطربوشه الذي يبرز منه شعره الأشيب يتوج وجهه الشاب. وسامته لفتت نظري على الفور لكنها لم تكن هي ما جذبتني إليه(طاهر، 2013، ص.20).

Türkçe Çevirisi:

Üzerinde askeri kıyafet ve genç yüzünü taçlandıran kır saçlarının alttan görüldüğü fes olduğu halde uzun endamıyla beklerken fark etmiştim onu. Yakışıklılığı hemen dikkatimi çekmişti, ama beni ona cezbeden bu değildi (Tâhir, 2011, s. 21-22).

Catherine, Mahmut'la Mısır'a yaptığı yolculuk sırasında tesadüfen karşılaşıyor ve o sırada Mahmut'u ilk gördüğündeki izlenimleri onun ağzından anlatılıyor. Mahmut için yapılan *مرتديا زيہ العسكري* (üzerinde askeri kıyafet) fiziksel tasvirde *مرتديا* (giymiş olan) hâldir. Örneğin: *دخل الطفل إلى الغرفة باكيا* (Çocuk odaya ağlayarak girdi.) ve *ينظر رجل غاضبا إلى الشارع* (Adam öfkeli bir şekilde caddeye bakıyor.) cümlelerinde de hâl kullanılarak kişiler nitelendirilmektedir. Ayrıca sıfat tamlaması olarak *شعره الأشيب* (kır saçları) tasviri bulunmaktadır. *سأمتة لفتت نظري على الفور* (yakışıklılığı hemen dikkatimi çekmişti) cümlesiyle de Catherine'nin Mahmut'tan etkilendiği dile getirilmektedir.

Örnek 3:

- *أرعبني منظره على سريريه في المستشفى ووجهه بلون الطباشير وهو يلهث عاجزا حتى عن السعال* (طاهر، 2013، ص.31).

Türkçe Çevirisi:

Hastanede yatağının içindeki görünüşünden irkildim, yüzü tebeşir gibiydi ve güçlkle nefes alırken öksürmekten bile acizdi (Tâhir, 2011, s. 33).

Catherine'nin Mahmut'tan önce evlendiği Michael bir hastalığa yakalanıyor ve bu süreçte fiziksel olarak *هو يلهث عاجزا حتى عن السعال* (yüzü tebeşir gibi) ve *وجهه بلون الطباشير* (güçlkle nefes alırken öksürmekten bile acizdi) şeklinde geldiği durum anlatılmaktadır.

Örnek 4:

- *وساعتها وجدت أمامي إبراهيم جندي المراسلة ووجهه يختفي خلف قناع من ذات صفراء متلاصقة لا يبدو منه غير العينين والشفيتين* (طاهر، 2013، ص.40).

Türkçe Çevirisi:

Derken emir eri İbrahim'i önümde buldum, yüzü sarı taneciklerden oluşan bir maskenin ardında kaybolmuştu, yalnızca gözleri ve dudakları görünüyordu (Tâhir, 2011, s. 42).

يختفي خلف Yaşanan şiddetli kum fırtınasından sonra İbrahim'in yüzü kumlar yüzünden قناع من ذات صفراء متلاصقة (sarı taneciklerden oluşan bir maskenin ardında kaybolmuştu) şeklinde betimlenmiştir.

Örnek 5:

- كان إبراهيم عجوزا بالفعل، وجهه يدل على أنه تجاوز الستين وإن كانت نحافته وخفة حركته توحيان بأنه أصغر سنا (طاهر، 2013، ص.62).

Türkçe Çevirisi:

İbrahim aslında yaşlıydı, zayıflığı ve çevik hareketleri yaşça daha küçük olduğu izlenimi verse de suratı altmışını geçtiğini gösteriyordu (Tâhir, 2011, s. 61).

İbrahim, Mahmut'un Vaha'daki görevinde yanına yardımcı olarak verilen kişidir. İsim cümlesi olarak yapılan وجهه يدل على (İbrahim aslında yaşlıydı) ve كان إبراهيم عجوزا بالفعل (Suratı altmışını geçtiğini gösteriyordu) tasvirler onun ne kadar yaşlı olduğundan bahsetmektedir.

Örnek 6:

- لكن كل الأولاد هنا يتشابهون بوجوههم القميحة وملامحهم الدقيقة وطواقيهم التي لا تبرز منها غير خصلة واحدة من الشعر يتعرفون من شكلها المختلف عن الأسرة التي ينتمي إليها الطفل (طاهر، 2013، ص.99).

Türkçe Çevirisi:

Ama buğdaysı tenleri, ince yüz hatları ve içinden yalnızca bir tutam saç görünen, farklı şeklinden çocuğun hangi aileye mensup olduğu anlaşılan takkeleriyle bütün çocuklar birbirine benziyordu (Tâhir, 2011, s. 96).

Catherine ve Mahmut'un Vaha'daki eski yerleri gezintiye çıkmak için kiraladıkları eşeğin sahibi olan çocuk ve onun gibi aynı aileye mensup olan çocuklar için وجوههم القميحة (buğdaysı tenleri) ve ملامحهم الدقيقة (ince yüz hatları) şeklinde sıfat tamlamalarıyla betimlenmiştir.

Örnek 7:

- بشرة ناعمة بيضاء وملامح دقيقة – عيان رماديتان وشفتان ورديتان ممتلئتان. شعر كستنائي تتدلى منه خصلة غزيرة بعرض الجبين ثم ينسدل على الجانبين في مئات الصفائر الرفيعة المزينة بحلى من الفضة كإطار يبرز ذلك الوجه الصبوح (طاهر، 2013، ص.108).

Türkçe Çevirisi:

Beyaz ve yumuşak bir ten, orantılı ince yüz hatları, kültrenge gözler, dolgun pembe dudaklar. Arasından alnın yan tarafına iri bir kakül düşen kestane saçlar, sonra sanki o parlak yüzün çerçevesiymiş gibi duran gümüş ziynetlerle bezeleri iki yana salınmış yüzlerce belik (Tâhir, 2011, s. 104).

Catherine, tapınak ziyareti sırasında Vaha’da yaşlı bir adamla zorla evlendirilip sonra kaçtığı için ölümüne karar verilen Melike’yi görmüş ve onun güzelliğinden etkilenmiştir. Melike canlı bir şekilde tasvir edilerek etkili betimlemeler yapılmıştır. بشرة ناعمة بيضاء (beyaz ve yumuşak bir ten), ملامح دقيقة (orantılı ince yüz hatları), عيان رماديتان (kültrenge gözler), شفتان ورديتان ممتلئتان (dolgun pembe dudaklar) tasvirleriyle Melike’nin sureti zihinde canlandırılmaktadır. Saçları için sıfat olarak كستنائي (kestane) ve fiil cümlesi olarak تتدلى منه خصلة غزيرة بعرض الجبين (alnın yan tarafına iri bir kakül düşen) şeklinde betimlenmiştir.

Ayrıca cisimlerin tasvirinde de yer verilen “saç örgüsü” anlamına gelen “belik” burada da betimlenmiş ve saç örgüsünün betimlenmesiyle beraber Melike de fiziksel olarak betimlenmiş olup iç içe geçmiş tasvir meydana gelmiştir. Saç örgüsü için مئات الصفائر (yüzlerce belik), المزينة بحلى من الفضة (iki yana sallanıyor), ينسدل على الجانبين (gümüş ziynetlerle bezeli) ve كإطار يبرز ذلك الوجه الصبوح (sanki o parlak yüzün çerçevesiymiş gibi duran) tasvirleriyle birlikte etkili bir betimleme ortaya çıkmaktadır.

Örnek 8:

- ورأيت عينيه الباردتين ووجهه الخالي من التعبير، باخت حماستي فجأة (طاهر، 2013، ص.166).

Türkçe Çevirisi:

Soğuk gözlerini ve ifadeden yoksun suratını görünce heyecanım birden söndü (Tâhir, 2011, s. 156).

Catherine meclise gittiğinde Şeyh Sabir’le karşılaşır ve onu hoş karşılamaz. Bir şey sormak istediğinde ise Şeyh Sabir’i عينية الباردتين (soğuk gözleri) ve وجهه الخالي من التعبير (ifadeden yoksun suratı) ile görünce vazgeçer. Ayrıca باخت حماستي فجأة (heyecanım birden söndü) cümlesi bir ruhsal tasvirdir.

Örnek 9:

- تأملته وأنا أجلس إلى مكتبي. أشقر طفولي الوجه متوسط القامة أميل إلى القصر. أكثر ما يلفت النظر فيه عيناه العسليتان اللتان تتحرك حدقتاهما بسرعة واستمرار في مقلتيه (طاهر، 2013، ص.217).

Türkçe Çevirisi:

Masama otururken onu süzdüm. Yüzü çocuksu, sarışın, kısaya yakın orta boyluydu. En dikkat çeken yanı, yuvalarında hızla ve sürekli hareket eden gözleriydi (Tâhir, 2011, s. 202).

Mahmut çalışma odasına gittiğinde arkasından bir yüzbaşı gelir fakat çok gençtir. Bu yüzbaşı için Mahmut’un gözünden أشقر (sarışın), طفولي الوجه (yüzü çocuksu), متوسط القامة (yüzü çocuksu), اللتان تتحرك حدقتاهما بسرعة (kısaya yakın orta boylu) ve gözleri için de (yuvalarında hızla ve sürekli hareket eden) tasvirleri yapılmıştır.

Örnek 10:

- كانت أختها ممشوقة القوام وملامحها أكثر تناسقا، وجه باهر الجمال حقا في إطار من شعر ذهبي أغزر من شعر أختها (طاهر، 2013، ص.220).

Türkçe Çevirisi:

Kız kardeşinin endamı zarifti ve yüzü daha orantılıydı, altın saçlardan bir çerçevenin içindeki yüzünün güzelliği gerçekten göz kamaştırıcıydı (Tâhir, 2011, s. 204).

Mahmut eşi Catherine’nin kız kardeşini ilk defa görmüştür ve onun için ممشوقة القوام (yüz hatları daha orantılı) betimlemelerini yapmıştır. (endamı zarif), ملامحها أكثر تناسقا (göz kamaştırıcı) ve في إطار من شعر ذهبي (altın saçlardan bir çerçevenin içinde) tasvirleri yer almaktadır.

Örnek 11:

- فيونا تحكي بهدوء وبساطة (طاهر، 2013، ص.225).

Türkçe Çevirisi:

Fiyona, sükunetle ve yalınlıkla konuşuyordu (Tâhir, 2011, s. 208).

Catherine'nin kız kardeşi için Mahmut بهدوء (sükunetle) ve ببساطة (yalınlıkla) konuştuğunu söylemektedir.

Örnek 12:

- تحب فيونا كثيرا هذه العجوز السمراء المتغضنة الوجه بطيات التجاعيد والتي تكحل عينيها الضيقتين بغزارة (طاهر، 2013، ص.287).

Türkçe Çevirisi:

Fiona bu kat kat kırışıklarla yüzü buruşmuş ve kısık gözlerine bolca sürme çeken esmer yaşlı kadını seviyor (Tâhir, 2011, s. 260).

Hasta olan Fiona'ya bitkisel ilaçlar yapmak için gelen Zübeyde, العجوز السمراء (esmer yaşlı kadın), المتغضنة الوجه بطيات التجاعيد (kat kat kırışıklarla yüzü buruşmuş) tasvirleriyle ne kadar yaşlı olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca yaşlı kadın için التي تكحل عينيها الضيقتين (kısık gözlerine bolca sürme çeken) betimlemesi de yapılmıştır.

b) Ruhsal Portre

Örnek 1:

- لم يبخل أبي على أنا وأخي الأصغر بأي شيء. لم يحرمننا من أي متعة ولا قسا علينا حتى نهتم بالتعليم وتنتهي منه الوقت المناسب (طاهر، 2013، ص.15-16).

Türkçe Çevirisi:

Babam, bana ve benden küçük kardeşime hiçbir konuda cimri davranmadı. Eğitimimizle ilgilenelim ve uygun zamanda mezun olalım diye bizi hiçbir zevkten mahrum bırakmadı ve bize karşı katı davranmadı (Tâhir, 2011, s. 17).

Mahmut'un babası ile ilgili düşüncesi, onlara karşı sergilediği davranışı, لم يبخل (cimri davranmadı) ve يحرمننا (bize karşı katı davranmadı) olarak anlatılmaktadır.

Örnek 2:

- كان يجب أن أفهم مثلها أنه شخص لا يؤتمن ولكن ما كان لي أن أعرف وقتها صفاته الأخرى. بعد الزواج فقط جربت غيرته المجنونة من الرجال الآخرين (طاهر، 2013، ص.28).

Türkçe Çevirisi:

Annem gibi ben de, o adamın güvenilirmez biri olduğunu anlamalıydim, ama diğer özelliklerini o zaman bilemezdim. Ancak evlendikten sonra onun diğer erkeklere karşı duyduğu delice kıskançlığın deneyimlerini yaşayabildim (Tâhir, 2011, s. 30).

Catherine'nin Mahmut'tan önce evlendiği kişi için karakter yönünden düşünceleri betimlenerek anlatılmaktadır. Eski eşi için *أنه شخص لا يؤتمن* (güvenilmez biri) ve *غيرته* (delice kıskançlığı) tasvirleri yapılmaktadır. Ayrıca ikinci tasvir cümlesi *يشعر المجنونة* (delice kıskançlık hissediyor) şeklinde fiil cümlesi olarak da söylenebilir. Bunun gibi ruh durumu (sıkıntı, üzüntü, mutluluk vb.) hallerini, o durumu “*yaşıyorum, hissediyorum*” anlamında “*شعر ب*” fiili kullanılmaktadır.

Örnek 3:

- لكن قلبي لا تطاوعني على أن أحطم تماثيلها الصغيرة الجميلة (طاهر، 2013، ص.84).

Türkçe Çevirisi:

Ama kalbim onun küçük güzel hayallerini kırmaya el vermezdi (Tâhir, 2011, s. 82).

Şeyh Yahya, Vaha'da bulunan eski meclis üyesidir, fakat yaşlıdır ve yaşına hürmeten toplantılara çağrılan biridir. Yeğeni Melike'nin küçükken yaptığı heykeller annesi tarafından hoş karşılanmadığı için her yaptığı heykeli daha sonra dayısı Şeyh Yahya'ya getirerek kırmasını ister. Fakat o merhametli kimsedir ve onun bu merhameti de kendi ağzından söylediği *لكن قلبي لا تطاوعني على أن أحطم* (kalbim kırmaya el vermez) cümlesiyle anlatılmaktadır.

Örnek 4:

- نزلت تملؤني الحسرة والغضب. لم أبال هذه المرة بعودة النساء إلى إغلاق الأبواب المفتوحة وأنا أتحسس طريقي على الدرجات (طاهر، 2013، ص.108).

Türkçe Çevirisi:

Kahır ve öfkeyle dolu indim. Basamakların üzerinde yolumu yoklarken bu kez kadınların açık kapıları yeniden kapamalarına aldırmadım (Tâhir, 2011, s. 104).

Catherine, Vaha'da yaşayanların hazine arıyoruz diye tarihî tapınakları yağmalamış olmalarına karşılık onun ruh halini anlatmak için *نزلت تملؤني الحسرة والغضب* (kahır ve öfkeyle dolu indim) tasviri kullanılmıştır.

Örnek 5:

- لم تكن ذلك عدل إله وإنما انتقام إنسان تسكنه الكراهية، كان أزيز الحرائق وفحيحها يغمرنى بنشوة كنشوة الخمر، فارتعت من نفسي (طاهر، 2013، ص.133).

Türkçe Çevirisi:

İşte bu bir tanrının adaleti değildi, içini nefret bürümüş bir insanın intikamıydı; yangınların çatırtısı ve tıslaması içkinin sarhoşluğuna benzer bir sarhoşluğa gömmüştü beni ki kendimden dehşete kapıldım (Tâhir, 2011, s. 125).

Büyük İskender'in intikam amaçlı arkadaşını öldürmesiyle kendisi için bunun nasıl bir his olduğunu anlatırken إنسان تسكنه الكراهية (içini nefret bürümüş bir insan) betimlemesini yapmıştır.

Örnek 6:

- لكن كاثرين تواصل قراءة كتبها ومراجعة رسومها كأن شيئاً لم يحدث أبداً (طاهر، 2013، ص.155).

Türkçe Çevirisi:

Ama Catherine, sanki bir şey olmamış gibi kitaplarını okuyup resimlerini incelemeye devam ediyor (Tâhir, 2011, s. 147).

Tapınağa gittiklerinde kiraladıkları eşeğin sahibi olan çocuğun başına tam kayalar düşecekken onu İbrahim kurtarıyor ama ayağı kötü bir şekilde kırılıyor. Bu kaza sonucunda Mahmut, Catherine için تواصل كأن شيئاً لم يحدث أبداً (sanki bir şey olmamış gibi devam ediyor) betimlemesini yaparak vurdumduymaz bir tavır sergilediğinden bahsedilmektedir.

Örnek 7:

- وهو يهدر بكلام كثير بلهجة غاضبة (طاهر، 2013، ص.168).

Türkçe Çevirisi:

Öfkeli bir şekilde uzun uzun sözlerle gürlüyordu (Tâhir, 2011, s. 158).

Buradaki هدر بلهجة غاضبة (öfkeli bir şekilde gürlledi) tasvirinde هدر fiili (gök gürlmesi) anlamına gelmektedir. Gürlleme özelliği gökyüzüne aitken bu özellik bir insana yüklenmiştir ve istiare yapılmıştır.

Örnek 8:

- لا ينفع في هذه الدنيا أن تكون نصف طيب ونصف شرير. نصف وطني ونصف خائن، نصف شجاع ونصف جبان. نصف مؤمن ونصف عاشق (طاهر، 2013، ص.235).

Türkçe Çevirisi:

Bu dünyada yarı iyi, yarı kötü olmanın bir faydası yok. Yarı vatansever, yarı hain; yarı cesur, yarı korkak. Yarı mümin, yarı âşık (Tâhir, 2011, s. 216).

Mahmut kendisi için karakter yönünden bir öz eleştiride bulunmaktadır. Her zaman bir şeyin yarısında olmanın kimseye fayda sağlamayacağını söylemektedir.

Örnek 9:

- مع ذلك كانت ضربات قلبي تسرع أكثر (طاهر، 2013، ص.303).

Türkçe Çevirisi:

Bununla birlikte kalp atışlarım daha da hızlanıyordu (Tâhir, 2011, s. 272).

Catherine kılık değiştirerek gizlice tapınağa gitmeye çalışıyor ve bunun için de korktuğunu ve heyecanlandığını bu tasvirle dile getiriyor.

Örnek 10:

- يسترخي جسدي المشدود ويحل بي سلام غريب. يأس مريح واستسلام نهائي: لا مهرب فلا تحاول (طاهر، 2013، ص.322).

Türkçe Çevirisi:

Gergin bedenim gevşedi, içime garip bir esenlik çöktü. Rahatlatıcı bir esenlik ve garip bir teslimiyet: Kaçışı yok, deneme bile (Tâhir, 2011, s. 285).

Mahmut yine uyuyamadığı bir gece odaya Catherine girdiğindeki ruh hali يسترخي جسدي المشدود (gergin bedenim gevşedi) ve يحل بي سلام غريب (içime garip bir esenlik çöktü) tasvirleriyle açıklanmaktadır.

5) Hayvan Tasviri

Örnek 1:

- لكن الحمار يرفض أن يتحرك. ينهق كأنه يبكي ويتوقف أكثر مما يسير ليست عادة. لم يصبح بعد عجوزا جدا مثلي (طاهر، 2013، ص.209).

Türkçe Çevirisi:

Ama eşek kımıldamayı reddediyor. Ağlar gibi anırıyor ve yürüdüğünden fazla duruyor, adeti değil. Benim gibi çok ihtiyarlamadı henüz (Tâhir, 2011, s. 194).

Şeyh Yahya, yeğeni Melike'yi kurtarmak için yola çıkmak istiyor. Fakat eşek kımıldamamak için *لم يصبح بعد* (ağlar gibi anırıyor) ve Şeyh Yahya eşek için *عجوزا جدا* (çok ihtiyarlamadı henüz) diyerek hareket etmesini ummaktadır.

Örnek 2:

- *شب الحصان فجأة على ساقيه ثم توقف وراح يصهل ويدق الأرض بحوافره في عصبية (طاهر، 2013، ص.336).*

Türkçe Çevirisi:

At birden iki ayağı üzerinde şaha kalktı, sonra durup kişnemeye ve asabi bir şekilde toynaklarıyla yeri eşelemeye koyuldu (Tâhir, 2011, s. 296).

Catherine gizlice tapınağa gitmeye çalışırken Vaha'daki adamlar onun birden karşısına çıkmış ve adamlardan birinin ne kadar sinirli olduğu üstündeki atının yaptığı hareketlerden bellidir. At için *راح يصهل* (kişnemeye başladı), *شب على ساقيه* (iki ayağı üzerinde şaha kalktı), *يدق الأرض بحوافره* (toynaklarıyla yeri eşeliyor) ve *في عصبية* (asabi bir şekilde) betimlemeleri yapılmıştır.

Örnek 3:

- *أمسكت برقبة الحصان فحول رأسه نحوي وراح يرمقني بعينه السوداء المحمرة (طاهر، 2013، ص.338).*

Türkçe Çevirisi:

Atın boynunu tuttum, başını bana çevirdi ve kızarmış siyah gözüyle beni izlemeye başladı (Tâhir, 2011, s. 297).

Burada at için yapılan *بعينه السوداء المحمرة* (kızarmış siyah gözüyle) tasviri fiziksel tasvirdir ve bu kişi tasvirinde de kullanılabilir.

6) Tablo (Tabiat, Manzara) Tasviri

Örnek 1:

-تترامى الصحراء أمام عيني ولا شيء فيها غير الرمال والكثبان والأحجاز والسراب اللامع في الأفق (طاهر، 2013، ص.33).

Türkçe Çevirisi:

Çöl, içinde kumlar, tepeler, taşlar ve ufukta parıldayan serap dışında bir şey olmadan alabildiğine uzanıyor gözümün önünde (Tâhir, 2011, s. 35).

Vaha'ya doğru devesine binmiş ve çöl yolculuğu başlamış olan Mahmut'un gözünden çöl içinde yer alan şeylerle birlikte betimlenmektedir. Çöl için تترامى أمام عيني (gözümün önünde uzanıyor) denilerek uçsuz bucaksız olduğu anlatılmaktadır ve çölde لا شيء...غير (başka bir şey yok) kalıbıyla sadece الرمال (kum), الكثبان (tepeler), الأحجاز (taşlar) ve (ufukta parıldayan serap) olduğu şeklinde betimlenmektedir.

Örnek 2:

- في النهار المشاهد المكرر نفسها، لا يكسر رتابتها إلا مساحات متباعدة يتغير فيها لون الرمال إلى الأحمر أو الأبيض أو ظهور كثبان تجهد الجمال عند صعودها فتبطن حركتها (طاهر، 2013، ص.36).

Türkçe Çevirisi:

Gün boyu kendini yineleyen aynı sahnelerin tekdüzeliğini kıran şey, rengi kırmızıdan beyaza değişen kumlarıyla birbirinden uzak alanlar yalnızca, bir de develerin aşmakta zorlandığı ve hareketlerini yavaşlatan tepelerin ortaya çıkışı (Tâhir, 2011, s. 38).

Mahmut içerisinde bulunduğu çöl ortamını tasvir ederek anlatmaktadır. Çöl yolculuğunda yer yer güzel manzaralarla karşılaşılrsa da işlerini zorlaştıran bazı etkenlerde yüz göstermektedir. Çölde bulunan مساحات متباعدة (uzak alanlar), الأحمر أو الأبيض (rengi kırmızıdan beyaza değişen kumlar) ve ظهور كثبان تجهد الجمال عند صعودها (develerin aşmakta zorlandığı ve hareketlerini yavaşlatan tepelerin ortaya çıkışı) betimlemeleriyle çöl manzarası anlatılmaktadır

Örnek 3:

- تطايرت حمولة من الأقمشة التي انتشرت أشرعة ملونة هاربة في الفضاء، والأواني المعدنية التي راحت ترتطم ببعضها البعض في صليل متتابع وسط صراخ الجمال وصياح الرجال (طاهر، 2013، ص.39).

Türkçe Çevirisi:

Boşluğa renkli yelkenler halinde fîrar eden bir kumaş yüküyle birlikte, deve böğürtüleri ve erkek bağırtıları ortasında kesintisiz çınlayışlarla birbirine çarpmaya başlayan madeni kap kacak da havada uçuştı (Tâhir, 2011, s. 40).

Kum fırtınasında meydana gelen kargaşalı manzara anlatılmaktadır. Bu fırtınayla birlikte eşyaların, develerin ve erkeklerin ne halde oldukları o manzarayı anlatmak üzere betimlenmektedir.

Örnek 4:

- بعد أن ارتقينا ربوة، اخضر الأفق كله أمام عيني، غابة لا يحدها البصر من سعف متشابك في الفضاء. بحر أخضر داكن كثيف ومتموج تنهض فوقه البلدة مثل جزيرة بأسوارها الرمادية ومسكنها الصفراء المبنية فوق هضبة هرمية (طاهر، 2013، ص.66).

Türkçe Çevirisi:

Bir tepeye çıktığımızda, bütün ufuk, uzayda görme yetisinin sınır çizemeyeceği şekilde birbirine girmiş hurma ağacı dallarından bir orman olarak yeşillendi gözlerimin önünde. Yemyeşil, yoğun ve dalgalı bir denizin üzerinde kurşuni surları ve ehram biçimindeki bir bayırın üzerinde kurulmuş sarı evleriyle şehir, bir ada gibi yükseliyordu (Tâhir, 2011, s. 65).

Yapılan yorucu ve çetin çöl yolculuğundan sonra nihayet şehre ulaşmışlardır. Bu şehri ilk olarak bir tepeye çıktıklarında görmektedirler ve oradan bakıldığında Catherine manzarayı (bütün ufuk bir orman olarak yeşillendi gözlerimin önünde) diyerek betimlemektedir. اخضر الأفق كله أمام عيني غابة (yeşillendi) kelimesi اِفْعَلْ babından türetilmektedir. Genelde renkler için kullanılır. Örneğin; اِصْفَرَّ (sarardı), اِسْوَدَّ (karardı) gibi.

Az önceki betimlemede orman gibi yeşillenen şey سعف متشابك (birbirine girmiş hurma ağacı dalları)'dır ve bununda uzaydan bakıldığında sınırsız bir şekilde olduğu لا يحدها (uzayda görme yetisinin sınır çizemeyeceği) cümlesiyle tasvir edilerek anlatılmaktadır.

Örnek 5:

- كل شء جديد وغير مألوف لعيني. رأيت تحتي وسط الصحراء بحرا أخضر من النخيل وشمسا كبيرة أخرى كشمس السماء بالضبط، تبرز من نبع أسفل المعبد وشموسا كثيرة أخرى تترجرج وسط البحيرات الزرقاء التي تتخلل الرمال (طاهر، 2013، ص.128).

Türkçe Çevirisi:

Gözüm için her şey yeniydi, her şey alışılmışın dışındaydı. Altımda çölün ortasında hurma ağaçlarından yeşil bir deniz, tapınağın dibindeki pınardan doğan ve bütünüyle gökteki güneşe benzeyen büyük bir güneş daha ve kumların içindeki mavi göllerin ortasında titreşen daha pek çok güneş gördüm (Tâhir, 2011, s. 121).

Büyük İskender, Amon'un vahasına vardığındaki karşılaştığı çöl manzarasını anlatmaktadır. Çöl için جديد (her şey yeni), غير مألوف (alışılmışın dışında), وسط (her şey yeni), الصحراء بحرا أخضر من النخيل (çölün ortasında hurma ağaçlarından yeşil bir deniz) betimlemeleri yapılmaktadır.

Yazar Büyük İskender'in gözünden gökyüzü manzarasını tasvir etmektedir ve güneşle ilgili شمس السماء بالضبط (bütünüyle gökteki güneşe benzeyen büyük bir güneş) ve شموسا كثيرة أخرى تترجرج وسط البحيرات الزرقاء التي تتخلل الرمال. (kumların içindeki mavi göllerin ortasında titreşen daha pek çok güneş) betimlemelerine yer vermektedir.

Örnek 6:

- كانت كرة من النار تتفتت في السماء وتتساقط مطرا من شرارات اللهب ثم أعقبها الرعد الذي هب له الشيوخ صارخين والأرض ترتج والسقيفة ترتج (طاهر، 2013، ص.199).

Türkçe Çevirisi:

Bir ateş topu gökyüzünde parçalara ayrıldı ve bir kıvılcım yağmuru halinde döküldü; ardından gelen bir gök gürlemesiyle şeyhler çılgık çılgığa fırladılar, yer sarsılıyordu, çardak sarsılıyordu (Tâhir, 2011, s. 185).

Mevsimlik işçi olarak çalışanlar karakola saldırı düzenlemişler ve havaya bomba attıklarında meydana gelen manzara anlatılmaktadır. Bomba için كانت كرة من النار تتفتت في السماء (bir ateş topu gökyüzünde parçalara ayrıldı) ve شرارات (bir kıvılcım yağmuru halinde döküldü) tasvirleri yapılmış. Çevrede ise meydana gelen olaylar الرَّعْد

(gök gürlemesi), الأرض ترتج (yer sarsılıyor) ve السقيفة ترتج (çardak sarsılıyor) tasvirleriyle dile getirilmektedir.

Örnek 7:

- أدت وجهي نحو النافذة. لا شيء غير سماء زرقاء وسحابات صغيرة خفيفة متفرقة. ومن فناء القسم يأتي صوت وصفي رفيعا ولكنه صارم يعطي أوامر للجنود (طاهر، 2013، ص.236).

Türkçe Çevirisi:

Yüzümü pencere yönüne çevirdim. Mavi gökyüzünden ve dağınık duran ufak tefek bulutlardan başka bir şey yoktu. Karakolun avlusundan Vasfi'nin askerlere emirler yağdıran ince ama sert sesi geliyordu (Tâhir, 2011, s. 218).

Gökyüzü manzarası betimlenerek سماء زرقاء (mavi gökyüzü) ve سحابات صغيرة خفيفة (dağınık duran ufak tefek bulutlar) sıfat tamlamalarıyla manzara tasviri yapılmıştır.

Örnek 8:

- سحب بيضاء خفيفة لا تبشر بأي مطر لكنها تحجب الشمس والدفاء. أراها من نافذة مكتبي تتجمع ثم تتفرق في دوائر متباعدة (طاهر، 2013، ص.262).

Türkçe Çevirisi:

Hafif beyaz bulutlar, bir yağmur müjdesi vermiyor ama güneşi ve sıcaklığı örtüyor. Dairemin penceresinden biriktiğini, sonra birbirinden uzak daireler halinde dağıldığını görüyorum (Tâhir, 2011, s. 240).

Gökyüzü manzarası anlatılırken bulutlar tasvir edilmektedir. Böylece bir gökyüzü manzarası ortaya çıkmaktadır. Havanın öncelikle bulutlu olduğu sanki yağmur yağacakmış gibi durduğu, sonrasında ise bulutların dağıldığı canlı bir şekilde betimlenerek anlatılmaktadır. Bulutlar için بيضاء خفيفة (hafif beyaz), لا تبشر بأي مطر (bir yağmur müjdesi vermiyor), تحجب الشمس والدفاء (güneşi ve sıcaklığı örtüyor), أراها من نافذة مكتبي تتجمع (Dairemin penceresinden biriktiğini görüyorum) ve تتفرق في دوائر متباعدة (birbirinden uzak daireler halinde dağılıyor) betimlemelerine yer verilmiştir.

Örnek 9:

- أعمدته واضحة تماما في الشمس القانية التي مالت نحو الغروب (طاهر، 2013، ص.338).

Türkçe Çevirisi:

Günbatımına doğru meyleden kızıl güneşin altında sütunları apaçık görünüyor (Tâhir, 2011, s. 297).

التي مالت نحو الغروب (günbatımına doğru meyleden) ve الشمس القانية (kızıl güneş) betimlemeleriyle güneşin batmak üzere olduğu anlatılmaktadır.

BÖLÜM 6

YAZMA BECERİSİNİ GELİŞTİRMeye YÖNELİK ETKİNLİKLER

Bu bölümde, araştırmada yapılan tasvir sınıflandırması ve bu sınıflandırmaya göre incelenen iki romandan elde edilen veriler ışığında öğrencilere tasvir becerisinin kazandırılarak onların yazma becerisi derslerinde hayal gücünü ve yaratıcılıklarını kullandıkları, böylece daha etkili ve ifade gücü yüksek olan metinler ve kompozisyonlar yazmalarını hedefleyen etkinlik tasarımları yer almaktadır. Yazma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni çerçevesinde belirlenen Ortak Öneri Düzeyleri Genel Basamaklar Kümesi ve kazanımlar göz önünde bulundurularak Bağımsız Dil Kullanımı – B1 dil düzeyi kazanımlarına göre tasarlanmıştır. Bağımsız Dil Kullanımı – B1 dil düzeyi kazanımları şu şekildedir (Avrupa Konseyi, 2009): “Bildik ve ilgi alanına giren konular üzerine yalın ve tutarlı bir söylem üretebilir. Bir olayı, bir deneyimi ya da bir düşü anlatabilir, bir beklentiyi betimleyebilir. Bir projeye veya bir düşünceye ilişkin gerekçeler ya da açıklamalar dile getirebilir.”

Etkinlik 1: Hangi Kedi İstersin?

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Hayvan Tasviri
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci bir hayvanı betimleyerek anlatabilir.

Yönerge: Dört tane birbirinden farklı kedi resmi verilir. Öğrenciye hangi kedi istediğini onu tasvir ederek yazması söylenir. Daha sonra yaptığı bu tasvirden yola çıkarak resimdeki hangi kedi istediği tahmin edilir.

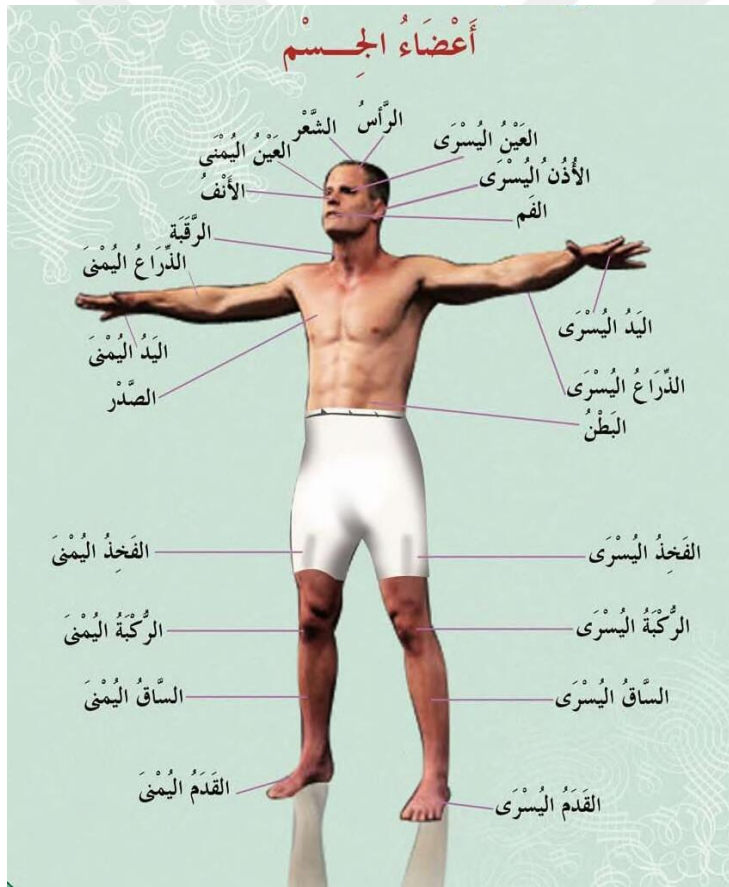
أي قطة تريد؟ هيا أكتب عنها ثم اقرأ كتابتك..

Etkinlik 2: Hırsızı Tarif Et

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Kişi Tasviri (Fiziksel Portre)
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci bir kişiyi fiziksel tasvir ederek onu ayrıntılı bir şekilde anlatabilir.

Yönerge: Öncelikle insan uzuvlarını gösteren resim ve verilen anahtar kelimeler incelenir. Daha sonra öğrenciye “Evinize hırsız girdi ve sizde bu hırsızı gördünüz. Şimdi polisin onu bulabilmesi için hırsızı tarif etmeniz gerekmektedir.” şeklinde bir yönerge sunulur ve hırsızı betimlemeleri istenir.

الكلمات المفتاحية

- أنف غليظ / فطس - بلا لحية
- غامق - ذو شارب
- مُستدير - مُدبَّب
- طويل - قصير
- شعر أشيب - ضيق
- نحيف - سمين
- مهبوط - أصلع
- عجوز - شاب
- أسمر اللون - أصفر سمر
- أشقر / شقراء - فم رشيق
- متوسطة القامة

Etkinlik Çalışma Kâğıdı

-هيا أكتب عن اللص ثم تحدث للشرطة..

Etkinlik 3: Kaybolan Çanta

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Cisimlerin (Cansız Eşya) Tasviri
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci bir eşyayı betimleyerek zihinde canlandırılacak şekilde anlatır.

Yönerge: Öğrenciye “Çantanı okulda kaybettin ve arkadaşlarının da çantanı bulmana yardım etmeleri için ayrıntılı bir şekilde anlatman gerekiyor.” yönergesini söyleyerek çantayı tasvir etmesi istenir.

هيا أكتب عن حقيبتك..

Etkinlik 4: Farklı Bir Karakter

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Kişi Tasviri (Fiziksel-Ruhsal Portre)
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci bir kişiyi fiziksel ve ruhsal yönden tasvir edebilir.

Yönerge: Öğrenciden kendisini fiziksel ve ruhsal halinden tamamen farklı bir karakter olarak düşünmesi ve bu düşündüğü karakteri tasvir ederek yazması istenir.

Etkinlik 5: Manzarayı Anlat

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Tablo (Tabiat, Manzara) Tasviri
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci gördüğü bir manzara hakkında betimleme yaparak ayrıntılı anlatır.

Yönerge: Öğrencilere bir manzara resmi verilir, yanında anahtar kelimeler de verilerek bu manzarayı betimlemeleri istenir.

- أشعة الشمس	- قارب	- خشب	- طيور	- لامع	- أزرق قاتم
- بُحيرة	- مصباح	- مُشرق	- أضاء		

Etkinlik 6: Çocukluğundaki Mahalle

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Mekân Tasviri
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci bir mekânı tasvir edebilir.

Yönerge: Öğretmen öncelikle öğrencileri beşerli gruplara ayırır. Onlara “Çocukluğunuzda yaşadığınız mahalle nasıldı?” şeklinde bir soru yöneltir. Aşağıda yer alan anahtar kelimelerden de yararlanarak her gruptan mekân olarak mahalleyi tasvir etmeleri ve ayrıntılı bir şekilde anlatmaları istenir. Daha sonra her gruptan bir sözcü seçilerek yazılan metin okutulur ve bir grubun metni okunurken diğer grupların bunu resmetmesi istenir. Anlatılana en uygun olan resim seçilerek grup ödüllendirilir.

الكلمات المفتاحية				
-لا مثل له	-عديم النظير	-عتيق	-مصاييح	-معتم
-فاخر	-مصفرة اللون	-ذات المداخل الحجرية	-ذو الرهور الحمراء	
-باب خشبي	-واسع / ضيق	-شاطئ النهر		

كيف كان الحي الذي عشت في طفولتك؟ وهل يمكن أن تصوّره لنا؟

Etkinlik 7: Sevdğin Bir Sanatçı Hakkında

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Kişi Tasviri
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci bir kişiyi hem fiziksel hem ruhî olarak tasvir ederek onu ayrıntılı bir şekilde anlatabilir.

Yönerge: Öğretmen öncelikle örnek metni verir ve öğrencilerden okumalarını ister. Daha sonra bu metinde geçen kelimeler incelenir ve bu metinden yardım alarak kendi sevdikleri bir sanatçıyı betimlemeleri istenir.

هو مطرب واسمه تاركان. أنا أحبه كثيرا، لأنه يغني العديد من الأغنية الجميلة وصوته مؤثرا وقويا جدا بالإضافة إلى ذلك هو شخص مرح ونشيط ومسرور. ربما بهذا السبب هو مطرب ناجح. أيما يقف في المشهد فهو يظهر وسيما وشعره أسود وعيناه خضراء ولون بشرته قمح. ابتسامته حلوة جدا وعندما يبتسم تظهر أسنانه شديد الأبيض. أحب أكثر أغنية من الأغاني واسمها "أحبني كثيرا".

- وأنت أيما مطرب/مطربة تحب؟ هيا تحدثنا عنه/عنها بشكل تفصيلي..

Etkinlik 8: Şiirdeki Adamın Ruh Hali

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Kişi Tasviri (Ruhsal Portre)
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci bir kişinin ruhsal durumunu tasvir edebilir.

Yönerge: Öğretmen, öğrencilere şiiri dinletir ve yazarın ruh halini betimlemelerini ister.

لا شيء يعجبني

محمود درويش

يَقُولُ مُسَافِرٌ فِي الْبَاصِ لَا شَيْءَ يُعْجِبُنِي
لَا الرَّادِيُو وَلَا صُحُفَ الصَّبَّاحِ وَلَا الْقَلَاعَ عَلَى التَّلَالِ
أُرِيدُ أَنْ أَبْكِي
يَقُولُ السَّائِقُ: انتظر الوصول للمحطة وابكِ وحدكِ ما استطعت
تقول سيدة: أنا أيضاً، أنا لا شيء يعجبني
دللتُ ابني على قبري فأعجبه ونام؛
ولم يودعني...
يقول الجامعي: ولا أنا، لا شيء يعجبني
درست الأركيولوجيا دون أن أجد الهوية في الحجارة
هل أنا حقاً أنا؟
ويقول جندي: أنا أيضاً، أنا لا شيء يعجبني
أُحَاصِرُ دائماً شبحاً يُحَاصِرُنِي
يقول السائق العصبي: ها نحن اقتربنا من محطاتنا الأخيرة فاستعدوا للنزول
فيصرخون: نريد ما بعد المحطة فانطلق
أما أنا فأقول: أنزلني هنا
أنا مثلهم، لا شيء يُعجبني
ولكنني تَعَبْتُ مِنَ السَّفَرِ

بالنسبة لك كيف يشعر الشاعر في الشعر؟

Etkenlik 9: Yağmurlu Hava

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Kişi Tasviri (Ruhsal Portre)
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci bir kişinin ruhsal durumunu tasvir edebilir.

Yönerge: Öğretmen, öğrencilerden yağmurlu havada nasıl hissettikleri ile ilgili soruya yönelik verilen kelimelerden kendilerine uygun olanları seçmelerini ve seçtikleri kelimelerden yola çıkarak bu durumla ilgili bir paragraf oluşturmalarını ister.

كيف تشعر في الجو الممطر وماذا تفعل تلك اليوم؟

سرور	وحيد	مهیج	حزين	تحت وطأة	سعيد
	مطمئن	سؤیداني	هادئ القلب	ملّ من الحياة	إنطواني

Etkinlik 10: Gizemli Sesler

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Zaman Tasviri
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci bir zaman periyodunu tasvir edebilir.

Yönerge: Öğretmen, öğrencilere yaz, ilkbahar, sonbahar veya kış mevsimini anımsatan bir ses kaydı dinletir. Bu dinledikleri seslere göre onlarda çağrışım yapan zaman periyodunu betimleyici bir şekilde yazmaları istenir. Örnek ses materyallerine ulaşmak için bakınız:

1. <https://www.youtube.com/watch?v=GMIwTgzPV1E>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=dWoIjGEOQ4>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=BeDXp26HMrE>

Etkinlik 11: Nasıl Bir Ev?

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Mekân Tasviri
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci bir mekânı tasvir edebilir.

Yönerge: Öğretmen, öğrencilere “Yukarı Bak” adlı filminden bir kısım izletir. Bu videodaki mekânı tasvir ederek yazmaları istenir.

https://www.youtube.com/watch?v=Y_pOMxNkZHw&list=PLcy9UakYCaF3rbJqoIU-Bgh6J2ze1PrOQ

Etkinlik 12: 20 Yıl Sonraki Sana Mektup

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Kişi Tasviri, Mekân Tasviri, Zaman Tasviri
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci kişi, mekân ve zaman tasvirini kullanarak bir yazı metni oluşturur.

Yönerge: Öğretmen, öğrencilerden 20 yıl sonraki hallerine mektup yazmalarını ister. Bunun için “Fiziksel görünüşün nasıl?”, “Karakter olarak nasıl birisin?”, “Evinin veya odanın dekorasyonu nasıl?”, “Yakın arkadaşların kim ve onlar nasıl birileri?” soru yönergeleriyle birlikte öğrencilerin tasvir kullanarak bir yazı metni oluşturmaları istenir.

- هيا اكتب الرسالة باستخدام الوصف لنفسك في المستقبل بعشرين عاما.

- اذكر عن ملامحك.
- عن شخصيتك.
- عن زخرفة منزلك وغرفتك.
- عن فئاتك وشخصيتهم.

Etkinlik 13: Öykü Yazalım

Bölüm:	Yazma Becerileri
Amaç:	Kişi Tasviri, Hayvan Tasviri, Mekân Tasviri, Zaman Tasviri
Seviye:	Orta – B1
Süre:	15-20 dk.

Kazanım: Öğrenci etrafında gördüğü kişi, mekân, nesne vs. genel bir şekilde tasvir edebilir.

Yönerge: Öğretmen öncelikle sınıfı 5'erli gruplara ayırır ve öğrencilere “Maşa ile Koca Ayı” çizgi filmini sessiz bir şekilde izletir. Çizgi filmde gördüklerini, etkili bir not alma tekniği olan Cornell Metodu ile not etmelerini ister. Daha sonra her bir grubun bu izlenen çizgi filmde hareketle tasvirlerin de yer aldığı bir öykü yazmalarını ister. Oluşturulan öyküler sınıfta okunarak yer alan tasvirler tahtaya yazılır ve en güzel tasvirleri yapan öğrenci grubu ödüllendirilir.

<https://www.youtube.com/watch?v=89FpEv7Jlm0>

العنوان	
الملاحظات	الكلمات المفتاحية
تكوين القصة	

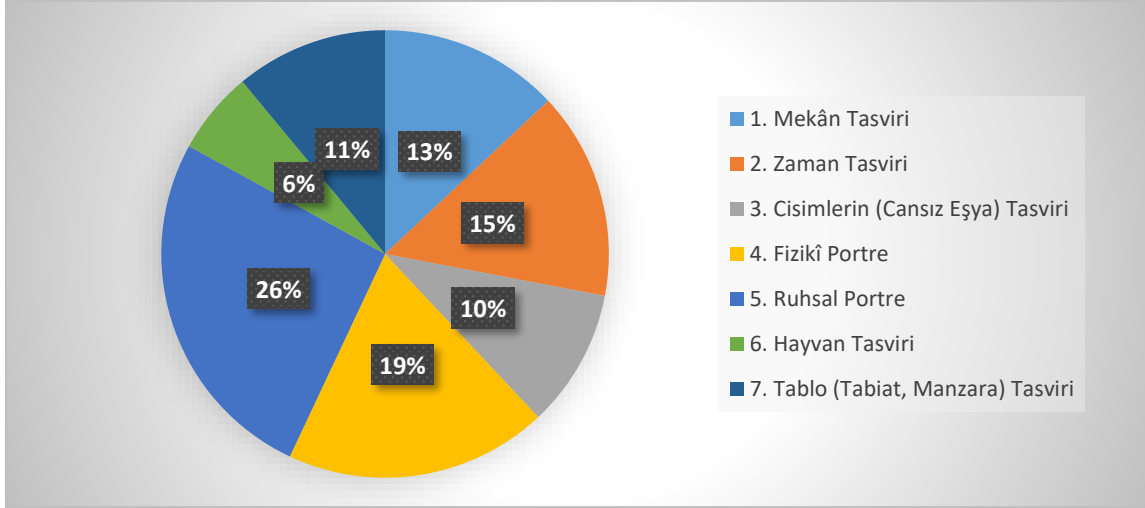

BÖLÜM 7

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde elde edilen verilere yönelik sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

Bu çalışma yabancı dil olarak Arapça öğretiminde yazma becerileri derslerinde öğrencilerin daha etkin ve canlı kompozisyon yazmaları için edebi tasvirlerin kullanımının kazandırılması amacıyla çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda roman ve hikâye olarak edebi ürünlerdeki tasvirler; *mekân tasviri*, *zaman tasviri*, *cisimlerin (cansız eşya) tasviri*, *portre (kişi) tasviri*, *hayvan tasviri*, *tablo (tabiat, manzara) tasviri* olmak üzere bir sınıflandırılma yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan Necîb Mahfûz'un Aşk Zamanı ('Asru'l-Hubb) ve Bâhâ Tâhir'in Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gurûb) adlı romanlarda yer alan tasvirler bu sınıflandırmaya göre incelenerek örnekler sunulmuştur. Tasvirlerin ayrıntılı bir şekilde sınıflandırılması ile yazma eğitiminde öğrencilerin daha kapsamlı ifade gücüyle tasvir cümleleri oluşturabilme ve her konuda tasvir metinleri yazabilme yeteneğinin kazandırılması hedeflenmiştir. Bu iki romanda yer alan tasvirlerin dağılımı aşağıdaki şekildedir:

Şekil 7. Aşk Zamanı ('Asru'l-Hubb) ve Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gurûb) Romanlarında Yer Alan Tasvir Türlerinin Dağılımı

Yukarıdaki şekle göre romanlarda daha çok portre (kişi) tasvirinin kullanıldığını ve özellikle ruhsal portrenin daha çok yer aldığını görmekteyiz. Karakterler içinde bulundukları yer, mekân, konum ve yaşanan olaylara göre bir ruh hali sergilemektedir ve çoğu zaman ona göre bir fiziksel görünüme bürünmektedir. Yazarlar, yaptıkları kişi tasvirleriyle ve karakterlerin içinde bulundukları ruh hallerini betimlemeleriyle Mısır'ın o dönemdeki haline ışık tutmaya çalışmışlardır.

Romanlarda yer alan mekân tasvirleri de Mısır'ın o dönemini yansıtmada önemli bir rol oynamaktadır. Aşk Zamanı ('Asru'l-Hubb) romanında yer alan mahalle tasvirleri Mısır halkını ve Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gurûb) romanında yer alan çöl tasvirleri o zamandaki çöl uygarlığını iyi bir şekilde yansıtmaktadır.

Zaman tasvirleri bazen karakterin içinde bulunduğu süreci betimleyerek onun durumunu anlatmak için bazen de doğrudan o süreci betimlemek için kullanılmıştır. Tablo (tabiat, manzara) tasvirleri de romanlarda canlı ve etkili bir şekilde yapılmış olup daha çok güneş, ay, bulut gibi nesnelerin nitelenmesiyle gökyüzü manzarası betimlenmiştir. Ayrıca Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gurûb) romanında çöl manzarası, zihinde tasavvur edilecek şekilde etkili olarak tasvir edilmiştir.

Hayvan tasvirleri romanlarda sınırlı bir şekilde bulunmakta olup Aşk Zamanı ('Asru'l-Hubb) romanında sadece kedi tasvirine, Sürgünde Günbatımı (Vâhatu'l-Gurûb) romanında ise eşek ve at tasvirine yer verilmiştir. Cisimlerin (cansız eşya) tasviri de yine az sayıda bulunmaktadır ve bu tasvirler genelde oyalama görevinde kullanılmış olup okuyucuda bir merak havası uyandırmak için yapılmıştır.

Öğrencilere yazma becerisi derslerinde tasvirin yer aldığı edebi metinlerden örnekler sunularak gösterilmesi onların yazma becerilerini etkin kullanmalarında yararlı olacağı düşünülmektedir. İncelenen romanlarda yer alan tasvirlerde benzetme ve istiare gibi edebi sanatlar ve fiil cümlesi, isim cümlesi, sıfat tamlamaları ve ism-i mevsûl gibi dil yapıları kullanılmıştır. Tasvir örneklerinin verilmesiyle öğrencilere bu tür edebi sanatlar ve dil yapıları da kazandırılmış olacaktır.

Arap Edebiyatı'nda tasvirin önemli bir yeri bulunmaktadır ve yazarlar edebi ürünlerinde tasvirlerle yer vererek daha güçlü ve etkin eserler ortaya koymuşlardır. Öykü, roman, günlük, mektup, anı, şiir gibi yazı türlerinde ve günlük hayatımızda da anlatım yaparken kişilerin, nesnelerin veya bir mekânın betimlenerek anlatıldığını görmekteyiz. Öğrencilerin de gördüklerini betimleyebilme ve bunu başkalarına canlı bir şekilde aktarabilmeleri için tasvir becerisinin kazandırılması gerekmektedir.

Araştırmanın son bölümünde öğrencilerin tasvir becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlik önerileri sunularak çalışma sonlandırılmıştır. Bu etkinlikler ışığında öğrencilere tasvir becerisi kazandırılarak Arapça yazma becerileri derslerinde kompozisyonlarında yaratıcı yazılar yazmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdullah Tansel, F. (1983). *İyi ve doğru yazma usulleri III*. İstanbul: Türk Dil Kurumu.
- Akdeniz, S. (2006). *Betimleyici anlatım: Tasviri “descriptif” metinler*. <http://www.ege-edebiyat.org/modules.php?name=News&file=print&sid=239> sayfasından erişilmiştir.
- Aksan, D. (2003). *Her yönüyle dil: ana çizgileriyle dilbilim*. (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aktaş, Ş. & Gündüz O. (2009). *Yazılı ve sözlü anlatım (okuma-dinleme-konuşma-yazma)*. Ankara: Akçağ.
- Arslan, A. (2019). Türk akademisi açısından Arap Edebiyatı alanında keşfedilmeyi bekleyen bakir bir ada: modern Arap romanı (I). *Kocaeli İlahiyat Dergisi*, 3(2), 107-124.
- Avrupa Konseyi (2009). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni öğrenme-öğretme-değerlendirme* (Çev: T.T.K.B. Komisyonu). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- el-Bekrî, T.B.A. (1900). *Dîvânu Tarâfa b. el-‘Abd* (Y. el-A’lem eş-Şentmerî, Şrh.). Paris: Max Seligsohn.
- Belli, H. (2015). Taşlıcalı Yahya Bey’in “Şah u Geda” mesnevisinde çevresel ve olgusal boyutuyla mekân tasvirleri. *İstanbul: Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 14, 29-46.
- Bilici, K. (1983). Anadolu tas tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). *Sanat Tarihi Dergisi*, 2(2), 19-27.
- el-Buhturî. (1963-1972). *Dîvanu’l-Buhturî*, I-IV (H. K. es-Sayrafî, Nşr.). Kahire.
- Bülbül, M. (2017). Portre ve Öz-Portrenin Görsel Sanat Tarihi Açısından Önemi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 95-111.

- Cemiloğlu, M. (2013). *Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Ankara: Aktüel.
- Ceviz, N. (1998). *Arap şiirinde at tasviri (Cahiliye ve İslami dönem)*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ceylan, Z. (2018). Bahâ Tâhir'in "Dün Gece Rüyamda Seni Gördüm" adlı öyküsü üzerine. *NÜSHA Dergisi*, 18(47), 65-82.
- Çelik, B. (2014). Necati'nin redifi yer ve şahıs ismi olan gazellerinde tasvir unsurları [Özel Sayı II]. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16, 92-99.
- Çelikoğlu, D. (2007). *Orta öğretim ikinci sınıfta tasvir öğretiminde görsel malzeme kullanımının yaratıcılığa etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- ed-Dabbî, M. (1942). *el-Mufaddaliyyât* (A. M. Şâkir & 'A. Hârûn, Nşr.). Kahire: Dâru'l-Maa'rif.
- Dayf, Ş. (1977). *Târîhu'l-edebi'l-'Arabî el-'asru'l-câhilî*, Kahire: Dâru'l-Maa'rif.
- Demirel, Ö. (2019). *Yabancı dil öğretimi* (10. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dorlay, O. (2018). *5e öğrenme modeline uygun yaratıcı yazma etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin yazma becerisi üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Ebî Sulmâ, Z. (1988). *Dîvânu Zuheyr b. Ebî Sulmâ*. (A. H. Fâ'ûr, Şrh.). Beyrut: Dâr'ul-Kitâb'il-İlmiyye.
- Ebû Nuvâs, (tsz.). *Dîvânu Ebî Nuvâs*, Beyrut.
- Elmalı, H. (2011). Tasvir. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 40, ss. 135). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Emir, S. (1986). *Örnekleriyle kompozisyon yazma sanatı* (2. baskı). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Eren, C. & Uzunoğlu, M.V. (2006). Çağdaş Arap hikâyeciliğinde betimleme örnekleri. *İzmir: D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23, 21-39.
- el-Fâhûri, H. (1985). *el-câmi' fî târihi'l-edebi'l-'Arabî*. Beyrut-Lübnan: Dâru'l-Ceyl.
- Gedikli, Ö. (2017). Mehmet Atilla Maraş'ın şiirlerinde mekân ve coğrafya. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1(2), 129-148.

- Gündoğdu, A.K. (2009). *Mai Ve Siyah romanında tasvirler ve yüklendiği fonksiyonlar*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Göçmen, Y. (2016). Antere b. Şeddâd'ın şiirlerinde tasvir. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3(4), 69-98.
- Göçer, A. (2019). *Yazma Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Günday, R. (2015). *Yabancı dil öğretiminde yaklaşımlar, yöntemler, teknikler ve multimedya araç ve materyalleri*. Ankara: Favori.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe eğitimi, yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gürel, S. (2013). *Servet-i Fünûn romancılarının romanlarında tasvir*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- el-Hâvî, Î. (1987). *Fennu'l-vasf ve tetavvuruh fi 'ş-şi'ri'l-arabî*. Beyrut.
- el-Hûlî, M. A. (2000). *Arapça Öğretim Metotları* (C. Akçay, Çev.). Ankara: Bizim Büro.
- Huseyn, T. (2014). *el-Eyyâm*. Mısır: Hindâvî.
- Işdan, A. (2019). *Arapça öğretiminde kısa hikâyenin yeri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İbn Hafâce, (1960). *Dîvânü İbn Hafâce* (es-Seyyid M. Gâzi, Nşr.). İskenderiye.
- İbn Manzûr (2010). *Lisânu'l-'Arab*. Beyrut: Dâru Sâdır.
- Karadağ, Ö. (2003). Türkçe eğitiminde anlatım tarzları. *TÜBAR-XIII-Bahar*, 79-92.
- Karaköse, S. (2004). Divan şiiri gazellerinde tasvir ve tahkiye. *İlmi Araştırmalar Dergisi*, 18, 45-59.
- Karasevda, N. (2010). *Yazarlık okulu-roman ve öykü yazma teknikleri*. İstanbul: Hayat Yayın – Popüler.
- Kavcar, C. (1973). Romanda tasvirin psikolojik rolü. *Türkoloji Dergisi*, 5(1), 137-174.
- Kays, İ. (1984). *Dîvânü İmru'l-Kays* (M. Ebu'l-Fazli İbrahim, Şrh.). Kahire: Dâru'l-Ma'arif.
- Kefeli, E. (2006). *Edebiyat coğrafyasında Akdeniz*. İstanbul: 3F.

- Kurut, T. (2012). *Özgün baskı sanatında bir anlatım biçimi olarak portre*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Küçük, S. (2007). *Yazılı anlatım ve yaratıcılık*. Samsun: 19 Mayıs Üniversitesi.
- Mahfûz, N. (2008). *'Asru'l-hubb*. Kahire: Dâru's-Şurûk.
- Mahfûz, N. (2010). *Aynalar* (I. Alatlî, Çev.). İstanbul: Hitkitap.
- Mahfûz, N. (2014). *Hânu'l-Halîlî*. Kahire: Dâru's-Şur'uk.
- Mahfûz, N. (2017). *Aşk Zamanı* (D. Şendil, Çev.). İstanbul: Kırmızı Kedi.
- Narlı, M. (2002). Romanda zaman ve mekân kavramları. *Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(7), 91-106.
- Öncel, H. (2013). İbn Hafâce'nin şiirlerinde tasvir. *İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Mecmuası*, 23, 115-144.
- Özbay, M. (2005). *Bir dil becerisi olarak dinleme eğitimi*. Ankara: Akçağ.
- Özcan, M. (2007). *Arapça yazma becerileri öğretiminde iletişimsel yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, E. (1991). Yazma öğretimi. B. Özer (Ed.). *Türk Dili ve Edebiyatı öğretimi içinde* (s. 114-129). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Özdemir, E. (2002). *Yazınsal türler* (5. basım). Ankara: Bilgi.
- Özdemir, E. & Binyazar, A. (2002). *Yazma öğretimi yazma sanatı*. İstanbul: Papirüs.
- Özdemir, E. (2012). *Sözlü ve yazılı anlatım sanatı*. Bilgi.
- Özgül, G.E. (2012). Farklı bir görme biçimi olarak tasvir: Matrakçı Nasuh'un topografik tasvirleri. *Milli Folklor Dergisi*, 96, 170-189.
- Rızvanoğlu, A.H. (2016). *Üniversiteler için Arapça yaratıcı yazma: Öğretim programı ve atölye tasarımları*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Riadi, M. (2019). Tedrîs meharâtü'l-kitâbe. *Ta'dib: Jurnal Pendidikan Islam dan Isu-Isu Sosial*, 17(1), 54-71.
- Sâlih, T. (1997). *Dûmetu vedde hâmid* (Seb'atu gısas). Lübnan-Beyrût: Dâru'l-Ceyl.

- Sami, Ş. *Kamus-i Türki*, Dersaadet 1317, s.411<https://archive.org/details/kamusitrki00emse/page/n4sitesinden> erişilmiştir.
- Soyyigit, İ. (2006). *Baki'nin kasidelerinde edebi tasvirler*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sumi, A.M. (2004). *Description in classical Arabic poetry: wasf, ekphrasis, and interarts theory*. Leiden-Boston: Brill.
- Şahin, K. Ş. (2015). *Gazavâtnâmelerde edebî savaş tasvirleri*. Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Şeddâd, A.B. (1968). *Dîvânu 'Antera b. Şeddâd*. Beyrut: Fevzî Atavî.
- Şengül, M.B. (2011). Romanda zaman kavramı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(16), 428-435.
- el-Şihri, N. Y. (2011). *Mehârât fî't-tedrîbi'l-lugavî*. Suudi Arabistan-Cidde: Câmiatu'l-Meliki Abdu'l-Azîz.
- Tâhir, B. (2011). *Sürgünde günbatımı* (İ. Özdemir, Çev.). İstanbul: Doğan Kitap.
- Tâhir, B. (2013). *Vâhatu'l-Gur'ub*. Mısır: Dâr'u-Şurûk.
- Tekin, M. (2014). *Roman sanatı I (romanın unsurları)*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Teymûr, M. (2014). *Mâ terâhu'l-'uyûn*. Mısır: Hindâvî.
- Tok, M. (2013). Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki yazma çalışmalarının değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Kış (6/1), 249-279.
- Toprak, M.F. (1988). Endülüs şiirine genel bir bakış. *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 32(1-2), 157-175).
- Tören, H. (1995). Nevayi'nin Seddi İskenderi aslı eserinde tabiat tasvirleri. *İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri Dergisi*, 1, 141-156.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük* (Genişletilmiş 10. baskı). Ankara: TDK.
- Ulyân, A. F. (2000). *el-Mahârât'ul-lugaviyye: Mâhiyetuhâ ve tarâiku tenmiyetuhâ*. Riyad: Daru'l-Muslim.
- Uzdu, F. (2008). *Betimleyici metinlerin dilsel özellikleri ve bu tür metinler yoluyla sözcük öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Ürün, A.K. (2015). *Modern Arap Edebiyatı*. Konya: Çizgi.
- Vardar, B. (1982). *Dilbilimin genel ilke ve kuramları*. Ankara: TDK.
- Yakıcı, A., Doğan, M.C., Yelok, V.S.& Yücel, M. (2012). *Yazılı anlatım*. Ankara: Yargı.
- Yanık, N.H. (2010). *Arap şiirinde tasvir (Cahiliye-Abbasiler)*. Erzurum: Fenomen.
- Yavuz, K., Yetiş, K. & Birinci, N. (2006). *Türk dili ve kompozisyon dersleri*. İstanbul: Bayrak.
- Yaylı, D. (2015). Yazma becerisinin öğretimi. N. Bekleyen (Ed.). *Dil öğretimi içinde* (s.287-308). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldız, M. (1992). *Necib Mahfûz (hayatı, eserleri ve kısa hikâyeleri)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zeydân, C. (2013). *Târîh Âdâbi'l-lugati'l-Arabiyye*. Mısır: Hindâvî.
- Zu'r-Rumme. (1964). (Gaylân b. 'Ukbe), *Dîvânu Zi'r-rumme*. Dımaşk.
- <https://www.youtube.com/watch?v=GMIwTgzPV1E>2 Nisan 2020 tarihinde, saat 01:03 de alınmıştır.
- <https://www.youtube.com/watch?v=dWoIljGEOQ4>2 Nisan 2020 tarihinde, saat 01:08 de alınmıştır.
- <https://www.youtube.com/watch?v=BeDXp26HMrE>2 Nisan 2020 tarihinde, saat 01:15 de alınmıştır.
- https://www.youtube.com/watch?v=Y_pOMxNkZHw&list=PLcy9UakYCaF3rbJqoIU-Bgh6J2ze1PrOQ22 Nisan 2020 tarihinde, saat 01:22 de alınmıştır.
- <https://www.youtube.com/watch?v=89FpEv7Jlm0>2 Nisan 2020 tarihinde, saat 01:30 da alınmıştır.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..